

Paul Goma

P R O F I L

(a cincea variantă : 25 martie 2001)

U N U

O C T O M B R I E

2 Octombrie 2000

Totul a început cu un telefon de la Catherine.

M-am zmulș, lăsînd o parte din rădăcini, dar.

Acum, după mult-mult timp de la acel telefon pot să mă odihnesc. Chiar să mă adun ; să recapitulez.

Cea mai bună terapie : scrii pe hîrtie cum te-au durut pe tine la inimă rădăcinile zmulș-rupte. Și nu te mai dor chiar atît de foarte tare.

Am fost tentat să încep așa : “Eram sigur că...” - apoi să continuu a-mi arăta mușchii solitudinii. Ai solitaritudinii. Ai solo’.

Și nu eram sigur de nimic. Nu întrevedeam ce va fi peste apă, dincolo de linia marcînd granița dintre literatură - fie ea realistă - și realitate (fie aceea și literaturizată).

Cînd n-ai încotro, te azvârli în narațiune. Ca-ntr-o Dunăre-Dunăre, în februarie. Nu-ți place să începi cu începutul, îți place să începi cu, de pildă, sfârșitul, apoi s-o mai rotunjești preț de o paranteză-două-trei-patru și abia cînd cititorul este gata obosit, sătul de amânare - atunci să te pornești pe povestire...

Așa am făcut și acum. Apoi am refăcut - deci, ca niciodată, n-o mai târcolesc, o intru dintr-una :

Era dimineață, devreme. A sunat telefonul.

O voce cunoscută mi-a pătruns în măduva urechii sufletului, și-a depus oul : mi-a împlîntat un nume : Catherine.

Mi-a comunicat că ea este Catherine ; apoi m-a întrebat dacă e posibil una ca asta : să o fi uitat eu pe Catherine ?

M-am scăzut mental, n-am răspuns - ce să-i fi : nu numai că n-o uitasem (pe Catherine?), dar mi-o crescusem, în lipsă. Am tăcut, mai departe.

Atunci Catherine a chicotit, și a adăugat : numele ei de fată este... - a rostit un nume de familie basc, înconfundabil. Inuitabil. Și că să ne întîlnim - imediat, fiindcă ea are mare nevoie de mine - și iar a chicotit.

Înțeleg acum : nu exista nici o linie, nici un șanț, nici o frontieră între lumea scrisă și cea nescrisă, doar țeava privirii mele, căutînd-o ; nici o deosebire dintre ficție și infanterie, nici o contradicție de esență între mine și ea. Si ele. Și elea. Înțeleg și înțeleg că dacă atunci nu a fost prea târziu ca să mă opresc, acum e prea târziu ca să dau înapoi. Din nimic nu mai poți da-înapoi - nici măcar din dat-înapoi. Iar dacă m-am oprit din mers-înainte nu înseamnă că pot face cale-ntoarsă, că pot șterge tabla cu buretele, că mă pot pregăti pentru altă poveste a vieții trăită cu creta.

Deci, totul a început...

Vezi ? Cât de greu mi-e să intru direct în narațiune ; în narațiounare ? De aceea mă voi fi protejînd prin evitare. Prin amânare - cunosc metoda ; am mai practicat-o, cu oarecarea îndemănare, în «**Gherla**». Să fie întrebat Țepeneag : el m-a laudat pe undeva, într-o cronică parcă, n-o am, el mi-a povestit-o - când a apărut «**Gherla**», la Gallimard (în 1976) eu mă afluam în România... Nici el nu mai avea cronica aceea, el nu păstrează hârtii de-ale altora, nici ale lui despre alții, în care a scris de-bine. Le aruncă. Păstrează scrisorile adresate lui. Pe acelea le publică după 30 ani, prezentate apoi comentate în cel mai pur stil coniric.

Dar parcă pornisem de-a dreptul...

Cu Dumnezeu înainte - re-pornesc.

Așadar, totul a început cu telefonul prin care mă anunța că are nevoie de mine. Mare de tot nevoia. Poți rezista când cineva îți spune că are nevoie de ajutor ? Mai ales când cineva e o ea ? A început deci...

Totul a început cu-prin-în-la Catherine...

A început... De parcă ar mai avea importanță, aici, cum-ul, odată ce s-a clintit din loc... Nu are și are : o carte bine pornită are mari șanse să bînecontinue (ce iese : om muri și om vedea), însă nu poți scrie o carte dacă nu ai început-o de unde trebuie începută, dacă nu ai pătruns în ea pe-aici, prin orificiul acesta, dacă nu te-ai introdus prin gaura aceasta, vîrît în gura de-aici, intrat prin poarta asta, strecurat prin ușa așteptînd să fie dezîncuiată - cu cheia cea bună, adevărata, unica.

Ar fi singura apropiere de muzică. Nu de oricare, numai de cea populară și de jazz. Acolo muzicanții înainte de a concerta (nu strigau lăutarii țigani din Codlea : “Noi s’tem clasă concertoare !”?) încearcă, își sună o vreme, nu tonalitatea în special, ci tonul (în general) în care va fi prezentată întâia melodie - și a doua și a cincisprezecea, din aceea zi. Spre deosebire de formațiile de cameră și simfonice unde, înainte de concert, interpreții își acordă și își încălzesc instrumentele - atît, nu au nevoie să caute, să caute, până să găsească locul, locșorul, cuibul, să se cuibusească în el : au partiturile pe care cei mai mulți le știu pe de rost. Și care pentru mulți dintre ei țin loc de muzică. Te întrebi dacă nu aveau dreptate concertorii din Codlea...

Ca să mă abată de la. Altfel nu mai ajung să ies din paranteze-n paranteze-n paranteză.

Azi sunt copios confuz - mai ales că astă-noapte, la orele două, am împlinit 65 ani, însă mâine am să(-mi) revin. Și chiar de n-am să

izbutesc să construiesc o succesiune de întâmplări, măcar am să încerc să fac mormanul de fapte și de stări accesibil celui care ar avea ideea trăznită de a succesiona simultanul (cine are urechi de auzit să pipăie ; și să urleze).

3 octombrie

Când a început ? Adevăratul început va fi început atunci când Catherine a început. A fi-fire. Atunci când Catherine a. Nu un adevărat (sau : un prim - și nu o Catherine) început - deși acela poate fi socotit unul dintre începuturile începutului.

Oricum, în timpul continuării am simțit că. Nu : am știut, simțirea e încă nesigură, în faza căutării, a pipăirii, pe când știutul este !

Se vede că nu eram în carte - sigur nu eram în : fie că nu intrasem încă-n ea, fie că abia pătrunsesem și rămăseseam în prag.

Și s-a arătat - la telefon - Catherine. Și-a trimis glasul ca o trompă pe dinlăuntrul găurii de macaroană a firului telefonului (și ce dacă ea îmi vorbea printr-un portabil ? - eu mi-o simțeam printr-al meu, cel fix și steag). Și m-a zmulș din cuib.

Ziceam că în timp ce continuam, am simțit, am.

Nu e cel mai potrivit zis : am simțit, am mai spus. Simțitul s-a manifestat după, sensibil mai târziu, când îl căutam, îl hăituiam, îl vânam - și îl găseam, cum altfel ? Atunci, la acel început mai aproape ar fi : am știut.

Când îl căutam, îl hăituiam, îl vânam - de pe loc. Îmi trimiteam ochiul prin gaura glasului ei venit în sens invers. Cam cum îmi închi-pui eu o tentaculă ghidată prin laser, cam ca o bombă din acelea.

Cam oarecumva aproximativ așa.

Ziceam că îmi telefonase un glas și glasul era Catherine. În carne și oase, cum se spune, inexact. Mai puțin inexact ar fi : ea întreagă, în sunete și-n odori. Glasul ei. Îl știam : am ieșit din carte, am luat-o la dreapta, am apucat-o iar la dreapta. După aceea la stânga ; și iar la dreapta - m-am oprit. Mă opresc. Îl știu. Îl simt cum mă simte. Ne întresimțim.

Și gata.

Bine, nu e gata : între ieșire și găsim treceau două-trei-cinci unități. Oricum, nu mai mult de cinci, ba o dată epopeea a scăzut, s-a micș, s-a chirchit, a devenit un oarecare scheci, schiță, rezumat : cale de nici una întreagă. Dar tot pe loc stăteam și vânam și nici măcar nu eram sub hipnoză. Oricum, nu cred să fi fost.

Deci, totul a început... A început cu telefonul dinspre Catherine, deși nu sânt sigur că în legătură cu telefonul pe care mi l-a dat ea mie se poate spune că venea dinspre - mai degrabă : din (Catherine). Era un telefon cu totul și cu totul special. Vreau să spun mesajul ei, prin fir, mai degrabă odoriferă decât (doar) sonoriza.

Și despre San-Antonio - ce plăcere mi-ar fi, însă lui, dac-ar mai trăi, nu i-ar părea bine să fie pun pe prima coloană iar pe a doua :

Frédéric Dard.

De la primul am învățat franțuzește - și de la *Le Canard* am învățat franțuzește - dar de la Céline ! Ce franțuzască am învățat de la Céline ! Și sigur : de la San-A. am învățat cum se liubește o limbă, cum se trănțește în iarbă ori pe podea, cum anume o maltratarisești cu drag, pe toată părț', pentru ca ei, masochistă de nevindecă, să-i paie bine.

Iar eu să prosper. Fiindcă am învățat românește de la niște franțuji. Vorba vine, am învățat și de la ei un anume fel de a frământa o limbă și a o turna în alte tipare.

Începutul cel de-formă a fost acesta - re-încep :

Într-o dimineață, devreme, a sunat telefonul.

O voce cunoscută mi-a pătruns în măduva urechii sufletului, și-a depus oul : mi-a împlântat un nume : Catherine.

Rezum : mi-a comunicat că ea este Catherine ; apoi m-a întrebat dacă e posibil una ca asta : să o fi uitat eu pe Catherine ?

M-am scăzut mental, n-am răspuns - ce: nu numai că n-o uitasem (pe Catherine?), dar mi-o crescusem, în lipsă. Am tăcut, mai departe.

Atunci Catherine a chicotit, și a adăugat : numele ei de fată este... - a rostit un nume de familie basc, inconfundabil. Inuitabil.

Ziceam că o recunoscusem pe Catherine. E bine să răspun : la telefon. Mai trebuie să adaug : mi-ar fi părut bine ca ea să fie - și nu doar la telefon. Ar fi putut părea că ea este, numai că din partea ceastălaltă a telefonului e greu să fii sigur. Și e imprudent să juri pe urechea ta. Am ureche muzicală, însă organul meu de căpătâi : nasul. Or la telefon nu se (prea) vorbește cu nasul, chiar dacă eu aduhmec respirația celei de la capătul firului. Așa că nu am zis da. Nici nu. Am făcut pe cel căruia doar de alaltăieri Catherine îi ne-telefonase : trei exclamații, trei întrebări care nu așteptau răspuns.

Catherinei îi spuneam, pentru ai mei (cercul familiei) și pentru românii din cercul nostru : "Basca". Fiindcă, pe lângă numele cu aceeași trimitere, umbla pe cap cu o chestie flască (rimă, în moldo-valahă, cu /o/ bască), acoperemânt de cap numit în franțuzește - uimitor pentru români !, nu ? : beret (basque)... Catherine era pariziancă, însă cum bunicii i se mutaseră demult la Ustaritz, lângă Biarritz, își luase numele de baricade de la cel al localității. Astfel maoista, troțchista, apoi cheguevarista, apoi fidelcastrista, apoi enverhodjista, apoi allendista - dar mereea anarhistă - militase la-foarte-stânga.

Până în februarie 1977. Atunci Charta 77 o răsturnase, o răsucise dimpotrivă. Fata devenise, ca cei mai mulți dintre extremiștii de stânga, feroce anticomunistă. Însă oarecum altfel decât anarhiștii occidentali, mai degrabă ca tata, cel care vedea în toate nenorocirile, în toate catastrofele, chiar cele vădit naturale, mâna Moscovei (și câtă dreptate avea !). Charta 77 o orientase pe Catherine, ciudat, nu către Praga, ci mult mai înspre sud-est : București. Devenise peste noapte românistă înflăcărată (bănuiesc motivul : tot atunci îl descoperise pe adevăratul Ionesco, până mai ieri, în ochii ei, fascist fioros, un fel de Dracula cu cască nemțească și cu baionetă între dinți). În 20 noiembrie

1977, când am ajuns în Franța, pe aeroport, printre cunoscuți se agita fără contenire o necunoscută, un fel de tânără femeie, investmântată într-un fel de rochie lungă-lungă, după toate semnele, de căpătat, cu foste flori și amintiri de dantelă, precum și o pereche de teniși (nu bascheți) de o culoare mai mult decât nehotărâtă. Pe cap : chestia aceea din lână croșetată, cafenie - flască, plască, blască - acoperindu-i obrazul, atingându-i umerii.

Și ochii ! Doamne, ce nedreptate : Catherine, atât de frumoasă pe la suflet, atât de nefrumoasă pe la ochi...

Catherine se agitase frenetic - mi se povestise - de la bun început, din februarie 77. În casa ei se redactaseră multe dintre textele apelurilor pentru liberarea noastră, a celor arestați în România, acolo se puseseră la cale manevrele, se stabiliseră strategiile ce urmau a fi aplicate în manifestațiile viitoare. Acolo se hotărâse - cu unanimitate de voturi - chiar și planul de a ataca ambasada RSR cu ajutorul unui camion colector de gunoaie.

Din primele clipe, de pe aeroport, deși năucit de drogurile pe care mi le administraseră securiștii în timpul detenției, la București, deși zăpăcit de multa-lume (sau tocmai din aceste pricini?), întuisem : pe sub rochia de stambă veștedă nu mai exista nimic.

Și simțisem : adia a cozonac bun. Vreau să spun : amirosea fără opreliște. Fiindcă pe sub rochie nu avea nici mânășă nici botniță. Curent se spune : nimic-nimic. În fine : doar aerul lui Dumnezeu, cel care alcătuia întâia piele a Evei, în Rai.

Vorbesc de nimicul vestmintelor dedesubtice, nu de altceva, de esențial. O oră mai târziu, în casa Mariei Brătianu - unde aveam să rămânem două săptămâni - am mai făcut un pas pe calea cunoașterii: de-acum aș fi jurat că rochia aceea urâtă, aproape respingătoare avea unicul rol de a ascunde comoara - nu una atâtă câtă să-ncapă în palma mea - bine : în amândouă - ci o-una cam de un metru și jumătate, prevăzută cu miraculoase rotundități - de la gâtul până la gleznela purtătoarei. Și care acum trimitea ațe de prună afumată. Ba chiar de șuncă afumată ; ba : de șuncă și de prune - afumate împreună.

Prin 1980 - mai degrabă 81 - ne-a invitat la Ustaritz, la bunici. Au fost unsprezece zile minunate - din păcate numai atât, deși ne așezasem pe patru săptămâni, iar eu nu-mi mai puteam dezlipi ochiul de rochia ei, la mijloc.

Din cauza mea.

Atunci, la Ustaritz, Ana Maria a zis că nu din pricina mea, ci din a ei. Ea insistase.

Eu am zis că nu zic nimic - că am tot zis.

Atunci, la Ustaritz, Ana Maria zicea că nu din pricina mea, ci din a ei : doar ea insistase ;

Catherine își făcea reproșuri : dacă nu mi-ar fi spus ce se petrecuse în sat (așa-i zicea ea orașelului), am fi rămas încă o săptămână-două, mai ales că băiatul nostru legase prietenii trainice (ca la șase-șapte ani) cu puii de bască(ă).

Eu nu-mi făceam reproșuri și nu mă laudam (în gând). La dreptul vorbind, uitasem fulgerător ceea ce mi se întâmplase mie în

raport cu alții, rămânându-mi doar ce ținea de acei alții. Eu rămăsesem înfipt în ea prin ochiul-trompă.

Pesemne că ceea ce mi se întâmplase (mie) nu-mi aparținea.

Priveam prin Catherine ca printr-o țevă. Prin care se prelingea abur de măslină neagră.

4 octombrie

Prin 1984 Catherine a dispărut - umbla vorba că ar ar fi cerut să fie numită medic în Teritoriile de Peste Mări : în Noua Caledonie ?, în Guyana ?, în Réunion ? Mi-a plecat, fără un cuvânt, târînd după ea și ochiu-mi. Cu care o tot țintisem. Prin stambă.

Și iat-o, după șaisprezece ani, că re-apare.

La telefon. Glasul era al ei - după două trei cuvinte rostite, mi l-am adus: el era. Al ei.

În drum spre locul de întâlnire, cafeneaua La Vielleuse, cea de lângă metroul Belleville, am recapitulat : la telefon, ea întrebuse : de ce lângă stația de metro (să ne întâlnim)?, însă eu, simțindu-mi ochiul umflîndu-se ca pe timpurile de glorie, îi explicasem mitraliat ce minunat loc de întâlnire este Vielleusa (în care, în cinci ani, intrasem de două ori, o dată pentru a cere o informație...).

În drum spre cafenea mă întrebam, mai degrabă amuzat :

Cum va fi arătînd Catherine ?

Ce întrebare ! Tot așa ; așa, toată : șleampătă, osoasă, îmbascoasă pe dinafară - unsă cu mir ungător pe la dinlăuntră. Și cu nimica-totul pe sub rochie. Aproape sigur că nu cu aceiași teniși încălțată. Astfel întrevăzînd-o, mă și supra/vedeam cum o pup eu cu drag, pe partea ei de sus - în virtutea aducerilor aminte - și cum absorb, sug, înghit sucii ei cel tămăiosnic urcat de la mijloc - ah, nu mă mai atinsesem de ea de o eternitate de peste șaisprezece ani.

În drum spre cafenea, mă întrebam, serios :

Cum am să dau de Catherine, în cafenea ? A-ha, ca de obicei : din ușă îmi trimit privirea, s-o caute prin toate colțurile, s-o dibuie, să puie mîna pe ea, astfel că după ce pășesc pragul, să mă-niept drept în ȋ. Ba nu : încă de la colțul străzii Lemon trimit înainte heraldul : în timp ce el o caută pre dînsa prin local, eu mă prefac a-mi căuta, învîrtindu-mă în loc, țigările și bricheta - negăsibile de unsprezece ani ; de cînd nu mai beau tutun.

Și dacă am să constat că, de astă dată - doar au trecut atîția ani, atîția ani - Catherine a început a purta, pe sub rochie, inutilități ? Ba chiar interzicătoare ? Înseamnă că nu mai este ea, că a fost schimbată cu alta.

Am ajuns la cafenea, am intrat, am privit - era puțină lume, nu risca să se piardă în masele largi de bellevillioți consumatori de pahare cu apă, eventual de cîte o cafea mică. Nu i-am văzut basca, nu i-am întâlnit ochii (cei care nu se văd și care nu se uită - fiindcă nu se schimbă). Tenișii poate, dar nici chiar eu nu văd prin blaturile meselor.

Am dat să ies, să o aștept afară, pe trotuar (niciodată nu am suportat să aștept pe cineva într-o cafenea, consumînd).

Am ajuns la cafenea, am intrat, am privit - era puțină lume, nu risca să se piardă printre clienți.

Am dat să ies, să o aștept afară, pe trotuar.

În ușă am dat piept în piept cu o doamnă. Nespus de elegantă pentru cartierul nostru. Foarte (discret-distins) parfumată, bine sub toate raporturile și excesiv de bine în raport cu al nostru cartier.

Doamna mi-a comunicat că ei îi pare foarte bine că mă cunoaște. Că ea găsește că nu m-am schimbat deloc. Și că.

Și că ea are trei copii.

Și că să-i spun : Valérie - că așa să-i spun.

M-a îmbrățișat. M-a sărutat de trei ori pe obraz.

Nu era Catherine : nu mirosea catherinic. Sau era ea, însă cu botniță - de aceea nu ajungea până la mine fumul de tămâie.

Am început să zâmbesc, desigur, tâmp, ca să nu spun ceea ce, oricum, nu gândeam. Mă aflu în pielea lui Leonida Mămăligă cel care, căutându-și soția plecată mai devreme la teatru, ajunsese în sală pe întuneric și, nemaigăsind loc decât undeva în față, unde se vedea un singur scaun, se dusesse la el, se așezase pe acela. Astfel asistase la spectacol și în același timp jucase în piesa de teatru (adevărat : un rol mut) - de pe scenă.

Fosta Catherine, actuala Valérie m-a întrebat de ce râd, să-i spun, să râdă și ea. Am făcut din mână un semn care ar fi vrut să o asigure că o să-i spun eu cândva, avem tot timpul - acum, că ne reîntâlnisem.

Ne-am așezat la o masă. În așteptarea cafelelor ea vorbea, vorbea, vorbea. N-o puteam urmări. Folosea o limbă de nepătruns - deși, când ajungeau la urechea mea sonurile arătau deja-auzite. Nu era glasul Catherinei - pe care îl auzisem la telefon, în urmă cu un sfert de oră. A-ha : cine își schimbă numele - fie și doar prenumele - își schimbă și vocea. Bine, glasul prin telefon se, fatal, deformează, însă, la telefon i-l recunoscusem. Și nu-l regăseam pe viu. Nici pe el și nici ochii. Sub Valérie, Catherine căpătase ochi, dacă nu frumoși, atunci normali : netulburi, neveștezi. O fi purtând lentile de contact, colorate - acestea de acum fiind maronii.

Răbdător, o pândeam cu trompa la dunga mesei. Poate-poate, nu se poate să nu se mai opoată - dacă e Catherine.

Și nu. Nu venea nimic. Nici măcar o altă odoare, ai fi zis că persoana din fața mea purta chiloți de cauciuc, impenetrabili.

Oricât s-ar fi schimbat un om între vârsta de 25 și 40 de ani, oricâte evenimente i-ar fi boțit, crâmpoțit, laminat, călcat în picioare trupul (să mai vorbim de suflet ?), totuși rămâne din el ceva greu modificabil, ceva indestructibil, ca medaliaoanele matricole ale militarilor. Dacă părul, nasul, bărbia, chiar gura - la o femeie - pot suferi schimbări (de vârstă, prin operații), rămân ochii. Ca un steag. Ochii pot deveni mai-triști, mai-batjocoritori, mai-obosiți - însă pot fi recunoscuți și după trecerea a 50 ani. Întrezezi copilul pe care îl știai, văzînd bătrânelul de acum. Or ochii doamnei care se prezenta : Catherine nu erau ai Catherinei pe care o știam. Aceia erau ne-frumoși, biata fată, eu i-i reparasem, i-i corectasem, i-i chiar înfrumusețasem - avusesem când, în șaisprezece ani de absență. Ochii adevărați ai adevăratei Catherine

aveau un aer tulbure, o culoare veștedă, o consistență efemeră ; ai fi zis, dacă nu te-ai fi temut că o jignești în lipsă, că au o culoare murdară. Irișii îi erau lipsiți de lumină ; și de transparență. Ochii provocau un conflict ascuțit, dureros cu ceea ce era, în rest : Catherine. Nu : fără-ochi - ci în-afara-ochilor : fata era inteligentă, caldă, devotată, generoasă, iar când nu-i priveai privirea, o găseai de-a dreptul frumoasă (la obraz, pentru că în rest, de la el în jos, pricinuia extaz - nu doar artistic, se înțelege ; eventual mistic). Sau poate că ochii văzuți ascundeau adevărații ochi, cei nevăzuți?

Catherine. Ea nu avea nevoie de ochi - ce să facă ea cu ei ? Ochiul - eu îl aveam.

Au trecut minute întregi - și două cești cu cafea până să realizez: cuvintele emise de Valérie alcătuiau un limbaj mimat, sugerat (la Institutul Eminescu aveam un coleg, Boian : vorbea-ca-Hitler, fără să știe nemțește ; vorbea-ca-Hrușciiov, deși nu știa atâta rusească și vorbea-ca-Mao, fără a ști chineza), cuvintele rostite erau contrafaceri, maimuțări, îngânări, pseude ale unora adevărate - dar care ?

În cele din urmă am găsit :

Catherine vorbea, prin Valérie, în klezmer! Producția bucală a sa era o integrală a imposturii.

De bucurie, am bătut din palme - noroc că doar în gând.

M-am ridicat, m-am scuzat și am coborât la toalete. Aveam de gând, nu să-mi răcoresc impresiile, ci, curajos nevoie-mare, să o șterg românește. Însă ajuns la mijlocul scării m-am oprit, m-am întors la masă și am întrebat-o pe Valérie dacă are telefon portabil. Înainte de a sfârși întrebarea s-a auzit, din poșeta ei, soneria de apel.

A scos telefonul - a apăsă un buton, a ascultat, a încuviințat, apoi mi l-a întins. Nu l-am luat. Aflasem ce voiam: Catherine-Valérie vorbise cu mine prin telefonul portabil. Însă Valérie a insistat - să iau aparatul și să vorbesc.

Cu cine să vorbesc ?, m-am mirat.

Cu Catherine, a răspuns Valérie.

A-ha, am dedus. Catherine este cu adevărat în altă parte, nu în astă parte - de aceea nu-i vedeam cu gustul odoarea de scorțișoară.

Pentru întâia oară în viață m-am surprins necurios. În realitate eram binișor speriat.

5 octombrie

Ea însă. Însă eu.

În telefonul portabil de la urechea mea dreaptă s-a auzit vocea Catherinei.

M-am uitat la Valérie : buzele nu i se mișcau. Glasul din telefon mi-a comunicat că are mare nevoie de mine și m-a somat :

Să o urmez pe Valérie.

Ea a închis comunicația, eu am rămas cu telefonul la ureche.

Și cu adierea rochiei de diftină în nări. Și dincolo de dincolo:

învelitoarea dezvelitoare a aerului dintre-și.

Tineam telefonul la ureche - ca și cum mi s-ar fi vorbit, în con-tinuare - dar, mental îl adulmecam : aducea a ea, era ea.

Și iar am pornit spre toalete : de astă dată decis să fug cu tot cu telefon : o să am un telefon cu care să pot comunica, numai eu, prin, cu Catherine.

Mă aflu, Dumnezeu știe de ce și cum anume ajunseseam cam la jumătatea distanței dintre plecare și sosire, nu era vorba de alcătuirea vreunui profil, n-aveam nici o scamă de idee de existența (reală) a profilatului - când m-am răsucit spre stânga mea și am pornit spre dreapta lui : mă aștepta, poziționat ponciș, privind pe la subțioară, oarecum ca alergătorul așteptător al meu din echipa de ștafetă, în care eu nu eram ultimul. Nu m-am apropiat, nu m-am îndepărtat. Abia când l-am auzit gemînd, scheunînd de spaima/bucuria că a fost descoperit, am știut că el este, chiar dacă fusesem și eu informat, din dosarele ăstora, că ar exista doar cadavre, cinci, fără legătură stabilită-consemnată între ele, măcar de aer atoateînconjurător, deci nu *se* știa nici că autorul era un el, nu niște eli.

Mă aflu, Dumnezeu știe de ce și cum - când m-am răsucit spre stânga mea și am pornit spre dreapta lui : mă aștepta, poziționeș, Basca, în rochia ei mizerabilo-sublimă. Nu m-am apropiat, nu m-am îndepărtat.

Mă aflu, Dumnezeu știe de ce și cum anume ajunseseam - și am pornit spre dreapta lui : mă aștepta, rămasă diagonaliș, privind pe la subțioară, din rochia-i de diftină și de mirt.

Mă aflu, Dumnezeu știe de ce - când m-am răsucit spre stânga mea și am pornit spre dreapta lui : mă aștepta, poziționat ponciș, privind pe la subțioară, oarecum ca alergătorul așteptător al meu din echipa noastră de ștafetă. Nu m-am apropiat, nu m-am îndepărtat. Abia când l-am auzit gemînd, scheunînd de spaima/bucurie că a fost descoperit - era la trei kilometri și opt sute de metri de mine, în cabaneta paznicului de câmp - am știut că el este, chiar dacă știam și eu, din dosarele ăstora, că existau doar cadavre, cinci, fără legătură stabilită-consemnată între ele, măcar de aer atoateînconjurător, deci nu *se* știa nici că autorul era un el, nu niște eli.

Nu-mi place cum am început, ar fi trebuit s-o iau metodic, cursiv, ca să înțeleagă până și cititorul de roman de gară, dacă nu cine este criminalul, măcar cine-i autorul poveștii. În fine, tatăl narațiunii ; stăpânul dării de seamă. Însă pentru asta ar trebui să fiu sigur de împărțirea rolurilor ; să termin măcar episodul Catherine, fiindcă de la ea pornește, din mantaua ei (de diftină) mă trag - cum a pornit să mă tragă și la Ustaritz, în 81. Sau 80. Ceea ce nu mi-e limpede - la urma urmei aș trece peste asta : care scriitor poate jura cu mâna pe stilou (bine : pe claviatura ordinatorului, ca mine) că el rămâne strict autor, nu și actor? Și nici n-ar avea mare importanță : nu luminarea cititorului mă preocupă aici, oricât mi-aș fi de necesar (pentru că sânt deja

scâlciat, înfirmizat de scris), ci întunecarea mea, autor de carte, împlecit ieșit dintre pagini, vânînd și fiind vânat și ne-înțelegînd pe unde intrase glonte și în cine anume - dacă va fi existînd pe lume vreun anume.

6 octombrie

Noaptea de azi-noapte nu mi-a fost de folos, nu mi-a slujit la adunarea gândurilor, la strîngerea de pe drumuri. Ba, într-un fel, m-a lichefiat, m-a îngălat ; tot ce sînt, tot ce țin mine s-a înmuiat, unitățile și-au pierdut coaja, învelișul s-a topit, s-a contopit cu învelișul celor din preajmă, ca bomboanele de ciocolată lăsate la soare într-o pungă.

Oricum, ce era doar al meu : cartea la care scriam. Cel mai important lucru de pe lume, începînd de la “revoluția” lor căcăcioasă din decembrie 89. Atunci mi-am zis : până acum am făcut ce am putut, pentru alții ; mai departe (și nu : mai-mult) nu mai pot, nu mai fac. Mi-am mai zis : din acest moment mă ocup și de mine - de preferință: numai de mine. Așa că am doar scris. Am scris doar. Am (numai) scris.

Scriam, când cu telefonul. O făceam cu jubilație, deși truda era trudnică, deși povestea nu se lăsa povestită, nu se lăsa cursă din mine. Există însă și o ușurime a spiritului atunci când trupul trage din greu sania pe uscat. Mă aflu într-o foarte bună, dacă nu dispoziție, atunci stare : starea scrisului, nu-i nevoie să i se explice unui scriitor cât de bine se simte în scrisul său, chiar atunci când scrisul e un curat arat cu plug de lemn, un curat cărat de saci, curat spart piatră.

Scriam și, fără vreo legătură cu ceea ce rămăsese în urmă, scris, cu atât mai puțin cu vreunul din personaje - care era una : eu - am știut: ieșisem din carte, ieșisem din mine, rămânea doar să pornesc spre ea.

Până acum/aici le-am masculinat, fiindcă nu poți zice fără pagube, nu doar lingvistice : “criminala” - asta fiind forma, fondul prezentîndu-se ca întrebare retorică : poate o femeie să ucidă în rafală (serie îi spune) 5-7-11 persoane ? - s-a observat : am folosit “persoane”, fiindcă, până nu le-am găsit, una câte una, n-am știut ce sex au, speram că măcar aceasta (persoana-victimă) a noua, a douăsprezecea să fie femeie, pentru ca să se încheie ; să se închidă și povestea ei și povestirea mea.

Și nu.

Întreaga ieșire, raită, variațiune călătorie în afară (eram gata să scriu : “pauză” ori “recreație”, nu o fac, nu se potrivește), a fost o permanentă contrariere, o meree contrazicere, o neconținută (în)contrare din partea înconjurătorului. Nimerisem într-un vis călțos-mlăștin, într-un coșmar din acelea fără evenimente, numai ca stare, alcătuit la început din nedumerire, trecînd la neliniște, apoi invadat de teroare pură. Nimic al meu nu se potrivea cu aerul în care nu fusesem împins (nimeni și nimic nu mă expulzase din cartea mea, din scrisul și din rostul meu), ci chemat activ, imperativ, supt, luat și,

deși ne-înălțat, lăsat să cad de la mare înălțime, într-o lume căreia nu-i aveam cheile ; nu le găseam. Cu excepția uneia - una cam cât un proțap de car cu tot cu jug. Și cu trei sferturi dintr-un bou(r).

S-ar părea că o bună bucată de vreme nu m-am simțit deșărat în lumea nouă în care fusesem trans/purtat, îmi voi fi zis că îmi continui starea și scrisul, în gând, al cărții mele. Iar dacă nu mi-am adunat rămășițele de putere și de voință, să urlu, ca să mă, în cele din urmă, trezesc din vis, să evadiez din coșmar, a fost, fără îndoială chemarea ei.

Chemarea - fie a unsprezecea - nu avea sex, gen, chip. Deși o judecam cu odoratul, deși avea culoare de musc (nu de usturoi), continuam să-l gândesc bărbat și să-i zic : el. Greșeam genul nu doar între un făptaș (iată, am folosit un termen eufemizant al dosariștilor) și altul (ce spuneam : nu poți folosi femininul : “făptașă” !), ci și între o faptă și alta - în fine : vorbesc de rezultatul, de produsul faptei făptașului - nu acceptam că următorul are să fie ceea ce era și mă temeam că va fi.

Finalmente mai luminați la minte se dovediseră a fi polițiștii, jandarmii - chiar și grefierii (nu mai vorbesc de Catherine) - decât mine, insocentric, insidualist, îns ‘căpășinat, ‘pietrit în schema : ce e în limbă aceea-i și în realitate - concluzie : criminalul (în serie !) nu poate fi decât bărbat, deci victimele : numai femei, doar femei, exclusiv femei (eventual copii, aceștia asimilați genului slab).

Or totul era, vorba Clasicului, viceversat.

Ceea ce, de la început se arăta, era insuportabil. Inadmisibil.

Cu toate că...

La urma urmei, nu trebuie să regret că nu am făcut, ca un profesionist, muzică. Aș fi făcut-o prost, iar eu aș fi fost un... - iată că am început a avea teamă de cuvinte. De anumite cuvinte.

Dar nu mi-e deloc frică, îl rostesc : castrat.

Orisicât, castrat e cu totul, dar cu totul altceva decât jugănit, nu ?

Cu atât mai vârtos cu cât, în legătură cu muzica pe care nu am mai făcut-o, ca să mă consolez, spun : mai bine așa, fiindcă pe mine m-ar fi castrat.

Pe mine, da. Însă eu nu contez muzicalicește. N-aș fi contat nici dacă m-aș fi ținut de muzică.

Mă gândesc din ce în ce mai intens - și mai resemnat - la cei doi români, dacă nu ignorați, atunci rămași într-un cvasi-anonimat : Enescu și Lipatti. Când se vorbește despre ei, se ține seama aproape numai de interpreți. Dar chiar și atunci foarte puțini dintre francezi știu și acceptă că așa cum interpretau ei, Enescu și Lipatti, în primul rând Bach, apoi Mozart, în fine, Chopin (și nu doar), în urmă cu peste o jumătate de secol, era și novator și just - dovadă că acum se face o întoarcere la viziunea lor despre Bach-Mozart-Chopin. Iar dacă de compozitorul Enescu se mai amintește din an în Paște, de Lipatti nu. Nici măcar despre sublimul, extraordinarul (îmi măsoar calificativele) Concert pentru orgă și pian. A fost scris, când ? Oricum, dacă fusese dedicat Nadiei Boulanger - care urma să țină partea de orgă - va fi fost compus în prima jumătate a anilor 40.

7 octombrie

Ca de obicei la mine, întâia impresie a fost cea bună. Asta s-ar chema intuiție. Așadar : când i-am simțit chemarea (prin odoarea), am știut că o ea îmi cere ajutor ; măcar prezență, alături. Numai o femeie poate fi nefericită, astfel. Se vede însă că tocmai din pricina acestui astfel i-am schimbat natura, sexul, genul, deci îmi voi fi zis : cineva are nevoie de ajutor. Or cineva este masculin, la feminin, nominativ, ar face : cineva, ceea ce sună nesfârșit de urât și nepermis de irreverențios față de o doamnă. Bine : o domnișoară.

Ca Skenderbega. Mirosea a Catherine de aceea am întârziat-o, am amânat-o - preț de încă o victimă, vorba Catherinei (tot n-am întrebat-o dacă folosește și : “victimă sârbească” sau doar kuchnerește: “martir”).

Nu ea/el a fost primul, nici ultimul, însă ea mi-a rămas ca sumă a reproșului. Ca un munte, ca un nour uriaș, negru, umbritor, prin amenințare. Mie nu avea ce să-mi reproșeze, pe mine nu avea de ce să mă amenințe, ba mie îmi strigase să-i vin, întru ușurare, fiindcă nu mai poate. Chiar așa stînd lucrurile, nici eu, chematul, nu eram de-al ei, nu puteam fi în tabăra, în genul, în sexul ei. Și eu reprezentam, nu doar străinul, ci dușmanul. Cronologic, Skanderbega s-a așezat pe poziția a cincea, însă mie mi-a rămas ca prima ; și, cum se întâmplă în viață : ultima. Dacă aș izbuti să prind în cuvinte scrise doar povestea ei, poate că m-aș declara împăcat : nu cu sufletul, cu trupul meu trudit, de povestaș basarabeț. Admit : pentru că s-a născut în același an cu fiu-meu, în 1975, însă ea la Sarajevo. Bunicii dinspre tată : albanezi, din Bosnia, creștini, catolici ; părinții : tatăl albanez din Croația, mama bosniacă musulmană. Sînt convinși că un rol determinant a jucat al doilea prenume al său (Ieronima) care era femininul celui de al doilea prenume al lui Filip. Cred în astfel de fleacuri, cred în amănunte, în coincidențe (chiar în minuni) : data, locul nașterii, fără a mă da legat horoscopului; și cred în semnificația adâncă a numelui cuiva, chiar dacă acum vorbesc numai de prenume, care și el poate fi schimbat.

Ca Groznaia. Altfel o chema în rusește pe ucraineancă, i-am zis după Ivanul lor cel Cumplit (care, oricum, nu era odessit ca ea), acela carele, când se plectisea - i se întâmpla chiar și lui, Cezarului Septentrionului - îi scurta de cap pre boieri. Dumneavoastră.

Ca Chiajna - asta fiind, ca să zic așa : deloc nerusoiacă, doar slavă prin semnificația numelui (kniaghină), altfel țigancă d-a noastră, din popor, dupe meleagur'li Sloboziei Ialomița. În timp de pace i se zicea, frumos : Măslina.

Nu s-a aflat printre ele vreo poloneză, unguroaică, sârboaică,

din întâmplare, desigur, nu pentru a contrazice bestialitatea bărbaților neamului lor, ci așa. În schimb (?) trei irlandeze, toate trei din Limerick, una roșcată, a doua spelbă, a treia brună, plină de mustăți, ai fi zis o halterofilă turcă.

(Am așteptat cu inima strânsă apariția și a unei basarabence - se vorbește de zece mii vândute în Occident. Auzeam de una, de alta, însă nici una nu a intrat în "vederile" Catherinei. Acum, că am încheiat-o, cu vânătoreea de vânătoare, îmi îngădui o concluzie : basarabencele mele sunt adevărate românce, adică : mult-răbdătoare. Îndurătoare peste-poate. Să nu cunoască ele acel prag dincolo de care oricare altă femeie se omoară ori omoară ? Ele n-or fi putînd-știind să-l jugănească pe bărbatul care a nenorocit-o? Sau poate basarabencele nu se consideră nenorocite de sclavaj, de prostituție?)

Celelalte cinci : franțuzoaice.

Privind prin ele, le găseai frumusețea, tinerețea, frăgezimea - de mult inactuală.

8 octombrie

M-am împotmolit. Credeam că după întâiele icnituri de efort, odată carul zmulș din glod, are să meargă - fie și scârțâind cumplit.

Și nu.

Trebuie să încerc o altă pornire, printr-un rezumat:

Un "profilist", după doi ani de succese în... profilarea portretului criminalilor-în-serie (deci dînd un ajutor determinant la arestarea acestora), abandonează, bolnav, în pragul sinuciderii. «Mai puțin rău era dacă mă făceam călău : după fiecare execuție, mă spălam pe la trup, beam o zi și o noapte, apoi eram gata de împlinirea unei noi comenzi - sociale».

*Scriind o carte, nu neapărat polițistă ("nici **Crimă și Pedepsă** nu a fost scrisă cu intenția de a rezolva o crimă"), înțelege că intuiția sa, feminină, îl atrage, îl aspiră, îl apoartă, spre criminal, orbește, doar după "miros" și călăuzit de semnale numai de ei doi percepute. Vânatul îl aștepta pe vânător ; urmăritul pe urmăritor. Ca pe un liberator. Ca pe un izbăvitor.*

Ceva-ceva s-a mișcat, încă nu suficient. Ar fi trebuit să explic : meseria, deprinderile mele, viața mea : fuseseră, sunt, dacă nu de partea profilatului, atunci sigur contrare profilatorului.

Dealtfel, până în clipa în care Catherine a rostit cuvântul, nu știam de existența realității desemnate - nici a meseriei.

Tot nu e bine.

Să zic așa, ca preambul : totul mă despărțea, mă așeza în opoziție cu ceea ce, brusc, somnambulic, am început a face.

Și încă : oprit, trezit, concediat, alungat din "slujbă", nu găsesc a fi fost, la început, nici momit, nici mințit, nici nedreptățit la sfârșit.

Și încă : oricât de contradictorie, "activitatea" conexă a fost doar

o continuare, o variațiune pe tema centrală : scrisul cu implicările lui, până la confuzie, până la moarte.

În unele momente de scăpărare - văd, aievea, scânteii, stele-verzi iluminatoare - deslușesc : ceea ce am făcut (și dacă mi s-a făcut ?) în vremea din urmă, dacă nu a fost o reușită și pe-planul-realizării, atunci sigur a făcut parte din revelațiile avute în demers. Că nu izbutesc să trec pe hârtie coerent, inteligibil povestea-întâmplării, desigur, este întristător, ba de-a dreptul tragic (ar fi fost ultima carte a mea care ar fi rupt-o cu mărturia mărturisitorului, s-ar fi întors la adevărata ficțiune - ei, da), însă asta este viața, acesta eșecul. Ceea ce nu anulează bunul drum, buna intenție.

9 octombrie

Atunci, la Ustaritz : se întoarce Catherine din sat, de la cumpărături, cu obrazul descompus, cu privirea albă - și fără bască. După ce își vine în fire, povestește : seria de crime de care vorbeau ziazele de vreo lună ajunsese și la ei. Cutare, un garajist, fusese găsit la un kilometru de Arrauntz, în camionetă.

Cu-fără. Catherine folosise termenul : châtre.

M-am întors către Ana Maria, am rânjit ca un tâmpit și am zis : jugănit (de ce voi fi făcut din arătătorul și mijlociul mâinii drepte foarfecă și voi fi sonorizat : Cranț-cranț ?- mister.

Demisterizez pe dată : prima gazdă a refugiuului nostru în Ardeal: Moș Veniamin, din Gusu, Sibiu. Omul dracului : mă pândeă, cu ochiul dracului, cel din ceafă, să mă prindă furind pere din părul de la poartă. Când mama mi-a atras atenția să nu cumva să mă ating de poamele gazdei, eu eram deja binișor blindat și hotărât să nu-i dau nici acest prilej să ne amintească faptul că sântem străini ; și că sântem altfel (el zicea : «altufel'»). Ceea ce nu mă împiedeca să explic copiilor, la școală, că pere ca ale gazdei noastre nu se află nici chiar în Basarabia, de unde venim ! Deci Moș Veniamin mă pândeă pe mine - îl auzeam fierbînd de ciudă, de ură că nu cad în capcana părului - iar eu îl pândeam pe bătrân. Când vreun copil se afla pe coama gardului, gata să sară în grădină, la furat pere, Moș Veniamin striga cu glas de tunet: «Măăă!! Taiu-ț' io puța țâie ? Cranț-cranț!?» - și făcea cu degetul arătător și cu mijlociul gestul tăiatului - puței - cu foarfeca).

Și am mai adăugat, pentru că tot nu era momentul, că termenul românesc, jugănit, vine de la jugul latinesc - și am arătat la gât, nu în altă parte. Din fericire Ana Maria se afla în partea opusă, deci nimeni nu a văzut-auzit ce prostie spusese, fiindcă nu de la jug venea, ci de la jugan - care, e drept, tot de la jug se trage el, ca oricare taur care nu se respectă și va să devină de-muncă : bou.

Rușinat, n-am mai scos un cuvânt, am rămas cu capul aplecat.

Catherine vorbea-vorbea-vorbea. I se puneau întrebări, dădea amănunte despre garajist. Zicea că jandarmii ziceau : este al cincilea astfel ucis.

Catherine vorbea, vorbea despre victimă - garajistul ; și despre victima de acum cinci zile : un institutor din Herrauritz. Și de victima de acum opt zile: un student la Bordeaux, originar din Bassussarry.

Catherine vorbea mereu. Acum reproducea cuvintele jandarmilor - cita din gândirea-le : autorul este cu certitudine un soț înșelat ; nemai-putînd să-și mulțumirească nevasta (va fi avut o accidentă care-l privea de potență) s-a răzbunat pe acei bărbați care aveau: șatriindu-i.

Logic !, încheiase Catherine. Așa gîndea și comandantul jandarmeriei, clasicul prieten al casei.

Pe măsură ce încuviințam din cap concluzia jandarmerească, ba începusem să sonorizez cuvîntul, eram cuprins de un curent contrar ; parcă aș fi fost întâmpinat de un val în gură.

Și care m-a obosit fulgerător, valul. M-a pus la pămînt. Am mormăit un fel de scuze și am urcat în odaia noastră. M-am trîntit pe pat și am adormit.

M-am odihnit bine-bine. Când m-am deșteptat, privind ceasul, constatasem că dormisem șapte minute.

Dacă nu cumva douăzeci și patru de ore - și șapte minute, am să întreb, jos, în ce zi sîntem azi.

Jos, eram în aceeași zi : Catherine continua să repete părerea jandarmă : logic, logic, logic.

Observîndu-mă întors, Catherine s-a apropiat de mine și m-a întrebat, fără interes, ce cred eu despre.

Se și răsucise cu spatele, când eu am zis din urmă că, despre acela, da, e logic - atît că invers : autorul e femeie, nu bărbat.

S-a oprit, s-a întors iar către mine. Din sprincene m-a interogat : de ce cred eu că e femeie ?

Fiindcă miroase..., am răspuns și am agitat ușor palma mîinii drepte, încercînd să arăt cum vin spre nările mele efluviînd, efluviile : ca delfinii, unduindelfinînd.

Ea a rîs. M-a întrebat de unde știu - că femeia miroase.

Am ridicat din umeri, am răspuns că știu. Fiindcă simt.

A rîs iar, a dat să se îndepărteze, s-a întors : dacă simt, după cum pretind, unde se ascunde... femeia ? - doar zisesem că este o femeie...

Am ridicat iar din umeri - riscam să fac febră musculară de atîta ridicat. Începusem să regret că mă băgasem în vorbă. Însă nu mai puteam opri mersul și am zis, scuzîndu-mă :

Nu se ascunde - așteaptă - după o pauză am adăugat : În casa părăsită. Cea în dreptul căreia ne opriseam în plimbarea de alaltăieri.

Catherine iar s-a îndepărtat, iar s-a oprit, iar s-a apropiat. A întrebat din cap, din ochi ceva. Nimeni altul n-ar fi înțeles ce întreabă ea - eu, da. Am zis:

A tine... - și am îndepărtat mîinile, am înclinat capul pe un umăr, a dezolare.

Catherine a tresărit. Ochii ei morți s-au trezit, au început a împrăști scînteii, iar rochia de dîftină a prins a emite.

Însă numaidecât s-a pornit pe rîs. Și s-a îndepărtat definitiv - pentru o vreme. Când s-a arătat din nou a zis că ea se duce la jandarmi să le sugereze sugestia mea, să caute și în casa părăsită

de care vorbisem.

Eu am zis : Nu jandarmii. Tu.

10 octombrie

Avem un nou caz, îmi comunicase Catherine, prin Valérie, continuînd o discuție întreruptă acum șaisprezece ani. Ai vrea să încerci?

Să încerc, ce?, mă mirasem, poate fiindcă eram mulțumit că ea/ele nu folosisese/ră termenul rezolvare.

Pentru că atunci, după Vielleuse, în mașina care o pornise înspre centru, nu știam la ce face aluzie Valérie, vorbind pentru Catherine. Aș fi avut nevoie s-o am în fața ochilor, ca să înțeleg ; ca să-mi aduc aminte. Să-mi aduc-apropii (/la îndemâna ochii...) rochia. Fiindcă o uitasem. N-o uitasem, cum să uit rochia cea mult dezîmbrăcătoare a Catherinei ? Am zis ce am zis poate din pricină că, atunci, la Ustaritz, după ce vorbisem vorbe, reurcasem în odaia de sus și mă culcasem, bolnav de oboseală. Și mă deșteptasem, cu adevărat, a doua zi. Sau după șaisprezece ani. Somnul ștersese totul.

Am ajuns într-un fel de birou. Nu mi s-a spus, am dedus că nu era biroul ei (ce să caute Catherine a mea, la Internele lor?) : ea nu fumase, deci nu fumează. Or acolo stăruia acru, tanînic, miros de țigări brune. Să existe vreun ministru care fumează Gauloises ? Caporal ? Mai știi : ăsta de acum : după cum arată nu a fumat în viața lui. Atunci e odoarea vreunui subaltern, să zicem a unui director de cabinet. Ar fi fost ceva semne că e biroul lui Valérie, însă nici ea nu fuma. A, da : mirosul va fi venind de la un unchi de-al ei ; cel de pe la Perpignan.

A intrat o persoană. A fost nevoie ca Valérie să-mi șoptească : Ea este Catherine..., pentru ca eu să mă opresc acolo, în acel birou și să nu caut să trec în altul, adevăratul. Să mă opresc, atât.

Glasul Catherinei nu era cel de la telefon. "Aspectul" lui mi se arăta a fi și mai îndepărtat de ceea ce știam decât, la Vielleuse, Valérie. Mai ne-, să zic : mai-puțin-plăcut : "aspectul"; mi-a întins o mână indiferentă - mult mai Catherine se manifestase Valérie în cafenea, atunci când mă îmbrățișase.

Am rămas în picioare, cu toate că ele se așezaseră. Valérie pe scaunul directorial, Catherine cea care zicea că e Catherine pe al, să zic: secretarului, când amândoi lucrează ei doi în biroul directorial.

Vădit, nu puteau începe cu un mine rămas în picioare. Iar eu nu aveam de gând să mă mai supun, destule dovezi de alegență dădusem azi, începînd cu telefonul de la Catherine.

Nu o priveam. O pîndeam, o ascultam, o adulmecam. O cîntăream. Nimic nu amintea de Catherine. Nici măcar vocea. Să-i fi fost recondiționată, reconstituită de mașinăria telefonului? Dar ceea ce păstram eu în memoria auzului nu fusese înregistrat prin telefon, dealtfel prea puțin ne telefonasem înainte. Acceptam : după atîta timp, învelișul unei persoane se schimbă, de obicei în rău, însă mie îmi plăcea Catherine cea învelită ca în urmă cu - în curînd se vor

împlini - douăzeci și trei de ani, pe aeroportul Orly (o las de o parte pe cea de acum, să tot fie douăzeci-și).

Din cap, din ochi din mâinile amândouă am comunicat că sânt gata să ascult. Și că nu sânt gata să cobor pe scaun...

Îmi rămăseseră urme dintre cele mai înnoiroioase legate de statul pe scaun : în România, când un șef, cât de șefulete ar fi fost voia să-ți comunice că tu ești un nimica, te ținea în picioare. Așa mi-au făcut tovarășii universitari în vara anului 1956, când m-au judecat la Decanat - în fruntea lor : decanul facultății de filologie, romanistul Iorgu Iordan ; așa mi-a făcut, în 1970, romancierul Breban, ajuns șef al meu la *România literară*, când îi cerusem - greșeala mea !- să mă ajute să aflu motivele interdicției de a publica ; așa m-au tratărisit securiștii, fie anchetatori, fie gardieni intrînd în celulă : ridicatul în picioare (și rămasul nemișcat) fiind "poziția" inferiorului.

Intr-atât învățasem lecția statului-în-picioare dinaintea atotputernicului securist, încât începusem să o folosesc și pentru-contra ; când, așezat pe scaun fiind, simțeam că fusesem încolțit, mă ridicam în picioare. Și rămâneam așa. Presupun : nu "poziția" îi contraria pe securiști, ci faptul că ei, ordonatorii, nu dăduseră ordin să mă ridic în picioare. Și nu ascultasem ordinul lor de a mă așeza - poziție considerată de ei : favorizată. Acest grăunte de nisip ajuns între roțile dințate ale Mașinii lor îi scufunda în panică, îi fulgera, îi paraliza, îi întrerupea din "activități". Presupun : nu din frică (de cine să le fie frică : de un nimica-toată ca mine ?); sigur : din uimire. Devenită neîncredere - și teamă : *Cine* îndrăznește să ni se împotrivească ? Acest nimeni ? Dacă îndrăznește, înseamnă că are spate-gros, deci să fim prudenți cu el - nu se știe niciodată cât de rotundă este roata istoriei...

Am cunoscut inversul - și m-a surprins și m-a învins) aici, la Paris. Nu într-un comisariat de poliție, ci într-un birou de editură. Editura mea, Albin Michel. Unde publicasem două volume iar de patru luni așteptam rezultatul rapoartelor de lectură la cel de al treilea, predat : «**Arta refugii**». Publicasem, eu, doi autori cu câte un volum din colecția transferată de la Hachette. Și iată, îmi telefonează secretara, anunțîndu-mă că Ivan Nabokov, nu mai este, că Ivan Nabokov a fost dat afară, că în locul lui fusese pusă o americană ; și că propusul meu volum - acceptat de Nabokov - fusese respins de... și a rostit un nume, nu l-am reținut, de surpriză. Și că să cer o întrevvedere cu ea, să aflu care mi-e soarta...

N-am obținut audiență la Regina din Saba (așa vorbea despre ea traducătorul meu, béat, lăudîndu-i frumusețea și indignîndu-se că nu-l cred pe cuvînt) decât după câteva săptămîni. Iar în ziua fixată m-a ținut la recepție o oră. (Breban m-ar fi ținut doar trei-sferturi).

În fine, a catadicsit să mă primească.

După ce am salutat-o, m-am prezentat. A, da, parcă auzise de undeva despre careva cu acest nume - e nume adevărat, sau pseudo-nim? Sunt sigur că nu sânt evreu? S-a prezentat, strîngîndu-mi mîna bărbătește (veninos, zic : tovarășește). O chema - o fi chemînd-o, în continuare, căci neamul-prost el nu pierde : Salter.

M-am așezat pe scaun. După ce mi-a spus, ea cu gura ei, că noua mea carte «**Arta refugii**» fusese respinsă, m-am ridicat liniștit de pe scaun, am luat calm dosarul cu dactilograma cărții, am spus calm-cuviincios : Bună ziua - și am dat să plec - calm. Din urmă Saltera mi-a poruncit să mă reaşez - și mi-a indicat, cu degetul, unde. Am fost atât de surprins, atât de șocat, încât m-am supus : m-am reaşezat. Și am rămas nemișcat pe scaun, paralizat de ineditul situației. Vreme de vreun minut persoana din fața mea... Din pricina dosarelor o vedeam de la piept în sus (avea umeri de hockeist), însă eram sigur : ea ședea picior peste picior pe când eu, dincoace, executînd ordinul ei, țineam coapsele paralele - și subalterne)... Mi-a făcut istoricul celor două volume editate de Albin Michel : scoaterea lor la lumină fusese o evidentă eroare ; o nereușită - de presă ; și o catastrofă economică. Concluzie : editura nu mai recidivează...

Nu am contrazis-o - ce să-i fi spus : Ba a mă-tii ? Să-i fi explicat, eu, autor, că volumul «**Le Calidor**» nu fusese o catastrofă, cum pre-țindea ea ? Știam, nu doar din numărul și din tonul cronicilor, ci din gura lui Nabokov, redactorul, din a lui Esmenard, directorul, deci nu aveam a mă încontra cu o proastă ; cu o neinformată ; și cu o mincinoasă. Ce să mai spun de obraznică. Fără o vorbă, m-am ridicat iar de pe scaun - de astă dată furios (să vezi cum o să trântesc ușa în urma mea!).

Salteroočila traducătorului (părea tânără, însă arăta mult revărsată în lături, cârnătoasă albicios, mai degrabă caltaboșnică, puteam jura că face curmături pe la sub-genunche) mi-a ordonat iar să stau pe scaun! Și eu, cățel, am ascultat-o !

Nu mai contează ce i-am zis și câte, așa, din poziția așezat - ba contează ! : am tratat-o de analfabetă, fiindcă habar n-avea de nici unul din autorii colecției mele - de Havel întrebare : Cine-i ăsta, că eu n-am auzit de el ? ; de Vaculik : Dar ăsta, cu numele lui de nepronunțat ? ; de Czeslaw Milosz, orișicâtuși, laureat al Nobel-ului și căruia îi scosesem eu un volum, nu altundeva, ci chiar acolo, la Albin Michel, a întrebat, după ce a aflat că locuiește de decenii în America : Ce predă?, iar de Raymond Aron: După nume, pare a fi evreu - ce fel de romane scrie ? - contează că eu fusesem, nu doar umilit, ci și negat. Și nu doar prin cărțile mele ci și prin colecție - dacă vaca americanincă, înalt-prețuită de traducătoru-mi, nu auzise de autorii ei...

Catherine mă privea mirată ; uluită - cu certitudine ea, nu Valérie purta acum lentile de contact, colorate : violet (nu-i stătea bine, mult mai bine îi venea cu irisul veșted, tulburu - și adevărat).

Nu, nu. Nu mă simțeam deloc liber - deși rămăsesem în picioare. Dar îmi ziceam : Nu-i nimic, mă liberez eu cumva, cândva - în clipa în care Catherine încearcă să mă salterizeze, arătîndu-mi scaunul. Atunci am să-i zic tot ce nu-i zisesem caltaboșului americanicòs :

‘Tempizdamăti!, și am să plec - de astă dată, trântind ușa.

Însă Catherine s-a ridicat de pe scaun și mi s-a așezat drept dinainte (nu o mai vedeam pe Valérie). M-a apucat de reverele bluzonului și a spus că ei/ele au mare nevoie de mine. După o vreme

s-a corectat : ea are mare nevoie.

Am fost la două degete (și jumătate) de cedare - fără condiții.

11 octombrie

În timpul doi m-am trezit :

Eram aproape sigur că nu e Catherine-Catherine : fiindcă nu-mi ceruse să deschid ochii. Mi-am zis că nu va fi vrut să se deconspire, aici, față de străini. Deși : *Ouvrelesyeux* ! nu i-ar fi putut pricinui vreo neplăcere, doar nu era măritată cu Valérie - deși niciodată nu știi, cu femeile astea ; oricum, aceea nici nu va fi știind ce semnificație avea parola. Cu care de-atâtea ori fusesem descuiat - și dacă încuiat ?

Am cerut un răgaz de gândire : nu mă puteam angaja să fac o meserie necunoscută mie.

Catherine m-a corectat pe puncte : unu - asta nu e o meserie, ci altceva; doi - asta aceea îmi era cunoscută : nu o practicasem acum douăzeci de ani, la Ustarritz?

Am replicat : nu practicasem nici o asta ; din întâmplare - fie : dintr-o iluminare (prima și ultima în viața mea) - căzusem pe un adevăr.

Valérie a intervenit : din dosar (!) reiese că fuseseră trei, nu una: garajistul, institutorul, studentul.

Nu știu de ce pe Valérie nu aveam de gând să o corectez, necum să o bruschez : când o femeie nu mă trezește pe la trup, nici eu n-o bag în seamă cu suflul.

Am așteptat-o pe Catherine să-și părăsească lentilele de contact ; am aștepta să-și piardă taiorul Chanel și să reîntre în rochia de căpătat, draga de ea. Fiindcă rochia aceea mai mult dezvăluia decât învălea.

Am așteptat, am așteptat până când Catherine a repetat exact ceea ce observase Valérie - atunci am pus-o la punct (pe Catherine, pe cine alta ?) : Fusesse una singură, cea privitoare la autor, nu la victime - care, în treacăt spus, erau cinci, nu trei... Și, în ne-treacăt : nu victime - ci din contra.

După care am salutat și am ieșit din birou.

Eram foarte mândru de mine - când o să-i povestesc Anei Maria...

Însă abia am pus piciorul în culoar, că un individ încărcat de, plin-ochi de curi, totul numai cefe, de-ai fi zis că i-s buci (ai fi jurat că-i securist român ; aș fi băgat mâna-n foc : ne aflam la Interne, la București, nu la Paris), mi-a făcut semn din cap, din mână, că să intru înapoi - dac-ar fi vorbit, sigur ar fi râgâit în românește.

Cum adică, să intru înapoi ? Dar nu intru în niciun înapoi și nicăiri ! - am pornit-o spre dreapta, încolo se vedea o scară.

12 octombrie

Am pornit la stânga : se vedea scara.

Am ieșit în stradă. Am luat-o spre casă.

În metrou am tot așteptat ca în una din stații să apară în ușa vagonului, fie Calérie, fie Vatherine : una dintre ele să-mi spună : «Cathérie te așteaptă, să ne grăbim !»

La care eu să fac un naz, două nazuri, însă trei, nu : înainte de al treilea, cedez cu drag. Mă dau bătut. Cu jubilație.

N-a urcat nici dracul.

Am fost foarte dezamăgit și am început a regreta că plecasem cum plecasem. Ar fi trebuit să ies din scenă altfel. Ah și nici măcar nu trântisem ușa !

Am ajuns la noi, la Belleville.

Pentru că tot nu mă mai scosesem în oraș de un trimestru, mi-am zis să profit, să trec pe la Chinezul-Mare, să văd dacă au adus cabillaud cu 45 franci kilogramul. Acum o săptămână nu aveau ; nu mai aveau de o săptămână întreagă. Dedusesem că au de gând să-l scumpească, drept care trecusem vis-à-vis, la Chinezul-Mic-Doi : acela avea - cu 47 franci. Îl vor fi scumpit ambii : și Chinezul-Mare și Chinezul-Mic-Unu (proprietari : aceiași frați), mi-am zis în sinea mea, însă cum Marele, el e mult mai aproape de mine cu vreo 50 metri buni (și mă scutește și de o răspântie complicată), am intrat la el.

Chinezul-Mare avea iar cabillaud (să fie oare pește-de-mare/ cel care, în România, în urmă cu vreo douăzeci de ani se vindea sub nume-de-cod ? Habar n-am, nu mâncasem în-cod în România - unde mai pui cu 45 franci kilogramul !)

Când m-am aplecat, să iau o pungă din bac, am văzut-o.

Am știut : pe mine mă aștepta.

14 octombrie

Din acel moment evenimentele au curs ca dintr-un robinet, unul aflat alături, pe care nu-l puteam închide, căruia nu-i puteam diminua debitul. Priveam șuvoiul ; îl vorbeam la telefon - Valérie îmi adusese din partea Catherinei un telefon portabil, mult mai voluminos. Văzusem așa ceva în filmele de război. Trebuia să-l țin cu amândouă mâinile. Era foarte sensibil : așezat pe masă, prindea sunetele de la vecinul din stânga - un negru ; ba chiar și de la vecinul din dreapta ; un altul și mai negru. Sau același, niciodată nu știi care-i, cine-i.

Vreau să spun : Valérie - de la Valérie - nu e deloc de lepădat/, bună-ar fi de ridicat - dacă.

Comunicam telefonului ceea ce vedeam.

O vreme a mers de-a-transmisiunea. Mă întorsesem în copilăria de la Mana, când în casa și în livada noastră era cantonată o unitate de transmisiuni : veniseră Românii și ne liberaseră de ruși, mie îmi dădeau soldații să transmiseam în microfon, ba cu Paltinul, ba cu Frasinul, ba cu Fagul. Îl întrevedeam-auzeam pe tata, deportat de bolșevici cu aproape un an în urmă, acum soldații români îl căutau în lagărele sparte, părăsite de bolșevici, poate-poate or să dea de el, viu, să ni-l aducă acasă, ca să am și eu la casa mea un tată.

Dar bineînțeles că am scris asta în «**Din Calidor**». Nu-i nimic, în cărțile mele scriu “asta” de nouă ori. De unsprezece.

De câte ori simt eu că trebuie scrisă asta.

Acum vedeam (adevărat : numai scene statice : ele, ghemuite, încovrigate câinește, arătându-și dinții albastrii, așteptându-mă) - oricum, cuvintele rostite erau pentru Catherine, însă mai important, în “dialogul” nostru, devenise vocea mea și nu mesajul purtat de ea.

Spuneam ce văd eu în sinea mea. Numai că de astă dată eu jucam rolul soldatului căutător care transmitea la bază ce găsea el pe teren. În fine, soldatul ședea pe loc, își trimitea ochiul, nasul, sufletul - în misiune.

Apoi n-a mai mers. S-a petrecut ceva ; ceva perturbase transmisionamentul. Un virus, un parazit năvălise ; o furtună magnetică dăduse peste noi doi (care ne aveam atât de bine, atât de cald) - am citit undeva. Sau chiar o pană de electricitate întreagă - bine-bine, portabilele sunt autonome chiar și față de circuitul telefonic, funcționează cu baterii, dar de ce n-am admite că la un moment dat vine, pâș-pâș, o termiță, una mică și rea și, cranț-cranț, roade bateria ? Și nu mai funcționează telefonăria ? Și Catherine nu mă mai aude ? - pe mine - cu toate că (ciudat, însă adevărat), eu, în continuare, îi adulmec răsuflarea uleiată a gurii sale prin fereastra zăbreliată a telefonului ?

De fapt nu mai vedeam - iar trebuie să-mi schimb ochelarii.

21 octombrie

Îmi vine tot mai greu să povestesc asta. Se vede că asta nu e de povestit. De mirare, la mine : mă băgasem până-n gât în «**Gherla**», până peste sprincene în «**Pitești**», iar dacă n-am ieșit cu totul vătămat, nici cu totul teafăr n-am scăpat ; oricum, nu cu mult mai, decât eram.

Iar aici...

Aici însă... Aici, în asta, lucrurile stau mai altfel, ardeleanul ar spune cu un nemțism : pe cant. Adică nu în poziția lor normală. Am încercat să prind firul bun, să-l dezghemez, să aflu care îmi fusese demersul - din treaptă în treaptă ; și care motivația. Cu atât mai presantă nevoia de a ști ce mi se petrece, cu cât nu eram plătit pentru serviciu, prestație, consultanță - Catherine a fost prima persoană care

s-o afle, atunci, la Ustaritz (când, prin ea, mi se propusese un plic însoțit de "mulțumirile noastre".

Nu puteam primi recompense pentru asta, cu atât mai puțin plicuri-cu-mulțumirile-noastre ; apoi : nu voiam să fac asta, asta se făcea în afara mea, fără voia mea, întreagă, conștientă, eu eram doar un instrument - să zicem : un detector de mine.

Această din urmă imagine e falsă. Violent neadevărată. Toți vinovații, de totdeauna, de oriunde, când le-a venit (rar) rândul să dea seama, uneori - prea rar - să plătească pentru faptele lor rele, s-au ascuns îndărătul briceagului elvețian, cel avînd soluții la toate întrebările și la toate nevoile :

Am fost doar un instrument.

Sau și mai primitiv (dacă nu a avut avocați cultivați) :

Am executat ordinul - căci ordinul, el se execută, nu se discută.

Nu sînt, nu vreau să fiu inclus în categoria nediscutătorilor, în clasa nuștiilor.

Am știut, am făcut ce am făcut conștient că fac - și conștient că fac rău.

Cel mai bine, în viață este să nu fi pus în situația de a alege între alb și negru ; să nu fi obligat să spui : Eu joc în echipa hoților, sau : Joc în echipa vardistilor. Cel mai bine în viață : viața-grea, viața împuțită, viața cerînd o dezlegare urgentă - să-ți fie pe hîrtie.

Acolo unde nu curge sânge.

După întâmplarea de la Ustaritz (nici o determinare și îi spun : întâmplare, nu doar pentru că în românește cuvîntul are încărcătură și de eveniment petrecut fără o cauză evidentă), am început să scriu acel roman "Despre Basarabia de mâine". Sau "Utopia" - titlu folosit în discuțiile cu cei din jur și în cele din urmă, ultrabanalul : "Din gară"... Mult mai mult timp am petrecut desenînd hărți și inventînd tot felul de ape calde : eoliene, transportoare canalieri (!), campusuri universitare, biserici plutitoare și cam, vorba ardeleanului, sferice, când nu erau de-a dreptul piramidale - decît scriind cuvinte.

(Dar și când m-am așternut pe scris...).

După ce l-am terminat, după obicei, l-am luat la mînă, ceea ce la mine înseamnă la re-rescis ; la confectionarea unei noi variante, adică scriitură de la cap la coadă. Când am ajuns cu cea de a treia către sfârșit, m-am oprit. Am zis ce nu mai zisesem :

Nu mai scriu la cartea asta! O arunc !

N-am aruncat-o. Însă am pus-o atât de bine, încît acum mi-ar fi greu și foarte neplăcut s-o mai găsesc. Dar importantă pentru mine a fost experiența (mai potrivit ar fi de spus : experimentarea) exercitării dictaturii de către o persoană care se crede tolerantă, liberală, deschisă umanioarelor : eu.

N-am pleonastizat din deferență față de mine însumi : dacă eu nu aș fi drăguț cu mine, cine altul să o facă ? Oricum am fost pe punctul de a folosi pleonasmul : dictatură profund dictatorială, tiranie tiranică...

În acea carte, aproape pe nesimțite (oare ?), din autor/narator m-am prefăcut în personaj ; și nu unul-dintre ele ci, la scala valorilor

din lumea cărții, cel-mai !, un fel de guvernator, e drept, oarecum provizoriu, în așteptarea alegerilor democratice care nu vor întârzia, însă până atunci... un fel de președinte, dacă nu de-a dreptul rege! Dacă prima-oară (la prima variantă) nu-mi dădusem seama că devin din ce în ce mai... dictatorial - să fiu tolerant cu mine însumi (personaj, nu autor, nici narator), aceasta s-ar putea explica prin viteza cu care circula trenul istoriei : în 1981-82, când nu se întrevedea vreo fisură în fortăreața URSS, eu povesteam, negru pe alb - și la perfectul compus! - cum Imperiul Rusesc, în varianta lui bolșevică, sovietică a explodat, s-a re-desmembrat (cam ca în 1918 - pricina : un "mic artificiu", altfel diabolic!, inventat și aplicat de autor-personaj-principal), iar unul dintre rezultate : pe lângă țările baltice și caucaziene, Basarabia, Bucovina de Nord și Herța s-au autonomizat, însă neputându-se uni cu România din pricina decalajului multiplu istorico-psihologic, dar mai ales din pricina opoziției ardelenilor ajunși la cârma Țării Mamă, s-au declarat unitate statală aparte, sub numele : Nistria...

Acum nu am adus vorba de această Utopie, pentru a mă lăuda cu darul profeției, ci pentru a-mi face o autocritică la sânge : în acea împrejurare (literară) mi-am descoperit cu spaimă apucături tiranice, porniri de intoleranță, înclinații inchizitoriale - chiar accese de cruzime față de cei care-mi greșeau (acolo, pe hârtie). Dacă a doua oară (citește: a doua variantă a romanului) iarăși nu a fost edificatoare - omeneste : cineva care a exercitat puterea absolută de-a lungul a 800 pagini îndesate, înțesate de hărți și de planuri de orașe, de catedrale, de canale-suspendate, de grădini scufundate, de universități, de biblioteci (ba a imaginat și erijarea unui turn-bornă de hotar înfipt la sud de Cetatea Albă, pe malul Limanului Nistrului, arătînd, ca în legenda Mănăsturu-lui, că pân-aici - pe malul dimpotrivă - este Asia, de aici începe Europa noastră dragă...) și legi care nu mai există nicăieri, ci avînd ori impunîndu-i-se o pauză de gândire și de recapitulare - ajung la sfârșitul frazei, acesta : este el în stare să vadă unde a greșit (necum de ce)?

Desigur, nu. Abia la a treia privire își dă seama - vreau să spun : își dă seama, nu tiranul-adevărat (sau democratul-profitör-al-puterii), ci autorul unei cărți, cel implicat, nu doar ca autor, ci și ca trăitor al istoriei și al geografiei acelu loc în spațiu și în timp.

Mai bine mai târziu decât niciodată, foarte frumos din partea autorului-narator din mine că a înțeles : puterea (dintr-o ficțiune) cu care este investit un personaj (de ficțiune) rămâne un surogat de putere - însă nu o ficțiune. Chiar așa, surogatică, ne-autentică, ne-veritabilă, deci : neadevărată, este, vai, adevărată, fiindcă murdărește sufletul, prin dorință - ca o putere adevărată ; îmbolnăvește, ca puterea exersată; corupe, ca o adevărată putere ; prosteste-înebunește. Nu doar în sensul că cel ce o exercită devine (dacă nu fusese, înainte) mincinos, necinstit, hoț, fură din fonduri publice în folosul său și al neamurilor și prietenilor săi, însă puterea aceea, exercitată fără limitări, fără bariere, fără control (aici trebuie lăudată forța temperatoare a unui parlament, a unui Consiliu de Stat, al presei), îl prefăce fulgerător pe aproape oricare om cumsecade, din unealtă în uneltitor, din executant în ordonator, din servitor (al statului și al cetățeanului) în stăpân, în

proprietar - al statutului, al cetățenilor.

22 octombrie

Așadar, avusesem această pedepsitoare experiență și nu acceptam să o repet. Nu era chiar de aceeași natură, însă ieșind din pagină (!), mă trezeam față cu o realitate pe care nu o stăpâneam. E drept : în roman toate relele de care mă dovedisem a fi în stare (eu, un copilăș atât de drăgălaș, cum ar fi zis mama) erau, din fericire pentru ceilalți, doar pe hârtie. Deci o ficție, nu o realitate... Dar-însă-totuși, cum ar fi zis un maior (dacă nu chiar un general de brigadă).

În afară de mine au cunoscut manuscrisul doar trei persoane, și niciuna dintre ele nu s-a oprit la această monstruozitate a personajului care, din liberator devine dictator de cea mai abjectă speță.

Un fel de Mihai Viteazul retrogradat într-un Ceaușescu.

Or aici, cu-Catherine se întâmplase o, întâmplare, ca să zic așa : fusesem scos, zmulș, extras din carte (nu contează care, nici dacă era bună sau ba, conta că era cartea mea cu a cărei lume puteam să fac ce vreau) și îmbrâncit în realitatea-asa-cum-este-ea. Și ce realitate !

Și încă : în ce rol fusesem distribuit ? Bine-bine, nu în acela de jandarm care pândește, urmărește și prinde hoțul, ci în careva cu misia de auxiliar (de harki, algerieni care luptau alături de francezi, împotriva congenerilor).

De acord : eu nu luptam cu adevărat ; nici împotriva unui grup, a unei comunități ;

De acord : prin ceea ce făceam într-o oarecare măsură contribuam la întreruperea unei serii de fapte abominabile - individuale ;

De acord : în momentul intervenției mele făptașul (țin la acest termen) nu mai făptuia ; își făcuse plinul de victime ; nu mai suporta povara faptelor și voia să o arunce, ca să se sfârșească odată ! Atât, că nu știa cum anume să pună capăt : să se predea jandarmilor ? Să se sinucidă ? Aceste două soluții par soluționatoare numai din afară, să zicem pentru cititorii unui text în care este vorba despre așa ceva - dar nu și pentru personajele-persoane.

Relația mea cu ele (persoan/aj/ele) nu era aceea dintre vânat (ele) și vânător - eu. Nu găsesc o echivalență a rolului meu, decât, într-o oarecare măsură acela de preot militar confesor al condamnatului la moarte pentru dezertare.

Deși era mai mult ; mult mai mult.

Preotul îl asigură pe condamnat că Dumnezeu este cu el, că nu l-a părăsit - că, odată dincolo, va fi ca și iertat. Preotul va fi venit spre condamnat aducându-i, în împărtășanie, caritatea, dacă este romano-catolic ; agape, dacă e grec-ortodox - iar dacă e slav și român : mila, termen decăzut din înălțimea teologală a primelor două.

Măcar din acest punct de vedere eram departe de cele înșirate. Ne fiind preot catolic, celibatar, din acela care-și interzice dragostea carnală, ca drăcească ; nici popă ortodox, taur comunal pe-ntunericu', dar smerit foarte la lumina zilei (și cu capul înclinat pe un umăr, a curățenie, dacă nu de-a dreptul a sfințenie...) - îmi permiteam, vorba unor buni prieteni, de mulți ani decedați, să am o altă manieră de a aborda problema și femeii. Fiindcă numai femeii erau (vorbesc, în continuare, de ne-victimele din prezentul povestit).

Mă apropiam de ele cu un tulbure, cu un confuz amestec de simțăminte, să zic unul care te încearcă după multe și nu toate plăcute experimente amoroase ; și acela alcătuit din conviețuire lungă, mai mult la-rău decât la-bine - presărat cu o ploaie fină dar consistentă de solidaritate, de frățietate - mai aproape de adevăr ar fi : de suroritate. Iar cireașa deasupra : o neascunsă iubire (de-femeie, dacă pornește dinspre un bărbat).

Poți iubi o femeie (nu spun : să te îndrăgostești de ea, acesta fiind preludiul) după ce ai văzut-o - și ți-a plăcut ; după ce ai auzit-o, nemi-jlocit sau la telefon sau la radio sau la televiziune - și ți-a plăcut ; după ce ai adulmecat-o - și te-ai ridicat în trei picioare.

M-am întrebat - nu mi-am răspuns : nu cumva proiectam o iubire de Catherine alături, la dimpotrivele ei ? N-ar fi fost exclus : pe Catherine, cea de la Ustaritz n-am mai întâlnit-o, deși îmi era mereu-mereu prezentă. Sosia ei, chiar dacă mult mai arătoasă (ba de-a dreptul frumoasă) nu propunea adevăritatea Ustaritzzei cea băskoasă. Și înteniasă. Acea avea o taină (aflată expusă ochiului meu la o întinzătură de mână) - ceastăaltă era ținută de doar secrete (de stat), atât de prozaic păzite, încât își pierdeau, automat, valoarea. Când aveam de a face cu Cathérie, siameza-i strigată : Vathérie, mă uitam la ea, prin ea - ca să-mi reprezint, ca pe timpuri, o adevărată, o mai reală decât realitatea ajungere la origine(re). Ustaritzza prezenta un înveliș ingrat, nearătos, promițător de rece - dar ce surpriză: miezul îi era fierbinte și dulce și parfumat. Și lubru, până la leșin. I-l știam ca pe apă. La o adică i-aș fi putut face și un copil - unul adevărat, cum adevărată era reprezentarea.

Or personajele de sub Cathérie (sau Valérine) arătau ceea ce ascundea (sau doar : nu arăta) Catherine-Ustaritzza. Cu ceva - cu mult - în plus : o viață de câine. Nu de totdeauna : doar în ultimii doi-trei-patru-cinci ani. Le-am văzut pe fiecare, o primă-oară. Și ultimă. Ceea ce am aflat despre ele : ce afli, după dispariția celui avînd numele scris pe un dosar de anchetă.

De fiecare dată sufeream : dosarele nu mă informau, ci mă confirmau. Veneau ca rapoarte asupra unor acțiuni demult încheiate.

M-am întrebat : dacă nu aș fi avansat, de fiecare dată, acea supoziție, nu-i așa că realitatea nu mi-ar fi confirmat-o ?

Și ele ar fi trăit și în ziua de azi ?, și ar fi avut mulți copii ?

Așa a fost. Așa, cum nu cred că am să fiu în stare să povestesc ; măcar să gândesc.

Probabil din cauza oboselii adunate în timpul acestui exercițiu - nu probabil : sigur - mă surprind din ce în ce mai des reprezentându-mi moartea. Abia după ce trec la altceva, îmi spun, zâmbind în gând, ca și cum ar fi vorba de o farsă:

Normal. Doar trebuie să mă transpun, nu ? M-am transpus - oricum, am încercat.

Și numaidecât :

Îți convine cuvântul transpunere : fiindcă el duce la altcineva - moartea este a aceluia, nu a ta.

Nu mă conving când mă amendez astfel. Din adolescență (un fel de a vorbi, din copilărie am sărit în adultie), de pe la 15-16 ani, când citeam ca un disperat cărțile încă nearse ale bibliotecii Astra din Sibiu și afluam ce fac marii scriitori ca să fie și mai foarte mari, îmi ziceam : când o să scriu și eu - numai proză, nu versuri, Doamne ferește ! - o să mă transpun și eu - ca Tolstoi în calul Holstomer. Citind la Tolstoi, am înțeles : nu doar în cal s-a transpus autorul, ci în toate personajele, fie acelea și nefiinte (o casă, o sabie, o răspântie) ; și în toate împrejurările. Colegul și prietenul meu Septimiu îi zicea acesteia din urmă : punere în scenă - se simțea influența lui Radu Stanca (omul de teatru, nu poetul). În acest caz ce era moartea lui Ivan Ilici ? și a lui Bolkonski, bătrânul ? și sinuciderea Annei Karenina? Trans-, ori : -punere în scenă ? Desigur, eu țineam la transpunere : intrai în cineva, în ceva, mergeai cu el, el cu tine, treceai prin ce trecea el, personaj devenit pe nesimțite (între timp) narator ; deci mureai cum se va fi murind, cum moare mortul, nu cum crede autorul, de alături, că s-ar putea să moară careva.

Presupun : încrederea cu care m-au onorat (nu retrag cuvântul) toate acestea din urmă - mai puțin, dar destul-de, Chiajna - se va fi datorat faptului că și ele, dinspre ele, mă simțeau. Când mă apropiam, știau : nu suntem în tabere opuse, eram, și ele și eu, o apă și-o tină. Și-o vai de capul nostru. Într-adevăr, eu încă nu ajunsesem cu drumul până la răspântia la care se opriseră ele - dar îmi va veni și mie rândul, dacă nu mâine, atunci poimâine, să nu pierd speranța, să nu-mi închipui că scap. Iar atunci voi chema eu, eu voi cere asistență, acompaniere la trecerea apei dincolo de care nu este nici durere, nici întristare - nu este nimic, nimic, nimic.

Știau : suntem, și ele și eu, gata-transpuși - unele mai adânc, spre final, unul abia intrat, dar care, oricum, trecuse pragul.

Este odihnitor, chiar reconfortant să știi că, precum în cântecul acela : "Frică mi-i că mor ca mâine...", fără jale de trecut, fără spaimă de ce va să (nu) fie. Acele femei - să spun : începînd cu Catherine?, dar unde va fi Ustarrine ? - știau : cel dimpotrivă cunoaște lecția, pe dinlăuntru, cu acea parte a lui, de ea. Și, ca și ele, nu se așteaptă să găsească izbăvire dincolo. E mai puțin rău așa : trecerea doare, e greu de acceptat - din moment ce ajungi nicăiri. Eram, și ele și eu, în aceeași fază înaintată - atât, că încă nu începusem să și putrezim.

Există riscul de a crede că m-aș fi identificat cu ele ; că doar așa

stînd lucrurile, nu le puteam face răul - deci n-aş fi eu acela care le descoperea pe unde se ascuseseră, ca să le dea pe mîna poliţiei.

Dar bineînţeles că am fost, un auxiliar al poliţiei - şi nu un harki, aceia erau trădători ai propriei comunităţi prin pactizare cu duşmanul. Eu nu fac parte din categoria lor - nici măcar din a concetăţenecii dacorrome : Chiajna. Ele, toate, fără excepţie, practicaseră, de voie, de nevoie ceea ce, cu perdea, se cheamă peripatetituţia, iar nebunia lor ucigaşă în care sfîrşiseră de acolo pornea. Cu diferite ramuri : Chiajna - fiindcă fusese vîndută unui gagiu, or ea nu nu accepta să lucreze pentru neţigani ; Groznaia - fiindcă, ajunsă în Albania fusese torturată şi mutilată în timpul unei şedinţe de pregătire în vederea vinderii ; Skanderbega - fiindcă îşi recăpătase memoria, văzînd ca pe un ecran cum anume fusese adusă în situaţia în care se trezise (până atunci nu avusese trecut - nici măcar apropiat), într-o seară când, într-un client îi sărise în vîz Radovan, colegul de facultate de la Sarajevo, băiatul tandru, delicat cu care dansase în câteva rînduri. Dar de atunci, dacă trecuse puţin timp, se petrecuseră multe şi devastatoare cutremure : Radovan Stoicovici era acum şeful unui grup de cetnici. Iar cetnicii o violaseră, îndelung, într-o cazarmă, pe mamă în prezenţa fiicei, pe fiică în prezenţa mamei, de fiecare dată, după, susurîndu-le cu dulceaţă în ureche : Ți-am sădit în burtă un sârb, când are să crească, are să te urască şi n-are să te ierte că te-ai întins cu un ghiaur ; n-ai să-l ierţi : e pui de ghiaur şi are să-ţi aducă aminte de "pactizarea" cu noi, duşmanii voştri... Le-au ţinut în cazarma aceea două luni, în "timpul liber" cu mîinile legate şi departe una de alta (erau încă vreo cincisprezece), ca nu cumva să se întrajutoreze : să avorteze ; ca să aibă timp să prindă puii de cetnic ortodox în burţile păgâne.

Şi acum dădea de el la Paris. Atît de mare îi fusese, atunci, suferinţa, încât o uitase - cu tot cu sârbi. De ce îi va fi ieşit acum în cale - păcatul să cadă pe capul lui !

Chiar de aş fi vrut, nu aveam cum să pactizez cu ele. Nu din pricina ocupaţiei lor din ultima vreme, cît din a sîngelui pe care ele îl vărsaseră, eu (încă) nu. Bineînţeles că şi eu am avut momente în care îmi ziceam, mă asiguram că, dacă m-aş găsi în situaţia de a-l ucide pe căpitanul Enoiu, anchetatorul de la Interne, din 1956, aş face-o cu mare plăcere (şi cu deplină linişte); deasemeni, i-aş fi omorît pe maiorul Goiciu, directorul închisorii, Gherla - şi pe Istrate, adjunctul, şi pe Şomlea cel Bătrîn, gardianul, tot de acolo ; l-aş fi strivit ca pe un omid scârbos pe căpitanul Livescu, securistul din Bărăgan, din domiciliu obligatoriu ; l-am gîndit cu pîndă în vederea suprimării şi pe Ceauşescu, însă nu atunci când ne lichida pe noi, cei cu drepturile omului, nici pe mineri din 77, ci cînd a început a distruge casele oamenilor din Bucureşti, ca să construiască Piramida în Noroi. N-are nici un rost să mă întreb mai departe : dacă aş fi avut ocazia (momentul şi mijloacele), chiar aş fi făcut ceea ce doream din toată inima ? Probabil - sigur - nu : mai degrabă din laşitate decît din moralitate.

Însă în contextul acela (l-am şi împins îndărăt, în timp, altfel aş fi folosit : acesta), încadrat, dealtfel plăcut, chiar dacă asexuat, de cele două iepe, umbrît de glasul la telefon al Catherinei, am făcut ce am

făcut... Chiar așa : de ce am făcut (ceea ce făcusem)?

La Ustaritz, pentru că, într-o discuție, mă pomenisem și eu dîndu-mi cu părerea - întâi în gând, apoi cu adevărate cuvinte adresate Catherinei cea Bască. Șaisprezece ani mai târziu - și dacă douăzeci? Nu zece ? - fiindcă mă rugase Catherine (la telefon) să o ajut. Dar bineînțeles - dacă era în puterea mea, de ce n-aș fi făcut ceea ce îmi cerea... Dacă m-aș fi întâlnit într-adevăr cu întradevărata Catherine, am fi discutat, răsdiscutat, am fi dezbătut, ne-am fi disputat, ne-am fi insultat, ne-am fi tăcut, am fi făcut, de astă dată adevărat-adevărat ce mai făcusem (doar adevărat) și ne păruse tare bine, am fi luat-o de la capăt.

Așa însă...

O bănuiesc, în continuare de acest nevinovat artificiu : pentru a exclude dezbaterea, furnizarea de amănunte aflate sub regim de secret, mi-a impus vorbitor-intim-prin-telefon. Dincolo de sticla groasă văd un chip, în lipsă de altceva, îmi spun : Valérie, iar în receptor aud vocea Catherinei.

Ce simplu! Copilărește. Cu mine merg toate copilărismele-simplisme - dacă mi le servește o muiare.

25 octombrie

Îmi vine tot mai greu să mă adun în fiecare dimineată, pentru a relua narațiunea. Și în asta am senzația că fac o treabă de Manole : ce am zidit, adunat, lucrat ieri nu mai e de găsit azi. Și nu pentru că s-ar fi dărâmat murii, ci pentru că nu-i mai văd eu : nu mai am în fața ochilor rodului-muncii de până acum, ca să știu unde și cum înnădesc pentru mai-departe.

Și nu înțeleg de ce mă plâng : așa am scris «**Gardă inversă**», la București : fiecare capitol nou (din 15) era pus pe hârtie ca cel de început al cărții, precedentul fiind pus la adăpost, acolo, în țară, ori trimis în Occident. Deci nu mai putea fi citit a doua zi, când încercam să scriu următorul capitol. Da, dar atunci - în 1973, chiar în 1975 - eram tânăr, aveam abia 38 de primăveri (bine : 40) ! Acum am triplul - de toamne. Și cvintuplul de ierni.

Bănuiesc de unde și de ce această dificultate care mă zgârtâie din toate încheieturile : știu ce scriu, dar nu și despre ce. N-ar fi mare pierdere, atâția alții scriu, sperînd să afle mai încolo ce-ul - de regulă după ce vor fi sfârșit treaba. Adevărat : romanul, și el, dacă păstrează un colț de umbră, un petic de taină - cu atît mai bine, sugestia provoacă reverberații, îl împinge pe cititor la coautorat.

Cu mine, în această povestitură, se întîmplă ceva sâcâitor. Ceva nu șade cum ar trebui : nu știu ce explicație să dau pentru narator și nu știu cum să explic acțiunea personajelor. De personaje nu ar trebui să-mi fac grijă : de cum sunt pornite, dacă le dai o bună plecare, se autonomizează, iar atunci grija ta, autor-alergător în urma lor se

rezumă la împiedecarea unui accident (de circulație), a unei catastrofe - a unei căderi în șanț. Însă eu, narator, nu sânt în stare să dau o explicație - fie și neconvincătoare - în legătură cu... Cu motivația - nu, nu cu motivația, ci de-a dreptul cu știința de a, în fine, mai ușor îmi vine să-mi pun întrebarea la care nu am răspuns :

De ce Catherine - prin Valérie - a făcut apel la mine, într-o chestiune cu totul străină mie ?

Un răspuns de formă ar fi acesta :

Fiindcă știa, de la Ustaritz, că eu...

O întrebare - colaterală :

De ce, acum, când are înalte-responsabilități-politico-politieneste, m-a contactat numai prin telefon ?

Răspunsul meu : ca să confere un strop de taină cărții pe care tocmai o scriam.

Nu e întru totul exact, dar cam așa-cumva.

Iar dacă lucrurile stau-așa-cum-stau, înseamnă :

Catherine înțelesese chiar (cu mult) înaintea mea - acolo, la Ustaritz - că eu aș putea ; că eu aș avea ceva; că am eu un pic (dar numai olecuță) de ceva-cumva mai mult decât aveau jandarmii locali.

Însă Catherine ar fi putut să se înșele : eu nu aveam ceva ce nu aveau căutătorii din Pirineii Atlantici (zic așa, ca să le dau importanță). S-a întâmplat să scap vorbe-vorbe, s-a întâmplat ca vorbe-vorbele să cadă pe un răspuns la o enigmă - i-aș zice comună, dacă nu ar fi fost vorba de sânge - și iată cum nasc legendele !

De acord, așa ar fi fost - dacă.

Catherine însă nu a luat-o așa cum o luasem eu : ca un răspuns livresc la o întrebare de scriitor de cărți ; ea a luat răspunsul meu neglijent și, la urma urmei conținând o cantitate de ia-mai-lasă-mă-n-pace!, la, cum zic ei, francii : primul nivel. S-a întâmplat să nu fie departe de adevăratul răspuns (pe care, ca să fiu modest : încă nu-l formulase nimeni).

Ce s-a întâmplat mai departe ? M-am întors (admițând că fusesem plecat) la ale mele, binișor agasat că fusesem perturbat și în același timp învinovățindu-mă că nu mă implicasem mai adânc - dar cum, mai adânc ?

Să fi încercat să le convertesc - la ce ? Să explic unei fete adusă de la noi, din Estul Europei (ba să-i fac și un desen) că e mai cinstit să lucreze opt ore pe zi (plus trei, naveta) pentru un salariu lunar pe care ea îl scoate, pe trotuar, în doar două zile (bine : în trei) ? Că e mai moral (ce să mai vorbim de mai-frumos !) să lucreze cu brațele - eventual și cu capul - decât cu curul ?

La care o ea să mă întrebe :

Tu cât primești pe un roman la care scrii doi-trei ani apoi alți doi-trei ani încerci să-l publici ? Cât îți revine, din avansul-definitiv pe care-l primești tu, ca autor care speră să treacă în eternitate : două sute de franci - pe lună ? Sau, după impozite, douăzeci de franci - tot pe lună ? Total : preț de o țigară - pe zi ?

Nu știam și, egoist, mi-am propus să nu aflu mai mult, nici mai adânc.

Mă întreb dacă această manifestare de lașitate nu era, în fapt, teama de mine însumi, spaima de ceea ce întrezărisem din mine ; aceea parte a mea care mai bine ar rămâne acolo, în umbră, în adânc, altfel cine știe ce rea-întrebuintare i-aș da - un semnal, un avertisment a fost cartea în care devenisem tiran, tiranic, tiranizator al tiranizaților mei prieteni (am vrut să spun : personaje).

28 octombrie

Iată că am ieșit iar la suprafața paginii, cât să trag un gât de aer. Nu mai știi unde rămăsesem, unde fusesem la întrerupere. Am să-i zic drept-înainte. Așa cum Basarabeanu fugea de ruși încotrova și în direcția înaintea-nasului-înainte-mars !

Ceva-ceva mi-a rămas : încercam să-mi explic ce voi fi avut eu mai mult decât alții, încât s-a făcut (să se observe impersonalul) apel la mine. Chiar de voi fi nimerit-o atunci, la Ustaritz - aceea ar fi putut să fie o întâmplare coincidentială, ca să ne pleonastizăm. Va fi insistat Catherine. Va fi argumentat. Dar cum va fi motivat opțiunea? Și față de cine - de ministru ? Ministrul, fie el și de interne, nu se ocupă de așa ceva, el doar confirmă, semnând o decizie luată de un director de serviciu. Cine să fie acel decizător (șef)? Nu cumva chiar ea, Catherine? Greu de acceptat : va fi avînd ea o mie de calități, însă toate alături, dacă nu chiar opuse unei asemenea trebi. Catherine va fi specialistul, psihologul, astrologul de serviciu - mai ales că făcuse medicina. Uite, nu mai știu ce facultate, ce specialitate - dacă voi fi știut vreodată. N-ar trebui să mă împiedec în aceste amănunte, atâtea alte surprize te pot surprinde la o femeie.

Ca atunci, după manifestatie - mai degrabă : după manifestația scurtată din pricina ploii torențiale.

Ne-am adăpostit, nu în primul gang, deja ocupat, nici în al doilea, ci în al nuștiucătulea, după colț, printre stive de lăzi cu pungi de orez și de lădițe cu legume - intrarea în depozitul unui supermagazin. Nu miroseau legumele, nici măcar pachetele cu cafea, atât de etanș fuseseră bandajate în plastic, Catherine mersese înaintea mea (cu spatele spre mine, se înțelege), cât fusesem în stradă, apoi s-a răsucit cu fața încoace, înainta cu spatele, dirijîndu-mă cu mâinile amândouă, de parcă aș fi fost un camion care trebuia pilotat prin poarta strîmtă.

Ne-am oprit, față-n față, la ceva mai puțin de un metru unul de altul. Am simțit rochia de diftină, acum udă, ca pe o perdea, cortină. Nu a fost nevoie să o dau eu la o parte, ea a zis, cu privirea albă în direcția mea, dar fără să mă vadă :

Ouvre les yeux! - și, cum a zis, cum totul s-a deschis.

N-am înregistrat preliminarile, nu vor fi fost, m-am simțit scufundat până la sprincene în cald și în bine și în șoapta ei insistență și ritmată : Ouvre les yeux ! Ouvre les yeux !

Mă străduiam să ascult îndemnul, porunca, dar nu reușeam, aș fi vrut să explic : Nu pot face două lucruri în același timp!, ceea ce era o prostie, judecată din acum, însă atunci era perfect valabilă, voi fi fost

convins că dacă o și văd, plăcerea dispare, la apariția ochilor ei și tulburi și veștezi și mai ales a băștii, apoi ea a luat din nou conducerea convoiului : a ieșit, m-a pilotat pe câteva străzi, eu dădeam să zic, măcar de formă, că o să răcim amândoi, dacă nu ne schimbăm hainele ude-leoarcă, însă eram șantajat dulce de permanenta senzație de căldură lichidă, mă temeam că dacă vorbesc, aceea dispare, se întrerupe. Așa am ajuns altundeva, într-un alt gang-depozit și iar ne-am poziționat față-n față, la o întinzătură de braț distanță - dar era de parcă trecusem unul prin altul, schimbând locurile.

La a treia haltă - mai exact : după ce s-a consumat și aceea am vorbit liniștit despre următoarea manifestație.

Deci nu a existat, acolo, vreo contradicțiune ; deci a rămas în zona dorit-realizatului.

De acord : ne-am mai avut bine - tot așa (nu am vorbit despre asta, sânt convins că și ea era adânc satisfăcută) și tot după manifestațiile din fața ambasadei Republicii Socialiste Ceașia. În afară de somațiile ei să deschid ochii, alte cuvinte nu se rosteau - era bine așa, ritmați-sincronizați.

Abia acum mă întreb dacă nu cumva din acest motiv, al nerealizării, a făcut acum apel la mine ; gândind că de astă dată... Dar nu. Nu, sigur nu - însă poate că și ceva da.

Înclin bifurcat - chiar dacă niciodată nu poți afla mersul raționamentului unei femei.

Oricum, găsesc un semn de (mare) înțelepciune din partea ei hotărîrea de a nu se lăsa văzută.

După 16 ani.

O fi îmbătrânit într-atât, încât refuză să se arate. Deși nici tânără nu era ea arătabilă ; ba chiar urâtică la obraz, dizgrațioasă la mers. Atât. Fiindcă altfel, pe altundeva, altcumva Catherine era o dumnezeu. Deși fusesem cum făcusem în acele câteva rînduri, nu îndrăznisem să-i spun (când ea îmi cerea să deschid ochii) :

Bine, eu deschid ochii, dacă tu îți scoți masca !

Eram sigur că ceea ce văd din obrazul ei - mai cu seamă ochii - nu este adevărul, adevăratul, adevărata. Pesemne că ne putem culca cu o femeie de o mie de ori, fără a îndrăzni să-i cerem să deschidă ochii, cum îmi cerea ea mie ; nici să-și scoată masca - cum nu-i ceream eu.

De fapt, acesta va fi fiind secretul nostru.

DOI

N O I E M B R I E

14 noiembrie

Când am încercat să

15 noiembrie

Astăzi

16 noiembrie

Poate că azi. Poate că azi are să meargă.

Nu m-am întrerupt după întâiele cuvinte - încă -, deci exist. Deci există speranța că am să re-pot. Nu atât să-mi aduc aminte, cât să-mi rememorez pe hârtie. Ceea ce este cu totul altceva.

Am spus : pe-hârtie. Nu mai este cu totul adevărat de când scriu la ordinator, adevărata hârtie făcându-și apariția în faza finală, după ce imprim însă este, în continuare, cu totul și cu totul adevărat : ecranul pe care apare scrisul, pe măsură ce dau din degete, el este un fel de hârtie, nu ? Ba da, ba da.

Iată, a mers. Am scris până acum zece rânduri ; cu cel indicînd data, fac unsprezece ; cu acesta : douăsprezece, ba chiar treisprezece, fiindcă am trecut în cestălalt și, dacă o mai lungesc, ajung la... 'sprezece rânduri ! O performanță pe timpurile astea. Un record.

Deci mă pot întoarce. Unde ? Deocamdată, la uneltele mele. Să dau, cu ajutorul lor, îndărăt în timp, la primul - cu excepția celui de la

Ustaritz, când-acolo nici nu-mi dădeam seama ce fac. Și chiar dacă mai apoi revizitînd Țara Bascilor (de unde se trage și Biscaya și V/Basco da Gama, chiar și Gasconia), am acceptat în sinea mea că făcusem ceva nu într-un totu obișnuit ; ceva care nu se face (în ambele sensuri : că nu este posibil și că nu este moral). Mai ales aceasta din urmă o va fi lucrat și pe Catherine, fiindcă după Ustaritz ne-am văzut frecvent la Paris cale de încă doi-trei ani, am, vorba ceea, militat dimpreună, am manifestat laolaltă, am făcut și altceva îndedoi (să spun : prin corespondență ? Sau : la vorbitor ?), dar nici măcar în pauzele de respirație ale militantismului nostru cel plăcut inemii nu ne-am adus aminte, cu glas, de întîmplarea de la Ustaritz.

Mă oblojesc cu muzică. De multă vreme nu am mai frecventat-o. Și când mă gîndesc că a fost un timp când credeam că voi deveni muzician profesionist...

N-a fost să fie. Nu de talent și nici de muncă nu a fost vorba - ci de proza cea de toate zilele : a avea sau a nu avea (acces la) un pian ; și de a avea sau a nu avea timp de muzică. Așa am judecat atunci, așa cred și acum.

Când mi-a telefonat - după șaisprezece ani - primul impuls a fost să o fac să simtă că dacă a lipsit atîta amar de timp, acum, la re-vedere (la re-auzire), să pierdem măcar cîteva secunde cu trîncănitul banalităților plăcute de genul : ce mai faci, cum o mai duci, am auzit că sănătatea nu-ți este înfloritoare, de ce n-ai mai publicat în ultimii zece ani în franceză (nu cumva te-ai despărțit definitiv de traducător, care prea și-o lua în cap și intervenea, cu cizmele, în textele și ale tale, încă viu, confundîndu-te cu Eliade, mort, deci incapabil să protesteze împotriva "coautoratului" ?)- sau n-ai mai scris, din pricina bolii ?- și în fine, să-mi fi pus întrebarea pe care, venind de la ea nu aș fi considerat-o indiscretă, ci cald-participativă : Care-i boala de care suferi ?

Catherine nu m-a întrebant - că nu s-a interesat de Ana, de înțeles, dar de Filip ? Pe care, la manifestațiile de stradă îl trata și uneori îl prezenta ca pe un fiu, dar nu de vîrsta pe care o avea : opt, nouă ani, ci ca pe un sugaci : îl lua mereu în brațe, îl strîngea, îl pupa, îl amușina - îl storcea, îl punea la uscat - doar tătă nu-i dădea.

Nici povată.

Mă consolez, mă mîngîi cu muzică. Are o mare, o nesfîrșită capacitate de ogoire, de amortire - prin legănare, prin bandajare, prin împachetare în binefăcător nămol : muzica.

Cum a venit așa s-a dus visul meu :

Pînă în 1959 eram un băiat normal, un fost deținut normal, un actual (atunci) deoist normal - în satul-nou Lătești, raionul Fetești... în Bărăganul cel șes. Doamna Emilia Bratu, abia liberată din închisoare, cum nu era deloc sănătoasă (!), nu putea lucra la fermă (la ce : la cărat saci cu mazăre ?, la săpat șanțuri ?, la ridicat diguri ?), s-a gîndit că, fiind ea pianistă (cu studii la Budapesta și la Viena), ar fi posibil să câștige un ban, dînd lecții de pian copiilor tehnicienilor liberi. Cu cheltuieli și cu eforturi a adus, de acasă, de la Lugoj, o pianină, a închiriat o odaie din casa de peste drum și a așteptat să-i vină

elevii...

Aceștia - cu toate că la cererea lor cheltuise atâția bani cu adusul pianinei - nu au venit : Securitatea.

Aflase Organul cel neadormit de punerile-la-cale criminale (pianale, altfel subversival-muzicale) și îi amenințase pe părinți să nu-și dea copiii pe mâna dușmancei de clasă, așa-zisa Emilia Constantinescu (căsătorită Vaida, al cărei soț - și complice! - fusese nițel ucis în anchetă, ea trimisă pentru un supliment-fără-termen de domiciliu obligatoriu în satul-nou Lătești, unde se recăsătorise cu alt fost deținut : Al. Bratu) - care atâta așteaptă : să-i otrăvească pe fiii și pe fiicele proletarilor devotați partidului nost', administrându-le tot felul de droguri precum educația burghezo-mistico-monarho-fascistă ; și moșierească. Unde mai pui că muzica aceea, dacă n-o faci în cadru organizat, la căminul cultural, bătînd pas de front pe arătură, și n-o auzi, dată, la difuzor - ea nu-i bună !, ea nu gâdilă plăcut urechea, în plus, riscă să se prefacă fulgerător în opiu (/pentru popor !; cel muncitor!).

Nu mai știi cine dintre noi, studenții a avut ideea de a ne înscrie la lecții de pian - la început mai puțin pentru muzică, mai degrabă pentru a o putea ajuta pe Doamna Bratu să câștige câțiva lei pentru pâine. Așa cum încercasem să-i dăm asistență unei foste studente legionare, cumplit torturată în anchetă, neîngrijită în închisoare, "liberată" paralizată, în domiciliu obligatoriu (am scris despre ea în textul «**Lătești**»); așa cum încercasem să o ajutăm pe Maria Antonescu, Mareșăleasa, prefăcîndu-ne că viața noastră, a celor din echipa-de-săpători atîrnă de talentele sale culinare (sic) - în fapt, ca să aibă și ea ce mânca, dimpreună cu noi - așa vom fi pornit și cu pianul. Dintr-o solidaritate de care nici nu ne dădeam seama, fiindcă așa ne era normal, atunci. (Și, ca supliment : mai ales că ni se prelungise "restricția domiciliară", cum se exprimau *ei* eufemistic, ca să nu nu scufundăm, de desperare, definitiv, în Bărăgan - citește : cu-acte-la-sfatul-popular, în femeile de pe-acolo, răătăcitoarele).

Dar pianul ne-a prins - pe noi, trei foști studenți, un fost elev de liceu și o actuală-atunci elevă de primară, fiica unui deportat bucovinean, Burlă. După șase luni, eu am lăsat-o mai moale cu "interpreta-rea" și am trecut la teorie, armonie, contrapunct, forme, instrumentație (cum altfel, dacă promisem - de la Florența și de la Lucia, cumpărat de la un anticariat din București, Tratatul de instrumentație al lui Berlioz, imprimat la Paris, firește, însă purtînd sigiliul sec al unui magazin de instrumente muzicale din Odessa...).

Aveam 24 ani ; știam că pentru a deveni pianist, oricât de modest, era prea târziu. Și dealtfel, nici nu mă tenta. Însă nu mi se părea a fi chiar foarte-foarte-târziu pentru compoziție.

Nu existau manuale, tratate românești (au apărut abia după un an cele ale lui Sabin Drăgoi), până atunci doamna Bratu îmi traducea din ungurește din ale lui Siklosy (sper să-i fi scris numele corect). Din fericire avea, tot de la Lugoș aduse, o sumă de partituri.

Mai ales Bach.

Mai târziu, privind îndărăt, la buna-pornire, am reușit să nu regret

continuarea - și din pricina lui Bach. Îmi ziceam : ce contează că nu am făcut, mai departe, pianul ; ce contează că nu am putut urma, după "Universitatea" închisorilor și a Bărăganului, clasa de compoziție a Conservatorului din București. Cu ceva tot am rămas : cu Bach.

Îl cercetasem (și nu : studiasem), cu creionul în mână, cu ochii micșorați. Îl și vedeam, nu doar îl auzeam. Arăta, uneori, mai ceva decât Tolstoi. Cam ca Dostoievski...

Bach... Fără modestie, fără reținere, zic : cu el s-a făcut în mine o lumină mare-mare. Pe de o parte (pe partea trecutului) mă consola de toate nefericirile, mai degrabă istorice decât personale, pe care le traversasem, începînd de la vârsta de cinci ani ; pe de cealaltă îmi arăta ca un Deget Divin direcția de urmat - atunci o deslușeam a fi muzica, doar muzica - numai muzica. Trecusem (cu arme și bagaje) de partea lui Bach, bătrînul, ca și cum contrapunctul (eu îl vedeam, îl pipăiam : era, în piatră dantelată gotic!) ar fi fost, nu unul din elementele muzicii, ci scopul ei ultim, însăși muzica.

Ziua lucram ca tot deoistul la fermă, îndeobște la lopată - a cărei coadă de plumb și de jărătic n-o mai simțeam - nici chiar seara, când, cu degete-gheară, păstrînd forma lemnului (zilnic?, diurn?) cozii, încercam să-mi fac temele-pentru-acasă, pe claviatura pianinei. Acolo, la lucru, dădeam din mâini și din picioare - și din gură (e-he, de n-am fi avut guri-mari, demult ne-am fi spînzurat sau, mai comod : ne-am fi înecat în Dunăre), însă cu limba... Ei, da : ca și miorița, oia-bălaia, năzdră-vană-plăvană, "gura nu-mi tăcea" - în fine, gura sonoriza alte chestii, ca între colegi de echipă, însă acum vorbesc de limbă, nu ca organ al vorbirii, ci ca instrument de scris, de desenat, de zidărit, de dulgherit: catedrale contrapuncte. Contrapunctice ? Nu : contrapunctale. Desigur, îl vedeam (tot de contrapunct vorbesc), însă îl materializam cu ajutorul limbii purtată ca un condei ; ca pe o mistrie - după arătarea Degetului.

Și eram nespus de mulțumit. Chiar fericit.

Catherine... Trecusem peste astea, probabil sperînd că, de cum ne vom afla față către față, totul va fi - bineînțeles, nu ca-înainte, fiindcă nimic, nicicînd nu poate fi ca înainte - însă "pe alte baze" reînnodat, reajustat, reparat, explicat. Dacă se adaugă și gândul, resemnat, al meu că ea va fi știind că nu mai sînt sănătos - ca altădată - am încheiat preliminarile.

Însă ele nu s-au terminat odată cu întâlnirea noastră. Au fost amânate, mereu împinse în față : o dată la cafenea, când mi s-a propus sub formă de Valérie ; a doua oară la ei, rue de Saussaies, loc și clădire cunoscută mie, din 1981 și 1982, când cu atentatele : întîi cu cartea-bombă - care l-a rănit pe șeful artificialier al Prefecturii - apoi cu otrava (cu acel prilej avusesem o violentă și prostească explicație, ea, Catherine fiind, hotărît, împotriva "colaborării cu poliția" - ce timpuri ! - ce importanță avea că eu nu colaborez cu poliția franceză, doar încercam să ard un șut în cur Securității de la București ; nuanță).

O a treia ocazie nu s-a mai ivit. Nu mi-a oferit ea, nu am provocat eu. Voi fi crezut că, date fiind cu totul noile raporturi dintre

noi : comanditar (prin telefon!) - executant, mai puțin rău este să rămânem așa, la distanță, în toate accepțiile.

17 noiembrie

Date fiind noile relații mă întreb de ce acceptasem să colaborez cu ea, cu ei, care-or fi. Nu aveam nici o obligație, nu aveam nici o pricepere - de ce aş fi făcut-o ? Din veche-prietenie pentru Catherine - de acord, însă acea prietenie veche s-ar fi putut manifesta și fără angajament de robie ; și fără jurământ de supunere. Apoi : Ce fel de prietenie era asta, nouă, în care primul care a avut inițiativa, semnălizând că vrea să reînnoade, nu se arată la față și nu explică motivul : e bolnav?, internat în spital ?, a suferit un accident grav, de pe urma căruia a rămas de-nevăzut ?, nu mai suportă să vadă oameni și cum până și eu sânt așa ceva, nici pe mine ?

“Tratează” cu mine, direct-prin-intermediar : Valérie ; indirect prin telefon - sau invers...

Pe Bach (nu doar pe el) l-am cunoscut întâi cu ochii, abia apoi cu urechile... Am mai spus, am să mai spun. Dar nu am spus că în adolescența, apoi în tinerețea mea Bach era interzis de comuniști, ca mistic înrăit, drept care nu existau concerte, nu existau plăci (de bachelită, pentru patefon, nu discuri de vinil - pentru electrofon!), nu era difuzat la radio - fie și la infamul, deformantul difuzor de internat. Doamna Bratu mi-l “făcea” la pian, însă eu știam (cam același lucru ca mai târziu, despre Catherine) : Bach e altul ; Bach e celălalt ; acela pe care mi-l făceam eu, în gând, privind partiturile ca pe niște hărți - pentru mine, o hartă avînd o mai mare forță de cuprindere decât un tablou. Cam cât un roman... În mizeria de toate zilele din d.o., în Bărăganul șes până la plîns (și dincolo), plantam turnurile traforate gotic ale Bachului. Și era de parcă aş fi făcut o nouă lume, o altă viață. La urma urmei, nu mă covârșea curiozitatea, împingîndu-mă să aflu cât mai multe despre ea, din lunga absență ; și nu mă chinuia dorul de a o re-vedea. Ceea se petrecuse la un moment dat între noi îmi dădea prilej de rememorare (afectivă, ca de obicei), însă fără dorință de recidivă - nici măcar de rezumare, în doi, a întâmplării. Presupun că reproșul pe care ea mi l-ar fi putut face - atunci, ca și acum: că eram căsătorit, că aveam un copil ; reproș pe care i l-aș fi putut întoarce : plecase fără să mă anunțe și mai ales (!) fără să-mi ceară permisiunea.

Altfel, totul era în regulă.

Așa va fi luînd nașterea lupta-de-clasă (cea care se tot ascute, vorba tovarășilor): din mărunte reproșuri nerostite, din acuzații neformulate - astfel se umflă, crește, dă în foc ura (de clasă).

Că o uram pe Catherine... Poate că da, poate că ba, poate că nici vorba, ba chiar din contra, cum se spune atunci când se spune. Din păcate nu se spune și : O chiar iubeam, în timp ce o uram...

Numai că și lozinca asta a fost uzată, abuzată de părinții marxism-banditismului de sorginte sovietică atunci când trăgeau ei (părinții) din Gogol concluzia cea profundă : “Și cât iubea el, urînd !” Chiar dacă nu e defel sigur că, în realitate nu ură, iubind.

După vreun an de “compoziție” în care lucrasem ca un disperat, o voi fi luat binișor razna, mă umflasem ca broasca din fabulă, mă și vedeam compozitor care nu mai are de făcut decât să aștearnă pe portative operele-i nemuritoare - adevărat, admiteam, cu un necesar intermezzo între liberare și terminarea Conservatorului : clasa de compoziție, desigur...

Numai că nu am fost liberat la termen, Securitatea mi-a ars încă un supliment (și acela tot provizoriu) de 24 luni. Când, am ieșit din Bărăgan, am constatat că, vorba folclorului-nou : țara-ntreagă era un băragan, deci nici vorbă să pot intra în vreo facultate (unde mai pui: ideologică!). Când, în sfârșit, în vara anului 1965 a fost dat decretul prin care nu mai eram socotiți perpetui dușmani ai poporului (muncitor, se înțelege) - deci puteam re-entra, intra la facultăți, puteam publica, eu eram gata-descurajat pe partea muzicală: avusesem timp să înțeleg că pierdusem definitiv pasul (pe) muzică. M-am întors - după unsprezece ani - tot în anul întâi (cu examen de admitere!) la Filologie.

Nu, nu o uram pe Catherine. Dar sigur îmi era o ciudă verde-galbenă pe ea : reapărea după șaisprezece ani de absență, nu se simțea nicicum datoră să-mi comunice măcar într-o propozițiune ce-cum îi fusese viața până acum (ceea ce nu e foarte grav, oricând se poate hotărî să o facă) ; însă că nu mă întrebase - fie și prin telefon - care-mi fusese viața... era mai greu de digerat.

Concluzie (provizorie): puțin i-a păsat de viața mea trecută ; deci nu-i pasă nici atâta de viața mea contemporană. Ceea ce n-ar fi un păcat de neiertat : să spunem că va fi avînd necazurile ei, copleșitoare și nu mai are disponibilitate pentru ale altora. Dar să nu aibă disponibilitate nici pentru două-trei cuvinte politicoase, fie acelea și de formă?

Să zicem : nu mi-a pus întrebări în legătură cu sănătatea, fiindcă știa bine că nu-mi place să vorbesc despre a mea, despre a altora. Dar nu se poate să nu fi aflat (fiindcă nu se poate să nu-mi fi consultat dosarul, la ei, pe rue des Saussaies) despre atacul de inimă din vara anului 1989.

Iar dacă a vrut să-mi respecte tăcerea în legătură cu boala, să mă fi întrebat măcar o singură dată despre cărțile mele (cele scrise, cele publicate) din 1990 și în românește. Or ea - nimic. De parcă ar fi vorbit - la telefon - cu automatul care dă ora. Și raportul.

Atunci - în 1965 - abandonasem muzica, regretînd. Am fost prins cu alte cele : evenimente, boli, morți, nereînmatriculări, nereabilitări, nepublicări, nu m-am mai gândit cu aceeași intensitate la muzică. Când, în 1966, am scris prima variantă din «**Ostinato**» (se chema «**Cealaltă Ithacă...**»), am înțeles : dacă voi mai face vreodată muzică, atunci... am să scriu literatură.

Arătînd înspre muzică. După Supremul Deget.

Însă când, în octombrie 1968 am fost angajat cu jumătate de normă la *România literară*, primind să mă ocup de pagina muzicală, mi-am spus :

Iată dovada că am abandonat gândul de a o face eu însumi.

18 noiembrie

Adevărat, prin Valérie, Catherine mă chema, periodic, la raport. Ca să-i spun în ce stadiu ne aflăm (era singura floare : folosea pluralul) cu cazul cutare, cu cazul cutare... Iar eu - prin Valérie - ciocneam călcâiele ca o cătană bătrână și raportam - stadiul.

În continuare, ciudat : nu asta, nu astea mă nemulțumeau. Ba, masochist fiind ca toți sadicii, găseam că îmi convine subordonarea. Mai ales că supraordonatoarea îmi era femeie, or eu de totdeauna mă visam într-un matriarhat cinstit și totalitar. Și ca toți scriitorii îi reproșam (în gând) că nu mă întreabă ce mai scriu, ce am mai publicat...

Sau : despre "munca" noastră : ardeam de curiozitate : ce credea ea despre războaiele din Balcani, cele care, printr-un cumplit revers al istoriei, furnizaseră Occidentului (se pare că și Orientului, dar nu aveam suficiente informații) camioane, vagoane, vapoare întregi încărcate cu carne-albă, de vândut pe-picioare ? Și înainte de Kosovo, chiar înainte de Bosnia : ce credea ea, și femeie și militantă umanistă despre căderea Zidului Berlinului care provocase primul val de înfometaji invadînd Occidentul : fetele și femeile, în căutare de o viață pe care n-o avuseseră în comunism, și pe care au căpătat-o în capitalism, sub comanda eternilor kaghebiști cu uniformă schimbată : mafioții traficanți de femei ?

Oh, muzica : cum te spală ea, nu doar de murdăria înconjurătoare, ci și de gândurile perturbatoare. Muzica: anesteziant al multor dureri.

Ce va fi gândind Catherine despre raiul-pe-pământ al ei, Albania (doar fusese enverhodjistă - adevărat : înainte de a ne cunoaște)? Și ce va mai fi zicînd despre Kaka (sau poate : Caca - n-am văzut vreodată scris de Catherine numele lui Kadare, ci doar rostit...?) Era un amor trădat - la scară umană : cărțile lui Ismail Kadare îi plăcuseră "înainte" - Anul Zero îi fusese 1977, Charta de la Praga - fiindcă "erau cu multă istorie". Fatal începuseră a-i dispăcea după acea dată-prag, când înțelesese că omul, autorul este un "vrai-faux" (folosise termenul cu mult înainte ca în presa franceză să apară în legătură cu un fals pașaport liberat de ministrul de Interne de atunci unui escroc-agent). Acuzîndu-l, ridica tonul la mine, de parcă eu l-aș fi apărut pe Kaka al ei - în fapt, eram de acord cu ea, chiar îi alimentam ostilitatea, furnizîndu-i informații administrative de genul : '**pașaportul**' - cheia cu care descui tainele unui cetățean dintr-o țară comunistă atât de... încuiată, de izolată de lumea exterioară ca Albania, URSS, Bulgaria, Cuba, Coreea de Nord, România - ce să mai vorbim de China. Fată isteată, Catherine prinsese esențialul : dincolo de valoarea scrierilor sale - uneori în contradicție cu ea - un scriitor dintr-o țară închisă trebuie judecat cu

unitatea de măsură numită : ‘**pașaport**’. Dacă până și comuniștii de rang superior aveau dificultăți - sau pur și simplu interdicții - de “a ieși” (în sensul biblic), cum de un scriitor putea călători de la Tirana la Paris pentru a asista la lansarea unui roman al său și a participa la emisiunea *Apostrophe* ? Cum de un om informat (în principiu) ca jurnalistul Pivotal nu-i pune nici măcar din greșeală întrebarea : «Ce se petrece în Albania, țară despre care se știe că are un Stalin : Enver Hodja și un Șolohov : Ismail Kadare» ?

Dar Catherine a pierdut momentul (istoric !) în care Kadare a cerut azil politic !, în Franța - când ? După căderea comunismului ! Deci “disidentul” (nu-l compara Pivotal cu Soljenițin ?) nu s-a temut de comunismul pur și dur al lui Enver Hodja : atâta timp cât a trăit tiranul, scriitorul său personal a fost cu totul mulțumit cu viața pe care o ducea el - și numai el - în Albania. Dacă nu i-ar fi convenit, ar fi anunțat chiar pe platoul lui Pivotal, nu ?- că cere azil politic în Franța ? Și eu, care credeam că nu există romancieri-de-curte - cu excepția canaliei carpato-danubiene numită Petru Dumitriu... Le vrai-faux albanez ceruse azil politic de teama ne-comuniștilor, a anti-comuniștilor care răbdaseră de foame în “libertate”, ori supraviețuiau în închisori - în timp ce directorul-de-conștiință Ismail Kadare, o ducea bine, scria și publica la Londra, la Paris, la New York, se ducea la lansări, dădea interviuri despre țara sa - în care zicea că totul e bine...

Cu ce drept pretind de la Kadare “armonie” între viață și operă ? Dar el, chiar de n-ar fi făcut Școala de literatură de la Moscova, tot așa, într-un picior ar fi rămas. Curajosul skipetar s-a dovedit a fi un căcăcios oarecare ; sensibilul scriitor nu a fost decât un egoist feroce. Puțin i-a păsat că ceilalți compatrioți ai săi - cu excepția câtorva mii de activiști de partid și polițiști - mureau de foame, de lipsuri, de frică, de ciomag, de glonte : el (și familia sa) să supraviețuiască, ba chiar să trăiască boierește, obraznic, criminal de mai-bine decât “poporul” - pe care îl reprezenta pe platou, la Pivotal.

Nu pretind nimic de la unul ca Kadare (cacofonie recomandată de Catherine, cea care-l botezase Kaka).

Cu ce drept pretindeam de la Catherine astfel de semne de atenție ? Cu niciun drept, doar în virtutea camaraderiei, o vreme ; apoi a prieteniei... Înainte de manifestații, în drum spre, întorcându-ne de la, la câte un bistrău, pentru o cafea (ea un ceai), chiar dacă nu eram singuri, dialogam : ea se interesa de ceea ce scrisesem, dar încă nu era tradus, de ceea ce tocmai scriam, de ce (tocmai) aveam de gând să scriu. Iar dovada cea mai mângâietoare : ea, neromâncă - ba chiar din contra : franțuzoaică - necunoscând mare lucru din istoria terorismului comunist (decât ce scria, cum scria, *Libération*) a perceput Piteștiul mai bine decât pușcăriașii români ; și decât Ierunca, autor al eseului despre “fenomen”. Așa, doar cu ceva noțiuni de psihologie, a crezut posibilă ipo(teza) mea - care nici azi nu este acceptată - că, în materie de bestialitate, nu a fost nevoie de consilieri (sovietici) la fiecare etapă, cotitură, fază, a fost suficient să fie liberată partea sumbră, adâncă,

subterană, ascunsă, noroioasă a omului, cea care îl împinge (dinăuntru), să facă rău, în afară, celui de alături. Doar să i se dea startul - restul îl face el chiar mai bine decât Profesorul și Stăpânul de la Kremlin. Nu mă urmărea și în afirmația că reeducarea-ca-la-Pitești nu a fost o rețetă (ca multe altele : sovietică, doar localizată, ci prinderea, din zbor, a *la*-ului terorii rusești, în general, în special adaptată și îmbogățită de către băștinașii noștri, români) : nu avea suficiente cunoștințe. Catherine, dacă nu mi-a fost sfetnic în timpul scrierii cărților despre Pitești, sigur îmi fusese un confesor atent - și inteligent. Și compasiv.

Și participativ, adaug acum.

Din perioada sa maoistă Catherine păstra o gheară împotriva Juliei Kristeva. Probabil era geloasă din pricina lui Philippe Sollers. Oricum, ce îi spusese eu despre '**pașaport**' îi oferise un argument și în judecarea bulgarcei - căreia îi spuse la început : La Linguale... Drept care o auzeam destul de des tunînd și fulgerînd împotriva Strukturalovei (altă poreclă) și întrebîndu-se retoric cum de a fost posibil, în 1965, ca o jună bulgarcă să plece de la Sofia la Paris, pentru un doctorat (ca o jună belgă - de la Namur la Bruxelles - era exemplul dat de Catherine) - fie și "cu cinci dolari în buzunar"? Și își răspundea: Nu a fost posibil - decât dacă... Dacă, în 1965, Bulgaria n-ar fi fost o baracă a Lagărului Comunist mult mai închisă decât România, de pildă - de unde nu ieșise, pentru un doctorat, nici un june. Cu ce statut rămăsese Kristeva în Franța : ceruse cumva azil politic ? Dacă ceruse azil politic (împotriva unui regim comunist), cum de militase, alături de Sollers, pentru alt regim (foarte) comunist : cel chinezesc ?

Cu ce drept pretindeam de la Kristeva...? Dar nu pretindeam nimic de la Kristeva, nici n-o luam în seamă. O știam. O mirosisem. De aceea nu emiteam nici măcar un mormăit de protest atunci când Catherine o călca în picioare.

Din aceste perorații - din ce în ce mai violente, mai sonore - rezultase... *Ku-Klux-Klanul Parizian*. Inițialului Kadare (zis Kaka) i s-a lipit Krikri (Kristeva) apoi Kuku (Kundera). Ca și albanezul, la început, cehul fusese, nu doar simpatizat, ci aproape-iubit (Catherinei îi plăcuse peste toate «**Gluma**»). Însă atitudinea scriitorului față de Charta 77 i se păruse, nu doar ambiguă ; nu doar neangajantă (și neangajată) - ci de-a dreptul dezertoare. Ciudat : Catherine a "rupt-o" definitiv cu Kundera după ce a citit în *L'Express* un interviu în care cehul împărțea lumea civilizată în : "Europa - până la frontiera estică a Cehoslovaciei - dincolo de care începe Asia"... Atunci a luat naștere Treimea Ka-Kri-Ku. Încercam să nuanțez, să relativizez culpabilitatea "colegilor de lagăr", însă fără cine știe ce convingere. Ba, mărturisesc, spășit : cu satisfacția nici măcar secretă că un occidental a înțeles "mecanismele" care fac din noi, cei din est un normal sau un ne-normal... Că era și gelozie scriitoricească - față de Kadare, față de Kundera ? Aș putea foarte bine încuviința : da, sînt gelos pe ei, pentru succesul lor comercial... Însă dacă țin seama (și țin !) că nu putem fi comparați - ca făcători de '*operă*' - atunci nu există gelozie. Fiindcă rămâne

cealaltă față a scriitorului-în-viață : ‘*viața*’ . Or în această privință să fie ei geloși pe mine : eu mi-am făcut, nu doar “opera”, ci și “*viața*”. Cu mâinile mele.

Printre multele mărturii televizuale despre nefericirile albanezilor din Kosovo a fost și cea a fetei care de un an și jumătate nu se mai alimenta normal, pe gură, ci prin tuburi, în pânțe - tare aș fi vrut să știu ce crede Catherine despre copila aceea de opt ani, întâi violată de mai mulți sârbi (ca, dealtfel, toate femeile din familie și din vecini), apoi, pentru că era deja folosită, dusă și ea în grădină și împușcată, împreună cu alți copii, femei, bătrâni. Și care, după o eternitate, și-a făcut loc printre cadavre și s-a ridicat în șezut - astfel a putut fi remarcată de un grup de UCK-iști și dusă la ei, în pădure, unde un infirmier improvizat i-a învârtit câteva bandaje și i-a dat antibiotice. Nu neapărat în legătură cu Skanderbega să discutăm, ci așa, în-legătură-cu-militantismul-nostru - ce va fi gândind ea despre fetea aceea kosovară, în cele din urmă transportată la Manchester, unde chirurgii englezi sperau să o repare : după aproape doi ani, să o facă să se alimenteze pe gură?

În privirea-i tulbure vor începe a roî scânteioare de mânie ?, de înțelegere, altele decât ale comanditarei - prin telefon - a prinderii unui asasin în serie, pe sol francez ? Așa cum îi fulgerau în urmă cu douăzeci de ani, când înțelegea - cu capul dar mai ales cu inima - ce îi povesteam eu, despre reeducarea de la Pitești ?

Dacă aș fi avut ocazia, i-aș fi povestit și Kosovo. Atunci poate că ar fi acceptat ce îi spuneam - la telefon - despre Skanderbega. Vreau să zic : ce aveam de gând să-i relatez - începînd de la ea, trecînd la Groznaia, apoi la celelalte, la toate nefericirile de rusoaice, ucrainence, “moldovence”, românce, bulgăroaice, căzute în cea mai cruntă sclavie : nu doar prin faptul că au fost obligate - prin drogare, prin șantaj, prin tortură - să facă ceea ce le poruncesc neokaghebiștii să facă, iar “fructul muncii” să intre în buzunarul peștilor biznășmani ; dar că le trimit pe trotuar să lucreze, fără a cunoaște rudimente de anatomie ; și de igienă.

Astfel o găsculeană/basarabeană scoasă din ghearele “albanezilor” în Italia mărturisea că ea nu știa de-acasă, că nimeni nu-i spusese “pe unde se face treaba ceea” - la care era obligată - fiindcă ea n-o mai făcuse, în satul ei de pe lângă Orhei ; ea, ca toate de vârsta ei, era fată-mare atunci când a luat-o Colea (acesta putea fi un porc de rusnac, dar putea fi foarte bine să fie un porc de văr al ei, să-i zicem : Niculae), s-o vîndă, la Chișinău, pe două sute de dolari.

Iar o româncă, în Franța, întrebată dacă știe cum se iau măsuri de protecție împotriva bolilor venerice în general, în special împotriva sidei, a răspuns că da, cum de nu, doar fusese bine instruită de Gică (ăsta : român verde) astfel :

«După act mă dau cu nițel javel pe la organ».

Muzica : Eau de Javel. Mă dau - pe la organul sufletului - cu ea.

19 noiembrie

O aniversare : 42 ani de la bătaia soră cu moartea primită în Zarca Gherlei de la comandantul adjunct Istrate și de la gardianul-șef Șomlea cel Bătrân, “tânărul” fiind nu mai puțin bestialul “Căinele Roșu” (după ce fusesem ciomăgit întâi de locotenentul Tudoran, apoi “tratată cu bătaie” de însuși Goiciu, directorul). Asta s-a petrecut, deci, în 19 noiembrie 1958 și din ea a ieșit o carte : «**Gherla**».

Abia acum, de când lucrăm împreună (ca ciocanul cu nicovala), mi-am împrăștiat în memorie un episod “cultural” : după ce cartea «**Patimile după Pitești**» fusese tradusă (și după un prost obicei francezesc, rebotezată : «**Les Chiens de mort**»), trecusem pe la Hachette (atunci pe Boulevard St.- Germain, colț cu Boul’ Mich’), să restitui șpalturile. Șpalturi se aflau la Catherine. I-am telefonat din stradă, rugînd-o să coboare și să mi le aducă. A coborît. S-a propus să mă însoțească, ca să o salute pe Françoise, fostă colegă de liceu a ei, acum redactor al meu. Numai că, de cum Françoise a deschis gura ca să spună (cu intenția de a-mi face plăcere !) că se adevărește pronosticul ei de acum câteva luni : corectoarele și tehnoredactorul - care nu era obligat să citească ceea ce tehnoredacta - găsiseră cartea mea : nici bună, nici rea - ci atroce, Catherine a sărit la ea, cu o agresivitate necunoscută mie și într-o apărare de care nu aveam nevoie. Știam că textul era atroce, la urma urmei, îmi făcea plăcere că fusese astfel perceput, chiar dacă se prezenta ca roman - prima variantă fiind un eseu istoric - nu mă satisfăcuse : mă preocupase mai degrabă comunicarea unor informații despre comunismul din România, nu etalarea virtuților mele romancierești...

Ieșind de la editură, am constatat în ochii ei stelute înviorate, în timp ce se indigna, aproape scuipînd trei cuvinte : conne (la adresa fostei colege de liceu), atroce, calificativul dat de Françoise cărții mele și găsit de Catherine pur și simplu : con.

Conne - atroce - con. Conne - atroce - con.

Am întrebat-o dacă nu cumva, la liceu, Françoise îi suflase vreun băiat - astfel explicîndu-se furia, mânia mereu vie. Catherine, după o lungă pauză, a făcut un gest de tot vulgar, cu degetul mijlociu înălțat.

Mă oblojesc cu muzică. Îmi face bine pe la suflet. Mă spală de oboseli, de murdării, de gânduri rele.

În «**Sabina**» și în «**Roman intim**» scriam despre efectul amorțitor, anesteziant al muzicii. Acum, la cei șaiszeci și cinci de ani (bine împliniți) muzica nu mai poate să-mi facă decât bine. În urmă cu douăzeci, treizeci de ani nu mi-ar fi făcut (bine). Ba îndrăznesc să spun : mi-ar fi făcut foarte ne-bine. Deci, regretul de a nu fi urmat Conservatorul, de a nu fi devenit compozitor (după cum nici profesor

de literatură...) a avut timpul să se prefacă în consolare ; apoi în satisfacție : a fost mai bine că nu m-am împlântat, înecat, împotmolit în muzică.

Vorbesc de mine și numai de mine. Despre regretele mele, despre satisfacțiile mele.

Conne, atroce, con. Conneatrocecon.

Curat conatroscon !

Aș sta de vorbă cu Catherine despre *asta*. *Asta* : interdicția impusă, aici, în Occident de a aduce vorba despre crimele comunismului într-un context comparativ.

Înțeleg : Nemții, învinși în război, pe lângă că au fost puși să plătească pentru crimele lor (ca și cum un asasinat ar putea fi... despăgubit), au fost, pentru câteva generații, culpabilizați ; deci nu mai mișcă în front. Dar Francezii, timp de 5 ani victime ale nemților, apoi învingători ai lor ? Ce boală rușinoasă vor fi ascunzând ei atunci când refuză să vorbească despre isprăvile comuniștilor și interzic altora să mărturisească ?

Am fost nedrept. : aici, în Franța au fost depuse cele mai multe și mai eficace (cu timpul) mărturii. Nu în America, nu în Anglia, nu în Germania. Aici, în Franța s-au dezbătut probele - într-adevăr, au întâlnit opoziția feroce a comuniștilor locali, a evreilor paznici la unicitatea suferinței lor, a colaboraționiștilor. Și, ciudat : dintre adversarii de primă oră (a dezvăluirilor ororilor comuniste) s-au recrutat și cei mai ardenti, mai tenaci apărători ai martorilor veniți din frig. Începînd cu cine ? Cronologic, vrem, nu vrem : cu Orwell - comunist, internaționalist, combatant în Spania ; continuînd cu Koestler : evreu, comunist, kominternist ; Manès Sperber - la fel. Apoi, din altă generație : comunistul (și opozantul feroce al lui Kravcenko, mărturisorul) Pierre Daix. El a fost la originea a două mari evenimente : publicarea, întâi în Franța a textului «**L'Aveu**» de Arthur London și publicarea întâiului text de Soljenitîn : «**O zi din viața lui Ivan Denisovici**». Alți comuniști (unii și evrei) care au "trădat cauza" : Alain Besançon, Le Roy Ladurie ; maoiști : Sollers, dar mai cu seamă Glucksmann...

Totuși, totuși... Le vine greu, dacă nu imposibil militanților comuniști occidentali (mai ales evrei) să accepte că și comunismul la care ei au dat o hotărîtoare mână de ajutor - și nu doar prin corespondență (majoritatea aparatcicilor din țările "de democrație populară", chiar înainte de căderea Zidului Berlinului s-au prelins în Occident ; dacă erau evrei, în Germania au primit despăgubiri ca evrei, în Franța ca rezistenți antinaziști) a produs nefericire, barbarie, crime, sărăcie, teroare - și mutanți : omul-nou, homo sovieticus. Philippe Robrieux, și el fost comunist, autor al adevăratei Istorii a Partidului Comunist Francez a povestit în prefața la al III-lea volum cum a fost supus la presiuni intolerabile, la adevărate hărțuiri de către "mafia românească din Franța" - în frunte cu stalinista Lilly Marcou, cea atât de apreciată de filosoful Liiceanu - pentru a nu divulga porcăriile, vânzările, crimele la care se dedaseră comuniștii originari din țările Europei de

Răsărit în timpul ocupației Franței - firește, la ordinele Moscovei...

În această atmosferă propice ticăloșilor niște ființe adânc răufăcătoare ca Maria Banuș, Nina Cassian (în America) au avut obraznicia să pretindă că în România fuseseră persecutate (!) de către comuniști (!!), ca evreice...

20 noiembrie

Azi încă o aniversare - mai puțin... atroce decât cea de ieri :

23 ani de la plecarea din România. Duminică, 20 noiembrie 1977.

...Însă în ajun, sâmbătă, ministrul Securității Pleșiță mă convocase la *ei*... Mă sfătuisem, scurt, cu Ana, apoi cu socru-meu, după care mă prezentasem la "Senat" (acolo aveau ei sediul legal), înarmat cu pașapoartele și cu o foaie de hârtie pe care scrisesem : dacă Securitatea îmi pune condiții, atunci renunț la plecare - poftim pașapoartele !

Întrevederea îmi fusese anunțată pentru ora șase (după masă), însă abia după opt apăruse Pleșiță. Mi-a explicat - prietenește, de parcă o viață întreagă ne trăsesem de brăcinar - că întârziase fiindcă avusese "probleme cu căcănarii dă arabi": palestinienii atacaseră ambasada Egiptului din București, astfel protestînd împotriva întâlnirii Sadat-Begin...

Firește, nu am crezut o silabă din ce sonoriza el (mai târziu aveam să constat că spusese adevărul, măgarul, dar puteam eu să-l cred pe un securist - și încă ministru ?) și am trecut la ale noastre : i-am întins pașapoartele, i-am întins și Declarația... Pleșiță s-a uitat lung la mine, nu a citit, m-a pus să-i fac un "rezumat"... Când a aflat despre ce era vorba, a început să clatine capul într-un 8 diagonal, din gură zicînd că nu se aștepta de la mine («Bă Pa-u-li-că!»), la una ca asta : să-l jignesc eu pe el, prietenul meu, cel care mi-a vrut totdeauna binele - bă Pa-u-lică ? - și cu un gest de scârbă mi-a făcut semn să iau "alea" de pe masă. Ceea ce eu am și făcut pe dată, însă asta nu m-a împiedecat să tremur la gândul că are să se răzgândească... La sfârșitul "întrevederii" a coborît cu mine, jos, în stradă - el, ditamai Securistul-Suprem - și tot dînd să mă ia pe după umeri (eu mă feream ca de dracu - și nu doar de teamă că m-ar vedea vreun prieten, vreun cunoscut, ci pur și simplu nesuportînd să mă "atingă" astfel un securist) a început să mă șantajeze cu familia lui :

Ai mei nu știe, dom'le, cu ce mă ocup io, la servicii și dacă tu te ții de cuvînt cu-amenințarea c-adica scrii tot ce ai cunoscut la noi, c-adica nu faci omletă dacă nu spargi nițal ouăle, mă nenorocеști, dom'le ! Pe-onoarea mea că mă faci dă căcat față dă soție, c-adică față dă copil, dă familia toată, bașca prietenii... Că ce-or să zică ei dă mine: că-s o bestie dă om ? Un torsionar, dom'le ? Păi jură tu, Paulică, că te-am torsionat eu cu ceva, cu mâinile mele ! Ș-atunci că dă ce să mă scrii, nene ? C-adică dă ce să mă dai în gât la porcii dă capitaliști, că la noi se bate oamenii ? - păi nu te-am dus eu fuga-fuga la spital, la "Babeș", când ai avut necazu-ăla cu inima ? Păi nu putem zice că noi ți-am salvat viața - că te storsese dă vlagă căcănarii dă veneau la tine

numai pentru pașaport, băga-i-aș în pașapoartele mamelor lor dă profitori ! Așa că, Paulică, fă și tu un gest, acolo : c-adică nu scrie, dom'le, că ce, că cum - îți spun io : nu interesează pe nimeni și,-n plus ne faci nouă un rău i-mens, auzi tu?, i-mens ! Că uite, îți promit : de cum viu la Paris, te caut, să bem noi doi on bojolé ! Să vie și doamna ! Dau eu o ladă dă bojolé ! Ce zici ? Bați palma ? Că nu scrii ?

Așa cum mă salvaseră “căcănarii dă arabi” de renunțarea la pașapoarte (Declarația o păstrez și azi), tot așa m-a salvat frigul umed de afară de bătut palma - că n-o să scriu ce-și-cum... - Pleșiță ieșise “în talie” și începuse a bâțai și a tăia cuie-n dinți.

Era sâmbătă seară (în 19 noiembrie). Până a doua zi, pe la orele 14 (ora Parisului), când am coborât din avion la Orly, am numărat secunde, de teamă că au să ne întoarcă...

Dacă aș fi adevărat creștin, mi-aș cere iertare, în gând, Catherinei pentru ranchiuna care mă invadează, mă copleșește, mă domină, mă roade. Sânt un ranchiunos, un veninos. Un suspicios : am început să o bănuiesc și de alte rele decât indiferența față de mine (care - totuși, ca să zic așa). Pentru, la urma urmelor, indiferența față de idealurile ei de militantă de acum douăzeci de ani. Desigur, nu mai este nevoie să organizeze manifestații, să scrie petiții și proteste întru liberarea mea din închisoare, dar pentru alde noi, abuziv numiții, în brazda rusească : disidenții, dacă închisorile noastre au încetat odată cu pășirea, fie și în zbor de avion, a frontierei “de stat” (comuniștii țin la această precizare, ca nu cumva să se creadă că acele frontiere ar fi “și de partid”), starea de deținut în închisoare, în lagăr, între frontierele-de-stat-și-de-partid continuă.

Și continuă prost, din ce în ce mai prost, materialicește. Acei concetățeni ai lor care au plecat din țară, fie cumpărați de rude, fie de state (Germania și Israel), fie au ieșit la vreun congres ori excursie și nu s-au mai întors - aceia, chiar dacă Breban și Zăciu îi numesc “fugiți” (cu excepția nevestelor și a copiilor lor - aceia fiind : “plecați”) nu au provocat scandal-politic ; aceia, chiar dacă în țară dețineau posturi politice importante (deci fuga-plecarea lor era considerată de către proprietarii țării-de-stat-și-de-partid : trădare, dezertare) - în scurtă vreme s-au aranjat, au încheiat târgul-pe-ntuneric :

Uite, mă banditul : în ciuda a ceea ce ne-ai făcut, noi te lăsăm în pace pe tine, “fugar” și pe cei din familia ta, rămași în țară. Cu două mici-condiții : aici, în Occident, îți ții gura, nu participi la acte dușmănoase împotriva statului nostru socialist. Din-contra, ca să ne exprimăm. Când îți facem noi semn, lași să scap o vorbă-două printre exilați : că, de-un exemplu, problema țării noastre nu este, în momentul de față, nici comunismul, nici Ceaușescu, nici Securitatea ; nici distrugerea caselor, a bisericilor, a românilor - și nici Rușii. Ci Ungurii ! Că problema noastră nu e economică - chiar dacă nu se prea găsesc pe toate drumurile icre negre și nici șampanie franțuzească, nu, dom'le : căci poporul nostru a cunoscut, în trecut, lipsuri și mai grave - și-apoi poporul nostru nici n-are nevoie de chestii materiale, el are nevoie de chestii spirituale - doar știi ce ziceau Noica și Stăniloae și

Țuțea și bătrânul Bernea : că noi avem vocație de sfinți ! Și sfinții n-are lipsă de mâncare ! Nici de libertatea presi' ! Mai lași să-ți scape o vorbuliță despre X : zici că ăla care face pe anticomunistul în realitate-i securist d-al nostru, din popor, lucrează pentru noi ca provocator; mai zici, de-un exemplu că Y, care face atâta caz de patriotism, are o bunică ovreică, și-o noră rusoaică, ce să mai vorbim de ibovnicele lui: toate, unguroaice !; mai zici și de Z că-i un escroc ordinar, a furat milioane din fondul-de-stat-și-de-partid...

Acum, când gust în liniște liniștitoare muzică ; acum, când mă delas muzicii cataplasme, mi se confirmă ceea ce intuiseam de pe când scriam «**Sabina**» și «**Roman intim**» ca pe un fel de copilăresc refuz de a primi ceea ce tot cerusem : Nici nu am nevoie !

Și pe mine muzica practică sau doar frecventată cu un ochi avizat m-ar fi înmuiat, m-ar fi împins la relativizare, m-ar fi, vorba Catherinei, abia dată pe rumânie : șatrat. În legătură cu asta mă văd silit să mă citez : au existat și vor exista pictori-de-curte, muzicieni-de-curte, poeți-de-curte - nu mai vorbesc de dansatori-de-curte - însă nu s-a auzit de romancier-de-curte (cu excepția Canalei Canale: Petru Dumitriu). Se observă : nu am spus : scriitori - fiindcă scriitor este și poetul cel care, prin inconștiența-i fermecătoare, prin sublima-i amoralitate, face artă (cea indiferentă la bine-rău, la adevăr-minciună). Or cei care mănuiesc cuvântul : prozatorii, istoricii, juriștii, teologii, dacă vor fi făcând și artă, cu atât mai bine (de fapt : mai frumos !), însă lucrarea lor este aceea de a fi, cu un terestru termen de presă : cap-limpede ; iar cu unul de literatură contemporană : de veghe în lanul de secară...

Dacă aș fi putut dialoga cu Catherine, i-aș fi propus : căutăm, punem mâna pe ucigașii în serie, însă, în pauze ne destindem, capturându-i pe adevărații asasini : mafioții ruși, albanezi, israelieni, specializații în comerțul cu carne albă. Astfel îi scutim de : asasinare-prin-jugănire (nu se moare doar din asta, asta este încununarea faptului).

Ziceam că Basca este de acord, mi-i lasă două zile și două nopți - ce fac cu ei ?

Nu fac nimica : doar le șterg amprente cu acid ; le dau cu nițel Javel pe la organ ; îi strâng de coaie și le zic (albanezilor, nu, cu ei nu mă înțeleg, dar sârbilor, rușilor, israelienilor care pricep înjurăturile noastre românești) : « Bă, băga-v-aș în pizdele măterilor voastre ! » - și iar îi tratez cu acid ; și iar cu Javel ; și cu strânsoare iară.

După care le țin un spici moralizatornic :

«Bă, facu-vă și dregu-vă, dar dacă v-aș lua eu surorile și nevestele și mamele și aș face cu ele ce ați făcut voi cu nefericitele astea ?»

La care Catherine, în colțul gurii :

«Ți-ar răspunde cu o întrebare : "Cât plătești de bucată ?"»

Să fie noul-sclavaj chiar atât de nou ? Deloc (dar asta nu mă consolează...). În jurul anului 1900, evreii din Imperiul Țarist, înspăimântați de pogromuri (printre care cel de la Chișinău, pus de Ehrenburg-Grosman, apoi de contemporanii noștri pe seama români-

lor - or atunci Basarabia era rusească, Chișinăul oraș ruso-evreesc), fugiseră în Imperiul Austro-Ungar. La rândul lor austro-ungurii, speriați de “năvălire”, au (re)teoretizat antisemitismul. Printre acuzații (la adresa “Evreului oriental”) era și “la traite des blanches” - nu găsesc un echivalent în românește. Care nu era o invenție, atât că, acei tâlhari, traficanți de carne albă nu se legau de “fete blonde, creștine”, cum pretindeau creștinii, ci numai de evreice galițience, sărace, analfabete, unele abia copile, cu care “recrutorii” se căsătoreau după ritul mozaic, fără valoare legală, uneori lăsând familiei ceva bani (în loc să pretindă zestre) - după care plecau cu “miresle”... A doua metodă : cumpărarea de copii - care se practica în comunitatea evreiască din Galiția, în familiile numeroase și foarte sărace ; a treia : “culegerea” fetelor și a femeilor abandonate ajunse cerșetoare și prostituate locale - ușor de convinși de a ieși din “groapa cu gunoi”. Cum vorbeau doar idiș, nu înțelegeau unde sunt duse de “binefăcători”, nu se lămurau nici când, la Hamburg, erau puse la treabă în bordelurile numite “depozite de fete de export”. Și cum nimic nu este nou sub soare : drumul trecea tot prin... București, acolo se uneau-întrețăiau grupurile coborâte din Galiția cu cele venite din Sudul Rusiei (centrul de adunare : Odesa). De la București “marfa” trecea în Serbia, adevărat, nu și prin Albania! - dar sigur, erau imbarcate la Triest. Hamburgul era și el, o etapă, terminusul : Buenos Aires. Încă înainte de a debarca, fetele erau vândute la licitație, prețul fiind, ca și acum, de zece-douăzeci de ori mai mare decât cel plătit la fața-locului, Vilna ori Odessa. Se spune-scrie că, la începutul secolului XX, al treilea grup al prostituatelor din Argentina era alcătuit din evreice originare din Galiția - li se spunea : “Austriecele”. Traficanții - printre care și femei - în majoritate evrei.

Să se afle evreii și la originea, tangoului ? De aici visul lui Ostap Bender (din Odessa) : să ajungă “în Argentina, unde bărbații poartă pălărie, pantaloni albi - și dansează tangou...”?

“La traite des blanches” de acum un veac : nu era vorba de evrei, de ne-evrei, după cum azi nu e vorba de basarabence, de rusoaice, de bulgăroaice, de românce, de albaneze...

Doar de sărăcie-cumplită. Și de disperarea născută din ea.

21 noiembrie

Azi, o aniversare : 42 ani de când am fost dat afar’ pe poarta Gherlei și am fost trimis cu domiciliu obligatoriu în Bărgan.

De aici a ieșit **Lățești**, textul care continuă **Gherla**. Cu toate că neterminat, nu e deloc rău...

(Alaltăieri : aniversarea bătăii soră cu moartea primită de la Istrate și Șomlea cel Bătrân - cea care a dat cartea **Gherla** - cu două zile înainte de data liberării ; iar mâine se vor face 44 ani de la arestarea din 1956 - am mai spus-o, nu-i nimic, o s-o mai spun).

Asta, așa, ca să nu uit de unde vin.

Acești tăcuți la suprafață, dar vorbăreți-foc în mare secret, la

bucătărie, ca răsplată pentru serviciile făcute Organei, au obținut, din țară, în acei ani de teroare și de închidere ermetică a frontierelor, nu doar recuperarea soției, a copiilor, a socrilor - ba chiar a unei verișoare cu tot cu soț, precum și copiilor cumnatului, dar chiar mobila Biedermeier înregistrată în cataloagele Patrimoniului de Stat de la București ; chiar obiecte de artă, chiar tablouri de maestri. Acești “anticomuniști” de a căror atitudine politică nu știau nici nevestele lor (să se sperie, săracele ? să aibă un atac de inimă ?), după cinci ani de statut de refugiat politic (sic!), au obținut naționalitatea franceză, au recuperat-o și pe cea română - ce, strică două cetățenii?: frecventînd ambasada securistă română pe dindos, la cafeneaua din colț, unde obișnuia “dom’ consul” Cutare, de felul său colonel de secu, să facă o pauză binemeritată. Drept care - înainte de decembrie 89 - marii români care fugiseră din România de răul comuniștilor au început a face naveta în țărișoara, vai, tot comunistă : să-și vadă maica bătrână, să vadă mormântul tatii, să mai vadă o dată codrul-frate, glia-strămoșească și Țuca-de-Văleni.

Aceștia - zdrobitoarea majoritate, în Franța : spre trei sute de mii de capete purtătoare (în inimă) de căciuli neaoș-dace și neapărat ortodoxe (dacă prin 1984 se înregistraseră, numai în regiunea pariziană, în jur de 200 de artiști plastici) - s-au descurcat, unii binișor, alții bine de tot. S-au ne-descurcat fraierii : o bună parte din artiști și din scriitori ; și... disidenții. Cei care, pe lângă povara etichetei (“disident”), au început a târî după ei crucea - nemeritată - a celor care se gîndesc din când în când și la alții, nu doar la ei, la familia lor și la cumnățelele lor.

Dacă aș fi putut să mă înțeleg cu Catherine, am fi făcut “prevenție”: le-am fi cules pe fetele din Est și le-am fi ajutat să iasă din capcana în care, unele dintre ele, singure căzuseră. Din neștiință, din prostia lor, din ticăloșia bărbaților care le promisese marea cu sarea.

Stăm de vorbă cu ele...

«Și, după ce stăm de vorbă cu ele ?», are să întrebe Catherine în direcția mea, ouătorul ideii.

«Întâi și-ntâi o vizită medicală», răspund eu ; «apoi nebolnavele vor fi îndemnate să se întoarcă acasă - statul francez le va asigura biletul de avion...»

«Fiindcă tu îți imaginezi că, scăpate din ghiarele mafiei, ard de nerăbdare să se întoarcă-acasă - la Pîrșina, la Slobozia, la Novorosiisk, la Orhei...», zice Catherine.

«Ce, nu ?», ziceam că zic.

«Ce ? Ba da, ba da !», zice Catherine rîzînd.

Bine, nu : rîzînd. Dar nici plîngînd.

Deși nu e de rîs. Ci de foarte plîns.

Fiindcă nu se mai poate repara nimic. Nicicum. O femeie, chiar mințită, violentată, obligată să “lucreze” astfel - odată trezită, odată liberată, ce face ? Ce este în stare să facă ? Doar să se bucure de libertate - că a scăpat de bandiții mafioți care o țineau pe ea și pe ai ei și îi luau banii. Și să... profeseze liber. Ce anume să profeseze ? Ce

întrebare ! “Meseria” pe care o practicasă până adineaori, ca sclavă.

Tare aş fi discutat cu Catherine despre asta. Dacă organismul (sau ministerul) de care depindea, care avea în vedere şi viaţa de după... moartea acestor femei. Şi cum anume : o sustragi pe o sclavă sclaviei şi stăpânului ? Şi mai departe ?

M-am întrebat zilele acestea : Turcii înrobeau fete şi femei din ţările pe care le cotopeau - şi le trimiteau în haremuri ; pirăţii răpeau şi femei - pentru care cereau răscumpărare... Ei, ce făceau femeile devenite libere, după plata preţului ? Se mai întorceau în acelaşi loc, în aceeaşi situaţie în care fuseseră înainte de a fi răpite ? N-am auzit de femei liberate din haremuri. Dar ziceam că în Cruciada Cutare cavalerii cu pricina îl ucideau pe vizirul cutare (sau chiar pe sultan) şi îi spărgeau haremul, anunţându-le pe femeile de acolo : «Sânteţi libere, întoarceţi-vă la casele voastre !»

Ei, ce vor fi făcut liberatele ? Se vor fi întors ? La care case?

22 noiembrie

Azi o altă aniversare : 44 de ani de la arestarea-cu-Ungaria. În 22 noiembrie 1956, la prânz. La 13,30 - aşteptaseră să ies de la cursuri. A venit careva, un fel de student necunoscut şi m-a anunţat că sânt convocat la decanat. Am zis : Ştiu eu care-i decanatul ! - îl ştiam de patru săptămâni, de când începuse revoluţia la Budapesta.

Şi m-am dus. Şi cu aproape uşurare m-am lăsat arestat şi băgat într-o maşină Volga. Şi băgat (în Volga) am fost preţ de un deceniu-şi.

Un pictor, un muzician poate fi şi un om moral. Un om-moral, nu un muzician-moral. Faţă cu timpuri ca cele din acest secol al douăzeci-lea, în care fiecare comunitate, fiecare individ - cu atât mai vârtos unul care se prezintă ca făcând parte din elită - se află în faţa opţiunii : Cu cine votez eu ? După ce ezită de formă, evită un răspuns limpede, căutînd - şi găsind alibiul : ‘*Eu fac artă nu politică*’. Prin însăşi afirmaţia, a încetat de a mai face artă ; face politică (de cea mai proastă calitate). Una din două : crezi că menirea ta este să faci artă ? Foarte bine, fă artă - cu “materialul” tău : culoare, sunet - însă fără comentarii cu ajutorul “materialului” cuvânt. Acesta nu-i al tău. Din clipa în care tu, muzician, pictor, ai deschis gura şi ai emis cuvinte - ba, mai grav : ai aşternut pe hârtie cuvinte (ceea ce nu este cu nici un chip treaba ta), ţi-ai negat “arta”, ai intrat cu cizmele în casa altuia (a mânuitorului de cuvânt) şi ai spurcat-o, scriind porcării de laudă, de aprobare a tiraniei.

Sigur, sigur : Catherine nu avea nici o obligaţie faţă de cei cu care, vreme de şapte ani buni făcuse toate manifestaţiile anticomuniste. Dacă ar fi dispărut definitiv ; dacă, la re-apariţie, ar fi salutat şi şi-ar fi văzut de treaba ei - nimeni nu ar fi avut dreptul să-i reproşeze ceva. Dar Catherine, reapărînd, a inaugurat evenimentul

regăsirii, cerînd un ajutor - nu pentru ea, eventual aflată într-o situație delicată, ori pentru eventualul ei copil în dificultate. Ci într-o chestiune, i-aș spune - îi și spun : de stat.

Chiar așa : după 16 ani de absență, iat-o (la telefon), cerînd ajutor - pentru ce ?

Și măcar de s-ar fi arătat în carne și oase.

Să fi fost grozav de ocupată? Cu ce, ocupată? Cu treburi de-stat? Sau chiar și de-partid ?

Să fi suferit un accident, iar acum se află în cărucior ? Sau chiar la pat? Dar eu nu am de gând să o cer în căsătorie, nici măcar să o iau pe genunchi - ca să se jeneze de sine. Așa să se explice comunicarea cu mine doar prin telefon ?

Și așa. Dar nu numai.

M-a luat prin surprindere și m-a oarecum șantajat (sentimental) când mi-a cerut să rezolv un-caz ("ca atunci, la Ustarritz"). Ușor manevrabil de genul slab, am răspuns la sfert de tură, aproape nici n-am înțeles ce fac și cum - cu atât mai puțin pentru ce. Adevărat, ea mi-a mulțumit - prin telefon - și numaidecât mi-a trasat o altă sarcină (de-stat-și-de-partid). Dacă de acea dată nu am executat pe loc ordinul ei (în fine, rugămintea), mi-am dat un răgaz ; de respirație.

Ce îmi cerea, altceva, Catherine ? Să-i comunic unde se află alt autor al altor crime în serie ;

De ce îmi cerea, mie ? Pentru că știa - de acum aproape douăzeci de ani - că eu aș fi în stare să-i comunic locul unde se ascunde autorul;

În numele a ce? În numele, desigur, al statului francez - nu mi-a dat el azil politic, de cum l-am cerut ? Nu mi-a dat el cetățenia franceză?

Ei bine, nu-mi dăduse cetățenia franceză : pentru că nu i-o cerusem. Sânt, de douăzeci și trei de ani cu statut de refugiat politic în Franța. Catherine, dacă ar fi rămas Catherine, ar fi știut cum stau treburile, dar așa... Va fi crezut că, între timp (doar trecuseră șaisprezece ani!), solicitasem, obținusem - cetățenia aceea.

Dar Catherine nu mai era Catherine. Însă chiar și o ne-Catherine ar fi trebuit să știe (doar mi-a studiat dosarul !) că nu sânt cetățean francez, ci apatrid domiciliat în Franța. Da, dar Catherine care nu mai este Catherine va fi învățat, în atâția ani, să servească statul - întâmplător, francez. Or servitorii de-stat sunt și servitori de-partid, pentru ei adevărul nu are semnificație, nici valoare, ci doar interesele - de stat ; intelectual spus : imperativele.

Dacă s-ar fi întâmplat să fac saltul din Bărăgan direct în... Conservator; dacă s-ar fi întâmplat să am și talent, deși nici geniul nu lipsește printre artiștii români - aș fi devenit compozitor.

Și dacă aș fi fost și eu un compozitor român talentat (promițător) - ce aș fi făcut din mine și din artistul din mine ? Cam ca cine aș fi fost? Ca Tiberiu Olah - ori ca Aurel Stroe ? Ca Iancu Dumitrescu ori ca Horațiu Rădulescu ? Ca Ștefan Niculescu ori ca Sever Tipei ?

Inutil să lungesc pomelnicul lor, inutil să trec la plasticieni. Și aceștia sunt artiști, și ei fac artă - nu ca alde mine, "politică".

Fiecare face ca el însuși. Vorba țiganului : Fiecare cu geniu' mă-si ! Iar dacă le mai scapă și lor câte un compromis-două-trei, dacă se întrepun-bine la sindicat, la partid, la securitate, dacă se mai și întretoarnă, apoi să se știe și să se consemneze pentru istoria culturii române : o făcuseră, nu ca să-și salveze pielea, nooo. Ci opera !

Să fie Catherine atât de bun psiholog, încât să fi știut că dacă s-ar fi întâlnit cu mine față către față (sânt convins : e sănătoasă tun, o văd chiar ameliorată - fie și cu ajutorul unor lentile de contact, colorate), ar fi riscat să angajeze cu mine, solicitat, un dialog ; chiar dacă solicitatul de mine ar fi acceptat solicitarea ei, între noi s-ar fi depus niște cuvinte ?

Cuvinte care, se știe de când lumea : ele o -fac, ele o des-fac, lumea aceea, după exemplul Doamnelui Doamne, carele o a făcut prin cuvânt, zicînd: Să fie ! Să se facă ! Și s-a făcut. Catherine, adevărata - vreau să spun: pre-istorica - era o persoană, dacă nu foarte cultivată, atunci extrem de sensibilă la informațiile care zumzăiau în jurul ei, în dreptul urechilor ei. Fata asta scâlâmbă (pe dinafară, repet) avea o capacitate fenomenală de a-și însuși, de a asimila tot ce auzea, citea. Va fi simțit că niște cuvinte rostite, pritocite, întoarse, reluate ca mingile de tenis, cum se petrece într-o discuție la o masă de cafea - dacă nu ar fi schimbat decizia ei (de a mă convinge să fac), ar fi lăsat măcar loc pentru îndoială, dacă nu îndoieli. Catherine cea adevărată știa că față cu o asemenea propunere, eu aş putea veni cu două contre: prima ar fi un citat din ea, din Catherine : Nu se colaborează cu poliția, oricare ar fi ea, iar a doua...

Putea ea, și femeie și prietenă a mea și cititoare a cărților mele publicate în franceză până în 1984 să-mi ceară să pun-mîna pe un asasin-în-serie, știind bine că acesta (bine : aceasta) făcuse ceea ce făcuse ca să plătească măcar o pîrticică din suferințele sale, nemăsurate, cu atât mai - ei, da : atroce - cu cât atinseseră nu doar fizicul, fiziologicul, trupescul ?

La această întrebare complicată - un răspuns simplu : Da, Catherine putea să-mi ceară - cu condiția să nu ne aflăm față către față. Fiindcă, chiar de nu vom fi schimbat nici un cuvânt, cuvintele se vor fi schimbat între noi, neauzite de alții, dar știute de noi.

Ascult muzică și o resimt dureros-de-dulce. Dulce, pentru tot ce aduce muzica, de totdeauna, pentru oricine (chiar pentru afoni - aceia îți vor spune numele interpretului, al dirijorului, al orchestrei, sala, data înregistrării - ba îți vor descrie amănunțit chiar și grafica ambalajului discului) ; amar-dureros : și eu aş fi putut - dacă nu produce o astfel de muzică, măcar comentat-o, de foarte sus, cu furculița.

Din această pricină a hotărît Noua Catherine să comunice cu mine (ba chiar să-mi comande), nici măcar printr-un intermediar uman (să-i zic : Valérie), ci prin filtrul rece, mort, neutralizant, mortificator al telefonului.

De la începutul acestei... colaborări nu am încetat să mă întreb : De ce, de ce, de ce primesc să fac această facere de nefăcut ?

Nu găsesc răspuns.

Măcar știu de ce (nu găsesc răspuns) : fiindcă nici nu-l caut.
Mă las dus de val.

23 noiembrie

Ascult muzică și o resimt dureros-de-dulce. Dulce, pentru tot ce aduce muzica, de totdeauna, pentru oricine (chiar pentru afoni - aceia îți vor spune numele interpretului, al dirijorului, al orchestrei, sala, data înregistrării - ba chiar și grafica discului) ; amar-dureros : și eu aș fi putut - dacă nu produce o astfel de muzică, măcar comentat-o, de foarte sus, cu furculița. Am mai spus-o? Ei și - repet.

Pentru că și în asta funcționează balanța : nu poate fi înălțat ceva fără a fi coborât altceva ; fiindcă sânt Balanță (în principiu, cu totul dezechilibrată, aș zice : de'-balanțată), iată, țin un echilibru - dureros-de-dulce : am ales să scriu ; am scris cuvinte pe hârtie, nu ca să-mi salvez pielea, nici "operă", ci ca să pot spune imodest : sufletul. Între suflet și operă îl aleg pe întâiul : fără operă, dar cu un suflet nemurdar îmi rămân oarecari șanse să scriu cam ce am avut de gând ; cu un suflet murdar, cu o "operă" plătită (cu sufletul) nu mai există niciuna.

Dacă am fi la un proces, aș putea solicita circumstanțe atenuante: Catherine îmi trimitea dosarul Cutare (bine aranjat și nu doar prin omisiuni), după ce Cutarea era, fie arestată (prin... lucrarea mea), fie la morgă. Deci eu nu știam cine este cel/cea pe care o/îl hăituim. Aflam după aceea, prin mila prietenei și comanditarei mele Catherine.

Așa am aflat - după, mereu după - că Skanderbega nu trecuse prin Centrul de Pregătire din Albania ca aproape toate fetele din Estul Europei. Pe ea au luat-o direct sârbii : au ținut-o cât au ținut-o dimpreună cu mamă-sa undeva lângă Sarajevo, de acolo a preluat-o Slobodan, a preparat-o pe loc și a vândut-o unuia, Tomici, care a transportat un lot de cinci bucăți în Italia, de acolo, alt sârb a dus-o numai pe ea în Germania, unde un al treilea sârb a cumpărat-o pentru Bruxelles, în fine, un al patrulea a dus-o la Lille ; apoi la Paris.

Chiajna-Măslina venise liberă în Franța, în 1990, pe "valul revoluției române". După ce făcuse câțiva ani metrour și horodatoarele parcajelor de stradă, ca minoră, fiindcă poliția găsisese că este demult majoră, a trecut la Gogu. Gogu numai pe ea o avea și zicea că se însoară cu ea de cum adună ceva bani de-o casă-două și de-un motel, la Slobozia și de un mic cazinou, la Mamaia. A fost liberă, a profesat liberă la Gennevilliers, în caravana familiei lui Gogu, "ca toată lumea", până ce gogul i-a fost înjunghiat de Karim, pentru o datorie neplătită. În contul ei Arabul a luat-o pe Măslina, a dus-o pe sus în herghelia lui și a pus-o să lucreze la un abataj pentru pakistanezi și srilankezi. Măslina a refuzat să lucreze pentru un sal'-arab'. Karim a încercat s-o îmblânzească, s-o domesticească, s-o pregătească, în echipă cu arabii lui, după metodele lor, maghrebine. Măslina i-a spus încă o dată că ea

nu lucrează decât cu țigani de-ai ei, nu cu gagii - iar a treia oară nu i-a mai vorbit, i-a înfipt cuțitul în burtă, a răsucit, l-a scos, l-a descenturat pe individ și l-a jugănit. La fel pe Ahmet, pe Hasan pe... - nici ea nu-i mai ținea minte pe toți cincii care încercaseră s-o îmblânzească pe Chiajna noastră națională.

Groznaia trecuse prin Albania. Nu mai avea amprente, i le șterseseră cu acid - ca la toate fetele cu care plecase din Odessa și cărora Serioja le promisese, le jurase, făcându-și cruci care de care mai mari, că vor fi servitoare la bancherii din occident (dacă le-ar fi spus că au să devină balerine, artiste, nu l-ar fi crezut). Le-a condus în România, apoi în Bulgaria, unde le-a încredințat altor ruși, "voluntari" le spunea Serioja, dar care, prosteste, pretindeau (în rusește !) că ei sunt albanezi-albanezi. Așadar albanezii blonzi și vorbind rusește le-au trecut pe ucrainence prin Kosovo în Albania. Acolo le-au dat în primire - cu bon - altor ruși - care, pe sub pălăriile mari, negre, purtau câte o cipilică neagră. Aceștia erau tot voluntari în Kosovo, dar veniseră din Israel. Ei le-au ars degetele cu acid, ca să nu mai poată fi recunoscute după amprente și le-au învățat două trei propozițiuni în italiană. Rușii din Albania (altfel spus : voluntarii ruși din Israel) erau brutali, dar nu cu ele - dealtfel, sub ochii lor le-a vândut unor albanezi ; ceva nu le-a plăcut la cumpărători, drept care i-au împușcat, pe loc, le-au luat înapoi și banii și fetele. Abia când a ajuns în Germania - după cinci luni de Italia - Groznaia a aflat, tot de la o ucrainencă de-a ei, ce era cu "voluntarii": în timpul războiului din Kosovo rușii, brați ai sârbilor, alcătuiseră o brigadă de "cazaci"; unii mai bătrâni fuseseră afganeți; mijlociii : tiraspoliți, din cei care-i masacraseră pe basarabeni, în 1991-92, pe Nistru, iar cei mai tinerei : cecenți ; o altă brigadă fusese formată în Israel, din evrei de origine rusă. Aceștia "luptaseră" cu nesfârșită vitejie dimpreună cu sârbii lui Arkan și cu voluntarii greci ai lui Markousis împotriva "turcilor" de albanezi... După ce n-au mai avut ce viola și jefui în Kosovo, nu s-au întors în Israel (nici în Rusia) - ce să facă acolo ?, au înțeles că războaiele din Balcani le oferă ocazia să devină bogați : întâi vămuindu-i, jefuindu-i (la urmă omorându-i) pe albanezi, apoi apucându-se de "biznes", ca tot kaghebigul de rang inferior care se respectă, vânzând-cumpărând droguri și femei.

Groznaia a dat de Serioja la Lyon. Trecuse atât timp (și atâtea fete) de când o vânduse albanezilor-israelieni-ruși, nu-și mai aducea aminte de ea. Cu siguranță că ea se străduise să-i activeze memoria, cât a tot lucrat la el cu o foarfecă - până a aflat unde-s ceilalți. De la Lyon Groznaia a urcat la Paris : în Belleville, lângă stația de metrou Couronne se află câteva imobile ale comunității evreiești, ocupate de cămine pentru bătrâni, birouri unde se adună-distribuie ajutoare pentru nevoiași, dar și de studiouri și chiar apartamente, pentru evreii în trecere prin Paris. În unele din acele apartamente se aciuaseră mafioții ruso-israelieni de rang inferior - însă cu toții extrem de bine îmbrăcați, bine hrăniți, conducând automobile contrastînd violent cu rablele locuitorilor cartierului - și cu insemnul țapei kaghebiste ajunsă milionar(ă) în dolari : câini de rasă - dar numai de talie mare...

Acolo a dat Groznaia de trei dintre "voluntarii" care o prepa-

raseră și cu acid pe la amprente. Unul dintre ei era însoțit de o rusoaică tânără de tot, plină de bijuterii, ducînd în lesă un câine uriaș, păros. După ce l-a jugănit pe bărbat, în parkingul subteran, a pus-o pe femeie să-i arate degetele : ale ei nu erau arse.

I-a tăiat doar gâtul. De câine nu s-a atins.

Pentru că și în asta funcționează balanța : nu poate fi înălțat ceva fără a fi coborît altceva ; fiindcă sînt Balanță (în principiu, cu totul dezechilibrată, aș zice : de'-balanțată), iată, țin un echilibru - dureros-de-dulce : am ales să scriu ; am scris cuvînte pe hîrtie, nu ca să-mi salvez pielea, nici "opera" - ci să spun imodest : sufletul. Între suflet și operă îl aleg pe întâiul : fără operă, dar cu suflet nemurdar există șanse să scrii o operă : dar cu un suflet murdar, cu o operă plătită (cu sufletul) nu mai există niciuna.

Dar bineînțeles că mă înșel - dovada fiind : cei despre care am mai vorbit, acești doi uriași compozitori : Prokofiev și Șostakovici. Se mai întreabă vreun muzicolog sau doar iubitor de muzică dacă acele concesi (muzicale - Prokofiev cu *Stepan Kotko*, Șostakovici cu rahatul de muzică de stengazetă de prin 1932), vor rămâne ca pete eterne pe, mai puțin respectabilitatea oamenilor, cât pe opera geniilor?

Și va răspunde : Nu !

Și, din păcate, nu se va înșela.

24 noiembrie

Azi, nici o aniversare ? 42 ani de când am fost dat afar' pe poarta Gherlei și am fost trimis în Bărăgan - ba nu : aceea a fost în 21 ;

În 19 : aniversarea bății primite de la Istrate și Șomlea cel Bătrîn - cea care a dat **Gherla** - cu două zile înainte de data liberării ;

În 22 : 44 ani de la arestarea din 1956.

Asta, așa, ca să nu uit de unde vin.

Îmbătrânim, îmbătrânim. Și începem a uita. Și începem a prinde gust de uitare - e-he, ce-ar mai vrea securității veșnic-tineri ca noi să îmbătrânim cu toții, să murim cu toții, pentru ca ei să-și continue cariera, ca și cum nimica nu s-ar fi întîmplat.

De aici a pornit ruptura. Ruptura de contract. Deși între noi nu existase nici o înțelegere, cu atât mai puțin scrisă.

Să nu-i spun : ruptură, ci : dezangajare.

Pe măsură ce se înmulțeau "cazurile" rezolvate (în clar : oprirea seriilor, fie prin arestare, fie prin sinucidere, fie prin împușcare (două irlandeze), eram cuprins de un soi de neliniște. Neliniștea mă neliniștea : ar fi trebuit să fiu îngrozit, să fac crize de furie, de isterie, să rup relațiile cu Catherine - care mă ținea.

Asta este : Catherine nu mă dirija, nu mă călăuzea, nu mă obliga, nu mă șantaja - să fac ceea ce-mi cerea mereu, mereu să fac. Ea mă ținea. Și nu ca o femelă pe mascul, între picioare ; ci ca un prieten pe

alt prieten - de mână. Prin prietenie ; printr-un șantaj sentimental care nu-și spunea numele.

Eram din ce în ce mai neliniștit de faptul că doar neliniște (vagă) îmi pricinuieste fapta mea. Când oricine altul, după ce o va fi gătit pe Catherine, cotonogit pe Valérie, s-ar fi sinucis.

Necazul (nu găsesc alt cuvânt) cu mine era : atât comunicarea - cu Catherine, cu dosarele, cu fetele - cât și participarea mea la hăituire, acestea se produceau ca prin vată, ca prin melasă, niciodată nu puteam fi sigur dacă acele cuvinte (la telefon), acele evenimente (aflate mult după încheierea lor, din dosare vădit confectionate pentru uzul meu, în fapt rezumate de cel mult o pagină, fără antet, fără semnătură - și fără dată! - s-au produs, în adevăr, dacă mi s-a spus (la telefon) că ar fi oarecari șanse să se adeverească, ori dacă nu se produsese independent de mine, ci fuseseră produse de mine, în scris.

Nefiind în stare să mă judec, o judecam pe Catherine : ea, numai ea era autorul, vinovatul !

Așa facem cu toții, așa facem totdeauna : altul este de vină că noi am făcut cutare porcărie, altul poartă răspunderea că noi am comis cutare crimă. În Occident mai există un țap ispășitor : societatea !, evident, cea capitalistă, fiindcă socialista, comunistă le este raiul pe pământ comuniștilor care stau la cald, în Franța, în loc să se ducă să trăiască măcar o lună încheiată în Cuba (dar nu la hotel !) - mă gândesc la monstra numită Régine, cea care "nu admite" că și în Lagărul Comunist existau... lagăre ; în Coreea de Nord - însă nu în casele de oaspeți ale partidului. Măcar în China - la recomandarea tovarășească a lui Sollers și a Kristevei. Și a..., și a...

Mai ales că e departe, în spațiu, în timp !

De acord, îmi spuneam ca în somn : îmi asum vinovăția faptelor mele, însă prin asta nu șterg vinovăția Catherinei. Și nu pentru că m-ar fi înșelat, promițând una, îndeplinind alta ; nici pentru că mă șantajase - ci pentru că ea, gândindu-mă, mă gândise strâmb, rău, mă gândise vicios. La urma urmei, treaba ei dacă dintr-o militantă - feroce - pentru valorile umaniste a devenit (doar în șaisprezece ani !) o salopă (două saloape) care nu se mulțumește să facă ea răul (în numele rațiunii de stat), ci trage și ține și bagă în rahat, și-l împinge în rău pe altul. Una din două - parcă am mai spus asta, nu contează, mă repet : ori atunci, înainte, era o ființă nesinceră, o mincinoasă, o fățarnică, ori a îmbătrânit rău.

Cum se îmbătrânește rău ? Simplu : te cuprinde spaima că, iată, viața a trecut și tu n-ai cunoscut decât partea rea a ei - și te hotărăști ca măcar acum, la sfârșit, să te bucuri de ea - cum ? - simplu : făcând compromisuri, făcând concesii, făcând porcării.

Altfel de ce, de ce mi-a făcut Catherine una ca asta? Dar am fost prieteni, ne-am prețuit și am prețuit în celălalt tocmai acele valori pe care ea, acum, le calcă în picioare, ba trage după ea în călcătorie și pe alții : pe mine.

Dar bineînțeles că mă înșel - dovada fiind chiar cei despre care am mai vorbit, uriașii compozitori : Prokofiev și Șostakovici. Se mai

întreabă cineva, azi, dacă acele concesiile de atunci (muzicale - Prokofiev cu *Stepan Kotko*, Șostakovici cu muzica stengazetnică de prin 1932), vor rămâne ca pete eterne pe, mai puțin respectabilitatea omului, cât pe opera geniului ? Și va răspunde:

Nu !

Și nu se va înșela.

Nu-mi iese din minte gândirea-muzicală (ar putea fi foarte bine și gândirea-picturală) a celui compozitor german (Gold ?), în cele din urmă obligat la emigrare : antinazist fiind, adept al libertății de creație, a compus (cu cuvinte - material străin lui) un fel de catehism pentru uzul artiștilor terorizați de interdicțiile hitleriste. Le explica, amănunțit, ce anume să facă - pentru a-și păstra libertatea interioară.

Și eu care credeam că a fi liber, trebuie să știi - iar dacă nu, să înveți - ce anume să *nu* faci... Porunca primă fiind :

Să nu mănânci căcat.

Să fie atât de neinteligentă, ori atât de supusă unor ordine (de stat și de partid, nu obosesc să repet), încât să nu priceapă un lucru împiedec pentru orice ființă normal constituită :

Acești criminali-în-serie nu sunt niște oarecari criminali careucid din plăcere, din rătăcire de moment sau mai îndelungată. Ci răzbu-nători; justițieri. Ei, suprimînd oameni - doi-trei-cinci - suprimă viețile unor vietăți care nu merită să viețuiască, a unor bestii care distruseseră, nu doar trupurile, ci și sufletele unor nevinovați, fără apărare (ca femeile și copiii) - prin minciună, prin violență, prin șantaj. Adevărat : sclavajul nu a dispărut niciodată, însă după căderea Zidului Berlinului, mai cu seamă după războaiele iscate de sârbi în Balcani, printre ruine și cadavre, creaturi rău-făcătoare, pentru care nu există decât un Dumnezeu : banul, au re-activat sclavajul, combinîndu-l cu prostituția cea de totdeauna aducătoare de câștig. Pot eu să fiu - și sînt (în principiu) - împotriva condamnărilor la moarte, însă ca om, slab, ca intelectual (șovăielnic), declar cu mîna pe Biblie că sînt pentru condamnarea la moarte și executarea ucigașilor de copii și a traficantilor de carne de femeie.

Bine, o derogare : să nu fie dați morții de călăi de meserie, ci lăsați cinci minute pe mîna părinților copiilor martirizați și doar un minut pe a femeilor supraviețuitoare robiei contemporane. Să aleagă !

De acord : nu sînt pentru o justiție expeditivă, sumară (unde am ajunge?- o întrebare și ea, acolo), dar... Dar nu eu am ales meseria, ocupația - de ce nu : vocația - de vîntor de criminali în serie. Și dacă am practicat și această ocupație devenită meserie, să se știe că, chiar de nu dau vina pe altul, nici eu nu sunt vinovat.

Vreau să spun : nu sînt întru totul, vinovat.

Mai există o consolare (dacă poate exista așa ceva): ele, toate, la capătul destinului lor și a misiei lor pedepsitoare așteptau să fie ajutate, nu neapărat să se oprească din justiția lor sângeroasă - dar cât de grăitoare, atunci când toate își jugăneau călăii și le vîrau în gură bărbățiile - ci asistate. Ca de un popă venit să le dea izbăvirea.

25 noiembrie

Îmi vine greu să vorbesc în scris despre întâmplările cu fetele. Nu cunosc amănunte decât din dosarele trimise mie, Dumnezeu știe de ce, doar pentru mine afacerea era încheiată - și fusese începută fără dosar... Probabil firea tortuoasă a Catherinei făcuse asta : dosarele nu constituiau un ghid pentru acțiunile viitoare, ci recompensă pentru "contribuția" mea - în absența plicului remunerator.

S-ar putea ca această inversare de termeni, de cronologii, de stări să-mi fi fost benefică : producând încă o zăpăceală (Vaca de Catherine! îmi trimite dosarul Cutăreia, după ce o găsisem - și încă demult ! - pe acea Cutare, în loc să mi-l fi trimis înainte, ca să știu cu cine voi avea de a face, și cum are să reacționeze, la apropiere), o neutraliza pe cea dinainte și astfel re-punea lucrurile pe picioare. Asta o spun acum, după ce m-am decis să mă dezangajez și chiar am făcut un pas înapoi.

Atunci însă, în focul acțiunii...

Da de unde ! Nu era nici un foc, nici o acțiune. Valérie îmi fixa întâlnire cât mai aproape de casă, intram în mașină, ea îmi citea de pe niște fișe "comanda" formulată de Catherine. De regulă, după această introducere, mă lua Catherine la telefon. Repeta informațiile care, în regim normal ar fi ocupat cam trei sferturi de pagină standard. Ascultam, nu întrerupeam, nu ceream amănunte. Desigur, auzeam ce spunea și una și alta, însă mai degrabă auzeam ce spuneam eu în sinea mea, ca un sclav care nu are obișnuința să comenteze, necum să contesteze poruncile stăpânului. Mă certam, mă acuzam : ceea ce fac eu - indiferent dacă sânt sau nu șantajat de Catherine, în virtutea prieteniei noastre militante de acum șaisprezece ani - este o imensă măgărie ; ba chiar porcărie.

Adăugam că eu însumi sânt un mare dobitoc - bătrân. Și nici măcar libidinos.

Măcar de m-aș culca cu Catherine, ca apoi să pretind că doar pentru asta ; măcar de m-ar atrage - cât un bob de muștar - Valérie. Dar nu : Catherine, după ce îmi devenise la un moment dat odioasă, mi se ștersese, acum mi se arăta cu totul necunoscută, chiar inexistentă - de când exista la telefon și numai la telefon. Chiar de nu mă voi fi gândit la ea chiar în fiecare zi, în cei șaisprezece ani de absență, era prezentă, cum devin prezente aducerile-aminte în sensul propriu al cuvântului : aducere aici, în acum, a ceva tare plăcut, parfumat, cald, petrecut atunci, cândva. Acum, nu.

Acum îmi parvenea, prin telefon; răsuflu greu, de cavou.

Ar fi trebuit să mă excite misterul, taina : ce este, în fapt,

Catherine ? La care direcție (a Ministerului de Interne) lucrează ? Ce știau despre mine superiorii ei, în afară de informațiile privindu-l pe refugiatul politic cutare, cel-care-primise-o-bombă-într-o-carte, cel-care-trebuia-otrăvit-printr-un-stilou ? Destul de curând nu m-am mai ostenit să mă întreb : cum de Catherine, cea împotrivnică feroce a “colaborării cu poliția”, devenise o colaboratoare a aceleiași poliții - dacă nu o polițaică ea însăși ? Încet, definitiv o îndepărtasem pe Catherine de la fața mea, o exlusesem din preocupările mele gândite. Nu mă mai osteneam să încerc să deduc ce funcție va fi avînd - dacă va fi avînd vreuna ea însăși, ori dacă este soția unui prefect (director, ministru?). Probabil, sigur : chiar dacă mi s-ar fi spus, nu aș fi înregistrat.

Nu mai era loc de ea. Eram ocupat, plin de doar ele.

26 noiembrie

În 19 : 42 ani de la bătaia din Zarcă ;

23 ani de la ultima “întrevedere” cu Pleșiță, prietenul meu, cel care numai bine mi-a vrut, numai bine mi-a făcut. Această dihanie securistă care în loc să privească lumea de după gratii pentru multele și grelele lui păcate, nu se mai oprește din dat interviuri. Porcul de câine : pretindea la un moment dat că el, șeful Securității românești, “ne trimisese în misiune, în Occident”, pe Virgil Tănase și pe mine !; după o vreme a vorbit iarăși de noi, dar nu a mai spus că ne însărcinase cu misiuni (uitase, bietul, cu atâtea pe cap); doar că era prieten la toartă cu noi, dovada : ne condusese (el pe noi ! pe amândoi !) la aeroport, cu mașina lui !

În 20 : 23 ani de la plecarea din România ;

În 21 : 42 ani de la liberarea din Gherla ;

În 23 : 44 ani de la arestarea din 1956.

Asta, așa, ca să nu uit de unde vin.

Pe măsură ce înaintez în narațiune constat că am tot mai puține lucruri de spus despre Catherine. Bănuiesc de ce anume : o pedepsesc pentru comportamentul ei față de mine. Deși n-ar fi rău dacă mi-aș tempera ostilitatea (să zic : neplăcerea de a avea a face cu ea) : fără ea nu aș fi...

Aici am vrut să mă aduc : ce anume am făcut eu - modestia-mi legendară ar face în acest context o excelentă prezență - ca să diminueze până la nesemnificativ “contribuția”-mi. La ce ?

La, asta, să-i zic perifrastic : oprirea lanțului (seriei) de ucideri într-un loc și într-un spațiu circumscrie, reprezentate grafic ca urmele de alice rezultate de tragerea unui cartuș cu o armă de vânătoare; grupate, cum ar fi spus instructorul meu de tir, dacă aș fi avut așa ceva; în stilul istoriei literaturii irealist-socialiste consacrat de Moraru, Vitner, Crohmălniceanu ar fi sunat : “dacă îl aveam și pe acela”.

De acord, asta era și dorința-cerința telefonică : telefonătoarea cerea, sugera, ruga, să detectez (să indic, zicea ea, desigur, în fran-

tuzește, numai că în românește cuvântul mi-e nesuferit pe cele două laturi ale sale) locul în care se află autorul (seriei). Pentru a fi, cum zic ei : neutralizat. Ceea ce era (a fost, este în continuare), din partea mea, o faptă socialmente bună, ca tot cetățeanul - ce importanță că nu am cetățenia țării în care se petrec asemenea fapte : neavînd o țară, am lumea întreagă - bine, mă mulțumesc cu Europa, cea geografică, fără turci și fără israelieni - așadar am stopat ; am oprit brațul criminal ; am tăiat-rupt-întrerupt lanțul în care fiecare verigă era o crimă-odioasă, cum spun cei care vor fi știind că există crime ne-odioase, ba chiar, ca pentru mediciniștii din primii cinci ani de studii, cancer-superb (am pus la singular, necunoscînd pluralul cancerului - să fie el, minunatul-cancer defectiv de număr? ca apa?). Cîste mie, cetățean conștient!

Mie însă îmi era mai aproape răzbunarea omului decât justiția oamenilor. Îmi ziceam, ca oricare altul : desigur, suprimarea vieții unui om este o crimă, însă o crimă oribilă poate fi și neuciderea cuiva, dar umilirea lui, (de)căderea lui, distrugerea lui, definitivă, prin foame, prin tortură, prin șantaj, prin silirea de a face fapte murdare. În categoria criminalilor de acest gen intră - sînt marcat pe veci : securiștii și gardienii care au comis faptele și "medicii" care au consimțit la ele, prin semnătură acoperitoare ; dintre crimele "civile" (încă o dată: care nu au dus la moartea victimei, ci la... supraviețuirea ei, în dezonoare, în dezorientare, în disperare) : cele împotriva ființelor fără apărare : copii și femei - prin viol sau/și prin sclavaj. Acestea nu se pot prescrie și nu au dreptul să beneficieze de circumstanțe atenuante.

Telefonistatoarea mă pusese în situația de a alege : un criminal în serie trebuie oprit prin indicațiune-localizare (urmată de neutralizarea lui) ! Da sau ba ? Desigur : da.

Însă un criminal-în-serie poate fi el/ea o fostă victimă a călăului căzut victimă a sa - da sau ba?

Ea, discreta, rușinoasamiispui telefonătoare bască, fostă ultragoșistă, răsturnată-n umanistă, pronînd necolaborarea cu poliția, oricare-ar fi, devenită, cine știu cum și când polițoistă - altfel spusa Catherine - se oprește la buza gropii pe fundul căreia s-a încovrigat chircit un asasin-în-serie, în jurul ei zăcînd asasinații-în-serie ; și zice: Iată crima, iată criminalul !

Mai-departe fosta Bască îmi comunică mie că nu mai este treaba noastră, ci a justiției (și potrivit logicii cartezianești îmi trimite dosarul! - ca să aflu ceea ce demult făcusem !). Mai-în-urmă - dar pe ea n-o interesează maiînurma, acel timp și acele fapte (mai ales că fuseseră comise în afara teritoriului francez) nici nu există.

Pentru mine : există. Nu doar pentru că am memorie - și geografică. Ci pentru că așa simt și știu că simt drept. Așa cum drept-simt toate victimele, de oriunde, de orice fel. Și dacă admit că există legi - în țările civilizate și mai ales europene (America, Australia, Noua Zeelandă sunt prelungiri ale Europei), dacă sînt întru totul de acord ca legile de pe hîrtie să fie aplicate în realitate, nu accept nici eu : caracterul punitiv al legilor nu acopere (fiindcă nu pedepsește, integral) anume crime, după cum merită .

Să le ierarhizez : cronologic și ca semnificație.

Desigur, este oribil ca unui bărbat să i se taie coaiele și să i se înfunde în gură, până la sufocare - și la expiare. Dar oare de ce i s-a făcut lui una ca asta ? Nu cumva el a fost, în timp, primul - și mult mai, infinit mai abject agresor când a violat în grup, când a luat în robie femeii, când le-a drogat și le-a preparat - ca la Pitești, mai ales prin bătaie-bătaie-bătaie - când le-a ars degetele ca să șteargă amprente (și ce sunt amprente, pe lângă semnele unicității judiciare : nu ale unicității omului ?), le-a șantajat cu familia (care va suferi cumplit dacă ea va fugi ori nu-și va mai îndeplini "contractul"- alt încheietor de contract!), le-a scos el însuși pe trotuar și le-a fixat normă de pase - și de bani - sau le-a vândut, cum vinzi o oaie ori o bluză ori o butelie de coniac.

De un exemplu : oare de ce le va fi făcut una-ca-asta Mary I, bieților bărbați, sărmanelor victime ale sălbăticiiei irlandezei ? Au nu cumva pentru că actualele victime, nefericitele, pângărite (!), pângăriseră înainte copii, violându-i, fotografiindu-i, filmându-i - și, în cele din urmă, nemaifiindu-le de folos, omorându-i și filmând omorul, pentru a vinde pe bani grei și mulți asemenea filme care nu se găsesc chiar pe toate drumurile ?;

Tot de exemplu : oare de ce irlandeza Mary III umpluse gurile cu ceea ce tăiasă dintre picioarele a cinci purtători de părechi ? Dar atât de cumplit de simplu : fiindcă aceia îi răpiseră unica fiică, avută târziu, după patruzeci de ani, o sechestraseră într-o pivniță, o drogaseră și o obligaseră, la cei nouă ani ai ei să suporte, înlănțuită, clienți pe sprinceană, dintre notabilitățile orașului.

În această întrebare eu eram răspunsul (la îndemână).

În această întâmplare eu eram trecătorul întâmplător. Care - întâmplător - pusese capăt așteptării. Lor, care își îndepliniseră misiunea.

Le auzisem așteptînd, le mirosisem așteptarea.

27 noiembrie

A venit momentul să răspund la întrebarea : dacă nu-mi plăcea compania, dacă detestam meseria, dacă uram justiția neistoristă - de ce am rămas locului - pe-poziție ? De ce am executat în continuare comenzile telefonice ?

Răspunsul meu este al lașului (care nu are normalitatea curajului de a se opri dintr-o măgărie odată începută), al setosului de putere care nu renunță la scaunul lui doar pentru că ar fi intrat în contradicție cu oarecari principii :

«Singurul meu gând : să încerc să fac binele. Nu le puteam abandona pe nefericitele acelea nici trăda o cauză atât de...»

Dacă m-aș lua în serios și mi-aș răspunde, aș zice :

Nici o clipă nu m-am gândit că, făcînd ce fac, fac binele ;

Nu putea fi vorba de abandon din partea mea a nefericitelor, cum le-am zis - am mai zis : treceam pe acolo și... - restul a fost cum a fost;

N-am trădat vreo cauză, pentru că nu am îmbrățișat - în vederea acelei acțiuni - vreo cauză. Tot ce am exprimat au fost părerile oarecari ale omului de rând - față cu mari-teme : justiție, suferință, moarte.

Dacă buna și dulcea mea prietenă și camaradă de baricade (!) Catherine, în noua sa ipostază s-a arătat rece, nesimțitoare și, precum însăși justiția (non sau anti-istorică : cercetează și judecă pentru ultima, în timp, faptă a unui, nu coboară/urcă spre izvoare, să constate că termenii victimă-călău s-au inversat), m-a indignat la început, m-a contrariat mai apoi și a sfârșit prin a mă lăsa indiferent. Mă simțeam atât de detașat de ea, încât, dacă s-ar fi înfățișat în carne și oase și mi-ar fi propus să facem o plimbare pe jos prin cartier, doar că nu i-aș fi zis să plimbe ursul și hai sictir !- desigur, nu m-aș fi ostenit să găsesc echivalente franțuzești, ar fi dedus ea semnificația din ton.

Constat, acum, când povestesc pe hârtie că acest ocol al vieții mele nu a fost inutil. Nu aș spune nici : îmbogățitor, însă vorba înțelepciunii de veacuri dacoromane : Dacă azi nu am pierdut mare lucru, înseamnă că sânt în mare câștig !

Trebuie să fi fost ușor îndrăgostit de Catherine pentru a explica sila de ea, de acum. Mă voi fi lipit de ea, cât am tot militat. Că n-am băgat de seamă (cu atât mai puțin ea) nu are importanță, o oarecare atracție mă va fi lucrat, ceva magnetism o va fi pus în stare de funcționare. Nici măcar acum, când o detest din toată inima, nu îmi îngădui să spun că atunci, dacă m-am simțit atras de ea, atunci a fost din compasiune (biata de ea, arăta ca dracu, nu atât prin rochiile de căpătat și tenișii de anțărt, dar ochii ; ochii). Așa cum te legi de un animal beteag ori doar neputincios - ceea ce mă face să cred că mila (în românește, din slavă) nu creștinii au inventat-o - și nu doar pentru că lăcuitorii fostei Dacii erau creștini de trei veacuri atunci când au năvălit slavii (și au mai trecut alte trei până să se creștineze), coborînd din mlaștinile lor din actuala Bielorusie, cele înecate în ceturi ; și nu doar pentru om.

Asta va fi fost - atunci. Deși... Erau - vorba înțeleptului : cauze, cauze - dar să-i vezi efectele... Cel mai tulburător fiind tocmai dispariția din priviri a tulburării veștede obișnuite - la unele persoane se întâmplă invers, la Catherine inversul inversului. Ca și cum... - uite, ziceam că ea era o lampă : băgată în priză, se aprindea. Ca și cum ziceam că îi introduceam o baterie în locul celei uzate : jucăria-păpușă prindea viață. Ca și cum.

Dar bineînțeles că mă lucrează gelozia - la primul ei nivel, cum se exprimă recenții bursieri la Paris chiar și atunci când dau bună-ziaua, că așa ajungem noi Europa din urmă (ba o și întrecem !) : reținînd și copiind numai cele-rele, cele-greșite, cele-urâte - să privim doar la televiziune... Că nu am nici un motiv - și nici un drept - să fiu gelos ? Ei și ? Pot fi și fără motiv ; și fără a căpăta bilet de voie de la brucă(nă)rie.

Mama ei de-de-de ! Ah, dac-aș fi mai tânăr ; ah, dacă n-aș lua, de un deceniu încheiat, medicamente inhibitoare, antitensionatoare... După doi-trei-patru ani de cvasi-moarte-clinică, tensia și-a revenit,

dar a apărut spaima de pană de curent într-o împrejurarea atât de crucială (ca să evit : tensională). Dacă aş lua-o cu binişorul, dacă răspunderea ar cădea în sarcina 'eleilalte - ca şi iniţiativa - mai ştii, poate că ar merge. Dar nu merge. Nu mai poate merge. Chiar de nu ar constitui o catastrofă un oarecare rataj (se întâmplă şi la case tinere), teama de ridicol mă ţine locului. Şi la inactivitate voită, nu silită.

28 noiembrie 2000

Când s-a împlinit timpul să nu mai pot - după Mary III - m-am hotărât să mă dezangajez.

Bine, dar cum? Cu ce motiv, sub ce pretext ? Adevărat, Catherine nu s-a sinchisit de motive când m-a, ca să spun așa, angajat, nu a folosit nici pretexte, ştia că sânt berbece de felul meu - mai ales când drept dinaintea nasului meu merge o oaie.

Fiindcă am ajuns aici : dacă altcineva, o altă persoană, de alt sex decât ea mi-ar fi cerut acelaşi lucru - aş fi acceptat ? Fie şi în-cele-din-urmă ?

Hotărât, nu.

Asta să semnifice că nu a existat la mine nici o motivaţiune morală, de adevăr, de justiţie ? Că numai olmul Catherinei m-a trezit, m-a pompat şi m-a pus la treabă ? Că şi aici să fie căutată găina ?

Dar-însă-totuşi - aş îngăima eu a apărare ruşinată - în primul rând cu Catherine nu m-am avut bine cu adevărat, deci n-a apucat să-mi intre statornic în pielea nărilor ; în al doilea : primul semnal dinspre Catherine (după o întrerupere de şaisprezece ani) a venit în ureche - şi încă traficat de telefon - nu prin odoare ; în al treilea - l-am mai pomenit : tratamentul împotriva hipertensiunii arteriale mi-a diminuat tensiunea cea necesară îndeplinirii datoriei masculineşti.

Dacă tot m-am angajat pe calea dezvinovăţirii :

Oricine (în fine, oricine din mine) ar putea spune că nu este necesar să faci dragoste cu o femeie de o sută de ori, pentru ca ea să-ţi intre. Ba uneori nici nu ai atins poala rochiei unei femei, ci doar ai trecut pe lângă ea, ai traversat coma ei de odoare - abia după aceea îţi dai seama că ţi-a rămas (şi rămâne pe veci, dacă eşti poet).

Apoi : nu este necesarmente necesar (acesta a fost un pleonasm întăritor - cam ca ceaiul de cozi de cireşe amare) ca vocea unei femei să fie însoţită de odoarea gurii sale (Sulamita, Sulamita), pentru ca receptorul să o perceapă ca pe ceea ce şi este : mesaj erotic. Dacă distanţa şi anume obstacole împiedecă circulaţia moleculelor expediate de expeditor (idem), nimic nu-l împiedecă pe destinatar să confecţioneze el, la el, pentru uzul său personal garnitura, glazura, cireaşa din moţul mesajului. Desigur, o scrisoare-hârtie poartă, pe/în hârtie, ca o albină polenul mesajistei : adierea vestmintelor ei, a pielii ei (a buzelor, când depune o sărutare înainte de a o introduce în plic), a răsuflării, a parfumului folosit de ea. Dar o telegramă ? Dar un mesaj electronic? Acestea nu păstrează din expeditor nimic mirosibil, adulmecabil, totuşi, la destinatar ajung şi aceste suplimente care sunt,

în fapt, elemente constitutive, chiar dacă nu de primă importanță. Ar fi acompaniamentul de orchestră.

Apoi - după-apoi : este absolut necesară tensiunea omească pentru îndeplinirea față către față a faptului. Fără acea tensiune n-ar exista nici omenire - cugetare cumplit de adâncă - însă nu și neadevărată.

Numai că există și o altfel de tensiune, localizată la mine cu 90 centimetri mai sus de cea de jos. Așa cum nu ne dăm seama de existența aerului decât atunci când ne strânge cineva de gât, cu intenția de a ne sufoca, de a-ne-lua-aerul, tot așa omul - aici în sensul de bărbat - nu realizează că îi bate tâmpla decât atunci când nu-i mai bate bărbăția. Vai, cu o singură tâmplă nu se fac copilași (mai trebuie și puțină-sare-cât-cuprinde), chiar dacă legendele grecoace pretind că da. Vor fi stând lucrurile cu tâmpla generatoare de ființe vii care se hrănesc cu lapte și zic : ma-ma ! cam tot așa cum stau cu coapsa biblică, și ea o altă realitate, însă tot din zonă.

Acestea fiind spuse, mă întorc la mine și zic și eu (ca românul necăjit : Oi fi eu ultimul dintre europeni - dar la noi sunt codri verzi de brad și câmpuri de mătăasă!) : Nu voi fi avînd eu tensiunea jos, dar mi-o am sus - ori susul e mai sus decât josul, cu alte cuvinte : mai superior decât inferiorul !

Deci : după Mary III mi-am zis că e timpul să mă retrag. În principiu mi-ar fi fost ușor : nu încheiasem vreun contract, nici măcar verbal, chiar de ar fi avut un magnetofon să-mi înregistreze cuvintele nu ar fi avut ce înregistra, mormăielile mele la telefon erau doar țărushi marcînd pauzele de respirație ale Catherinei.

Dar lășitatea cu care acceptasem propunerea ei s-a vădit în continuare, când am vrut să mă opresc. Nu aveam de gând să-i țin un discurs, nici măcar să-i spun două vorbe - dar vorbe - la telefon, ci am recurs la un artificiu, la o curată măgărie : ca să evit dezangajarea mea declarată, am să provoc licențierea prin gura ei. Cum ? Nu este necesar să-ți bați capul când ai de gând să faci o porcărie : ceri bani! Și din urmă ! Catherine nu putea pretinde că, atunci când mi se oferise plicul, eu aș fi refuzat limpede ; doar schimbasem vorba, lăsînd-o pe ea și pe ai ei să înțeleagă ce-i ducea capul.

Așa a fost : Valérie îmi telefonează că mă așteaptă, ca de obicei, alături, pe o stradă nefrecventată, lângă stația de metro Couronne, unde avuseseră statul-major mafioții evreo-ruși, "volintirii" din Kosovo, cei pe care îi jugănisise Groznaia. Am luat portabilul dat de Catherine, am coborît, am intrat în mașină, am pus telefonul în bac. Valérie nu a observat ce făcusem și, ca de obicei, mi-a întins un dosar (ca de obicei, al cazului demult rezolvat) apoi, fără pauză a trecut la următorul - drept care mi-a dat-o la telefon pe Catherine.

Ca de neobicei, am vorbit primul. I-am comunicat : a venit momentul să fiu plătit - și, nedîndu-i timp să spună ceva, am adăugat : Cu totul face unsprezece milioane de franci noi.

N-am așteptat răspuns (voi fi știut eu ce voi fi știut : și dacă ea răspundea că e de acord - cu unsprezece milioane ! - măgărița ! Ce m-aș fi făcut ? M-aș fi întors ?). Am restituit telefonul, am făcut cu

mâna un semn înspre Valérie (care zâmbea, amuzată de bancul meu cel bun), am ieșit din mașină și am pornit pe sensul interzis al străzii. La colț m-am oprit, am privit îndărăt. Mașina era tot acolo. Și a rămas nemișcată încă șapte minute, pe ceas.

Ce bucuros eram de festa jucată ! Mai rămânea de verificat un singur amănunt-important : adevărat, inițial Catherine îmi telefonase la numărul obișnuit, cel aflat în anuar, pe minitel, pe internet. Însă atunci când îmi încredințase portabilul, programase un singur număr de apel - altul - după cum eu puteam chema un singur număr al ei.

Întrebare - care îmi provoca chicoteli de școler farseur : în cât timp își va aduce aminte Catherine numărul obișnuit al telefonului nostru, obișnuit - dat fiind că telefonul-roșu nu mai funcționa : îl lăsasem în mașina siamezei ?

În trecut : abia în ziua următoare mi-a telefonat Catherine. Se simțea : era istovită de nemulțumire, de mânie. Nu am lăsat să spună decât două propozițiuni, le-am ignorat și i-am amintit : vreau să fiu plătit - unsprezece milioane de franci ; neimpozabili.

Sinon ?, a strecurat ea și a repetat : Sinon ?

Nici de astă dată nu i-am răspuns la întrebare. Am adăugat că aștept un telefon de la ea să mă anunțe de virarea celor unsprezece milioane în contul nostru - să i-l comunic, ori îl află singură ?- și am închis, precipitat.

Am apucat să aud : Catherine emisese un mormăit de parcă ar fi fost eu.

29 noiembrie

Adineauri a făcut o tentativă de reapropiere. Vorbesc de Catherine. Mi-a telefonat ea cu gura ei, ca în prima zi.

Că ea dorește - chiar așa a spus : dorește să mă vadă. Și dorește să-mi vorbească. Și dorește să ne fie ca altădată.

Nu am întrerupt-o, nu am aprobat-o, nici contrazis-o. S-a întrerupt singură. M-a întrebat dacă o aud.

Îmi stătea iar pe limbă să-i spun că, de auzit o aud, însă aș vrea să o și văd. Și iar m-am gândit că va fi avînd motive puternice să nu se lase văzută. Mai ales că este femeie. Când am deschis gura, am spus otova :

Că ultima oară ne-am văzut în 1984 ;

Că acum două-trei-patru-cinci luni, când mi-a telefonat ea, am sperat că ne vom revedea ;

Că aceste trei-cinci luni în care ea mi-a transmis prin telefon comenzi nu au avut cum să umple golul și nu au reparat nimica ;

Că aștept cele unsprezece milioane. De franci noi.

Și că...

Dacă la condițiile prime nu a reacționat cu violență, a făcut-o la propunerea :

De acord, fac ce-mi zice ea - cu două condiții - prima : să pornesc

și în căutarea lor, a bărbaților, ei fiind cauza efectelor...

Nu m-a lăsat să ajung la a doua condiție (de parcă ar fi știut-o, măgărița !), m-a întrerupt.

De astă dată nu a mai mormăit - ca mine ; a oftat - ca cine ?

Și a răspuns cu glas descărnăt, de parcă nu mai era al ei :

Că nu trebuie să uit că execut ce-mi ordonă ea, nu fac ce-mi trece mie prin cap ; că misia mea este să găsesc autorii crimelor în serie (așa a spus, a repetat : la masculin, plural), nu pe niște vulgari proxeneți, fie ei și foarte periculoși mafioți albanezi - de mafia se ocupă alt serviciu; că sântem în Franța, iar în Franța primează interesele Franței, nu altele (sânt convins că a vrut să spună : nu primează interesele ne-francezilor).

Am lăsat-o să-și termine discursul, am spus :

Nu ți-am cerut voie, ci te-am anunțat - nuanță.

Catherine s-a speriat. Întâi a țipăt la mine să nu cumva să fac una ca asta; apoi a început să-mi explice (îi vedeam, prin telefon, degetele pe care număra) de ce nu este bine să fac ce amenințam că fac - sfârșind prin a mă ruga...

Bine, renunț - cu o condiție : să ne vedem...

A închis telefonul. O vreme am crezut că din nebăgare de seamă și că are să re-cheme în curând. Nu a mai chemat.

De acea dată nu am încercat vreun regret că rup relațiile cu o femeie - în fine : cu o persoană de sex contrar. În continuarea copilăririi (să fie primele semne de Alzheimer ?), mi-am frecat mental palmele de satisfacție : de-acum mă pot întoarce la cartea mea. Cu atât mai vârtos cu cât a doua condiție nu avea să fie realizată ; nici măcar respinsă - fiindcă nu fusese enunțată.

Nimic nu este mai important decât o carte - a mea. Târziu, foarte târziu ajung la această concluzie (și doar aveam de la cine învăța...). Mai bine mai târziu decât mai-niciodată.

Pe undeva, pe departe nu sânt mândru de maniera în care am întrerupt relațiile cu Catherine. Dar găsesc a nu fi chiar foarte rău : memoria mea (afectivă) păstrează o Catherine simpatică, bună, caldă, generoasă, disponibilă - să rămân cu ceea ce aveam în 1984, când, din pricina lui Orwell multe s-au petrecut pe această lume... Intruziunea ei, doar-telefonică a fost o eroare ; o paranteză ; o greșală, la tablă, care cere să fie grabnic ștearsă cu buretele.

Iată de ce nu-mi plac re-venirile, re-întoarcerile, re-luările : sunt stricătoare.

Dacă regret ceva : că nu am încercat (măcar atâta) să fac ceea ce o anunțasem pe Catherine : în pauzele de căutare a femeilor, să pun laba pe câte "un vulgar proxenet", cum îi alinta ea pe acești criminali. Ca să fac, ce cu ei? Să-i jugănesc, eu ? Ar fi scăpat prea ieftin.

Ar fi trebuit să fie...

Asta-i : nu găseam pedeapsă mai pedepsitoare, tortură mai torturantă decât ce la făceau victimele lor când puneau mâna pe ei - și, în zece minute totul se termina. Și scăpau, bestiile !

Eu i-aș fi... Nu găseam ce le-aș fi făcut, ca să afle - dar să nu

moară curând după aceea ! - ce anume făcuseră ei fetelor, femeilor...

Dar dacă ei nici nu realizau că făcuseră ceva rău ?

Dar dacă unele dintre victimele lor gândeau ca fleața de basarabeancă de-a mea, de pe la Orhei (cea intrată, la Chișinău, pe mâna unui oarecare Colea care o amăgise, promițându-i că are să ajungă în Franța, “servitoare la bancheri”, o vânduse unui rus care o duse la București, acolo venise un sârb care o cumpărase, acela o duse în Albania și o vânduse, aceia o “preparaseră” și o trecuseră marea în Italia - însă abia acolo ea fugise și se refugiase “la catolici”) și care, întrebată ce are de gând să facă de acum încolo răspunsese:

“Să lucrez la bucătărie, aici, la Centrul Catolic”...

Acesta fiind idealul ei, draga de ea...

Dar orizontul se închide definitiv când mă întreb (și îmi răspund):

Ce e de făcut cu femeile scoase, zmulse din ghearele mafiei proxenete? Dar va fi una singură care să se întoarcă “acasă” ? Să facă, ce - acasă ? Erau, până adineauri sclave, fuseseră mințite, umilite, torturate, drogate - dar... în sclavia lor ele se atinseseră de banul crușării. Iar banul, cel care plătește curul, chiar dacă pentru a-l obține ai asudat, ai sângerat, ai lăcrimat, tot ochiul-dracului : odată ce l-ai atins, nu te mai poți lipsi de el. Ca de drog.

Și ce potrivit se zice (și ce păcat că se zice !) în românește, despre femeile care se dau pe bani : femei pierdute.

Odată ce au fost zmulse din pământ, acestea nu mai pot fi re-sădite. Nu se mai prind.

“Femei pierdute” - în sensul că nimeni, nimic din trecutul lor nu le mai găsește - începînd cu ele însele.

Nu mai poate fi vorba de o deșertăciune a deșertăciunilor, ci de o vulgară și teribilă inutilitate de acțiune.

Dar dacă ai fi știut dinainte : ai fi renunțat la ea.

Nu. Pentru că, la urma urmei, nu pentru alții faci ce faci.

30 noiembrie

Mă oblojesc cu muzică. De multă vreme nu am mai frecventat-o. Și când mă gândesc că a fost o vreme când credeam că am să devin muzician profesionist... Dar n-a fost să fie.

Mă consolez, mă mângâi cu muzică. Are o mare, o nesfârșită capacitate de oblojire, de amortire.

Când încă din 1966, am scris prima variantă din **Ostinato** (se chema **Cealaltă Penelopa, cealaltă Ithacă**), am înțeles : dacă voi mai face vreodată muzică, atunci am să scriu literatură - arătînd spre muzică.

Mă oblojesc cu muzică. Îmi face bine pe la suflet. Mă spală de oboseli, de murdării, de gânduri rele.

În **Sabina** și în **Roman intim** scriam despre efectul amortitor, anesteziant al muzicii. Acum, la cei șaizeci și cinci de ani (bine împliniți) muzica nu mai poate să-mi facă decât bine. În urmă cu

douăzeci, treizeci de ani nu mi-ar fi făcut (bine). Ba îndrăznesc să spun : ne-bine. Deci, regretul de a nu fi făcut Conservatorul, de a nu fi devenit compozitor a avut timpul să se prefacă în consolare, apoi în satisfacție: a fost mai bine că nu m-am împlântat, înecat, împotmolit în muzică.

Vorbesc de mine și numai de mine. Despre regretele mele, despre satisfacțiile mele.

Știu de ce am rupt-o definitiv cu Catherine. Nu pentru că ea s-ar fi temut că, după atâția ani, am s-o găsesc grozav de îmbătrânită. Ci pentru că ea s-a temut că mă găsește pe mine cumplit de îmbătrânit. Îți place explicația ? Alta n-am.

T R E I

D E C E M B R I E

31 decembrie 2000

Am încheiat cartea astfel :

Am cedat insistențelor ei. S-a jurat : acesta - și gata. Dealtfel, îmi va fi foarte ușor, m-a asigurat ea. Chiar dacă, de astă dată, va trebui să merg eu “pe teren”, eu să fiu primul care ajunge la ea.

Ca să mă ajuți, a adăugat Catherine.

Am spus că vreau să mă gândesc înainte de a accepta.

A zis că nu mai este timp. Să pornesc - Valérie se află în stradă, lângă poarta imobilului nostru, nu am decât să cobor, să urc în mașină...

A mai adăugat că Valérie știe unde să mă ducă.

De astă dată a întrerupt ea convorbirea telefonică. Iar eu nu o puteam contacta, restituisem telefonul portabil cu postul ei, preprogramat. Dealtfel, ce să-i fi spus ? Că nu mai pot, că nu mai vreau ?

M-am reasezat la ordinator.

Am încercat să scriu mai departe cartea întreruptă ; cartea mea și numai a mea și la care mă întorsesem cu lacrimi de bucurie.

Aveam textul în față, pe ecran. Dar dincolo de el - sau dincoace?- o imagine. Ca în oglindă. De obicei se reflectă becul aprins al lămpii din spate - mă ridic, sting lampa, mă reapuc de lucru. Acum însă nu era o lumină. Din contra : o pată întunecată.

Mi-am dat seama, resemnat, că iar am “vederi”.

Și de astă dată mirosea a femeie, vedeam-miroseam femeia așteptînd.

Atât că, de data asta femeia care mă aștepta ca pe Mesia era Catherine.

Paris, 31 decembrie 2000